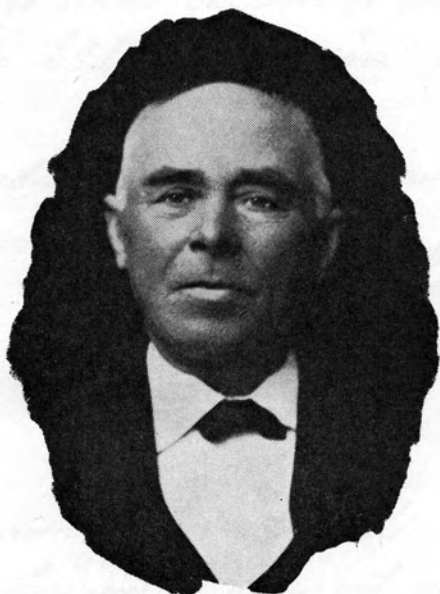

Minnen från
Landskronaslätten

Per Persson

1843 — 1935

Kirnen från Landskrona Slätten.

Uppteckningar af en del förändringar, som skett å under-
tecknads födelsebygd under sednaste 70 åren, särskilt af mera
uppmärksammade tilldragelser af såväl munter som hessam
beskaffenhet. -

Norrviddinge den 25 Januari 1922.

P. Persson.
N° 7.

Det första hvarom jag har att omtala, hvilket jag sjelf.
mins, är ingvarteringen på denna ort af en del af Smålands
Grenadier regemente år 1848, då der pågick krig om Slejvig
Källsten mellan Danmark och Tyskland. -

Här var krigsfolk i rörelse nästan öfverallt i Skåne.
Våra indelta Skånskhusarer på Landskrona squadron
som hade sina nummer och hem härsteds voro kommen-
derade - mobiliserade - och lägo ingvarterade vid kusten
mellan Malmö och Tulleborg, för att vara redo att
fara öfver till Danmark och hjälpa danskarna att

få behålla sina gamal provinser, hvilka tyskarne då försökte frångå dem. Danskarne hulpo sig själfve det året så att de svenska trupperna hvilka då voro redo att fara öfver fick i stället återvända till sina hemorter der de hade sina rotar. —

Under den tid Grenadiererna voro här, hade de flera gånger öfningar på ett den tiden ouppodladt exersisfält i närheten af Allarps värdshus, der numera en större gård är byggd och omgifven af en vacker furuplantering. Då kompanierna som voro inqvarterade här trakten marscherade till och från dessa öfningar, sjungo de emellan som trumslagarne slogo takten en visa som hade följande vers: "Framåt gå på i gossar blå, från Smålands djupa skogar; med hurtig gång och munter sång mot södern tåga vi." Trallilall o.s.v.

Våra husarer som hade sina hem och familjer här i byn fingo order om förenämde kommendering då de voro på regementsmötet på Ljungbyhed, varifrån de utan vidare måste begifva sig åstad. Då de kommo tågande här förbi trodde alla att skvadronen skulle gjort halt så att husarerna fått taga efsked från de sina, men dertill var icke tid den gången. De skola inqvarteras i Lackalänge och den som vill träffa dem får komma dit, sade en befälsperson åt dem som syntes angelägna att få tala med någon husar. — Flera hustrur med deras barn begaf sig också åstad dit. Då "Sönnerlänskommenderingen" var slut, kom husarerna välgödda åter till sina hem, men så påföljande år bar det åstad till Slesvig och de foro icke illa derstädes ej heller. De gjorde bara vakttjänst i de dansktyske byarne tills kriget var slut, då de fingo återvända till sitt land igen. De sjunga då:

"Dansken ska sejre og Tysken ska fly,

Fremad, Fremad, Fremad på ny".

Också:

"Den gang jeg drog afsted, min pie ville med, etc".

Ett af dessa åren kommo äfven en kontingent Artilleri tågande igenom socknarne för att nå kusten och vidare fara öfver sundet till Danmarks hjälp, men till följd af osäkra broar öfver Saxån tågade de norr om denna och kommo igenom Tröö by der en landtbrukare J. Jacobsson egde en tretunga flagga, hvilken han hissade för att ära Regimentet. Så snart flaggan sprang i topp kommenderades *half och salut för Svenska flaggan*. — Många starka skott rungade som hördes vida omkring. På den tiden fanns, så vidt jag vet, ingen annan som egde någon flagga på denna byggheden utom om det möjligen var vid någon af herrgårdarne, nu deremot är det flaggor i hvarje samhälle öfverallt i dessa bygder, således är denna sak nu annorlunda än det förut varit.

Jag började mina minnesanteckningar om militärinqvarteringar på denna orten, men detta var från slutet af 1840 och början af 1850 talet, för den skull vill jag fortsätta om, såtillvida, samma sak; hälst den nuvarande generationen icke alls varit med om dylikt. Här var i nedannämnde byar årligen inqvarteringar af Skånska

Dragonregementet, nemli i Söderhviddinge Malmö Sgvadron i Norrhviddinge, Wemmenhögs och i Håstenslöf Haglösa under marschen till o. från Ljungbyhed. — Det var först och sist rekryterna som skulle till Herrevadskloster. Så befälsmöte fram och tillbaka, dessförinnan kom fjärdingsmannen med order om huru många man och hästar hvar och en skulle proviantera, forachera och herbergera, allt enligt markgångstaxan, så till sist hela Sgvadronen på samma sätt till och från Regementsmötet. — Likaledes dessa trenne byar, äfven hvar sin Sgvadron af Kronprinsens husarregemente. — Så många som hörde till ungdomen, äfven många af de äldre, tyckte att det var fröjd och förnöjelse med detta militärlif, det var emellertid ett litet ombyte från det vardagliga jordbruksslitet. Ett par trumpetare som var i teten för hvarje sgvadron blåste då bysamhällena passerades den gamla kända marschen som alla kunde texten till, hvilken hade följande lydelse:

Tre kappor Tre kappor Pantoflor de kokar vi till qväll tralla

Tre kappor Tre kappor Pantoflor de kokar vi till i qväll

Hvem tvättar pantoflorna, hvem spekar sill här är ju så många som vill

Förestående text hörde man aldrig att manskap sjung under marschtillfället; troligtvis är den författad af någon spefogel, för att framhålla tarvligheten af melitärförplägningen; besynnerligt att det ständigt fortleft i så många år, att samma text fått tillhöra den melodien.

Inqvarteringarna som naturligtvis ofta åstadkom försummelse i landtbruksgörö-målen fick tålas emedan det var en skyldighet som vidlådde samhällena och då manskapet i allmänhet var ordentliga och hyggliga menniskor, som år efter år återkom, oftast till sina förutvarande "kvarter", så blefvo de bekanta med befolkningen öfverallt i dessa byarne som om de voro "barn i huset", och många hälsades välkomna. Der voro de dragoner som farit här fram och tillbaka sina tjugo års tid. Det blef alltså en hel del inqvarteringsnätter. Befälet inlogerades i ett rum i boningslängan, manskapet nöjde sig med att ligga ute i ladan; omsvepta i sina goda filter ville de helst vara i närheten af sina hästar; då trufdes de och hade god ro. — Matserveringen försiggick i storstugan: middagen bestod alltid af ärter och fläsk, qvällsmaten kokta potatis och spekesill samt mjölk, om morgonen innan de skulle tåga åstad var det till frukost stekta potatis och stekt fläsk dito mjölk och dricka ur drickakruset efter behag. I många år var priset för det hela 36 skilling, d.v.s. 75 öre personen, men om någon önskade caffè var det särskilt betalning för detta med 3 skilling = 12 öre, per kopp antingen de ville ha vetebröd dertill, eller en sup finkelt brännvin till gök, utom brännvin kallades det brödgök.

Prinshussarerna hade oftast proviant med sig, dels s.k. torrskaffning, dels sådana saker som de kokade i af manskapet för tillfället, ett stycke ifrån byggningarne gräfde eldstäder (bivuakeldar) i gryter, som de förde med sig på medföljande trossvagn. — Detta var mera lägerlif och ännu trefligare för ungdomarne att åse.

Hvarje kväll skulle hela squadronen samlas mitt i byn för att hålla korum; ett salmvers sjungs innan fadervår och välsignelsen lästes och ett efteråt. Så var det också om morgnarna, men detta var alltid å samlingsstället på landsvägen innan de skulle fara, sedan der var sagt amen kommenderades höger eller vänster om marsch. — Så drogs ånyo Tre kappor, tre kappor etc. så adjö. Ibland var det till och med fästligt då husarerna kom, jag mins särskilt 1862 då General Björnstjerne var kommen till regementet, ville han sjelf rida med squadronerna landsvägen till Bonarpshed så måste allt det öfriga regementsbefälet följa exemplet. Der blef ordnad om höggvarter i Norrhviddinge prestgård, der Generalen skulle bo öfver natten jemte sina medföljande adjutanter. Prosten Möller ansåg det som en ära att få så fin främmande hvilket han visade på så sätt, fast 70 årig, lät han göra sin riddon i ordning, knäpte på sporrar och ridbyxor med sina tjogtals gula knappar vid bågge sidor, sadlade sin gamle ridhäst, satte sig upp och red åstad för att möta sin främmande emellan Söderhviddinge och Kävlinge. Prosten hade nämligen i sin ungdom varit stor sportsman: lärt rida m.m., blef som ung prestman Regementspastor just vid prinshusarerna, var också af de äldre offiserarne gammal godvän och derfor vid mötet å landsvägen genast presenterad för Generalen, som välkomnades och blef mycket förtjust öfver denna artighet som Prosten hade visat honom medelst "tillmötesridandet". Han var en ståtlig något öfver 3 alnar lång karl, hade långt yfvigt vitt hår som rakte ner om rockkragen ocks en halfhög hatt "kastor" öfver de vita lockarna. Det tog sig godt ut då han red vid sidan af generalen och hade alla de öfriga på vederbörligt afstånd efter sig enligt rang och värdighet. Hela regementsmusiken blåste marsch då de tågade fram Squadronerna blefvo omhändertagna af inqvarteringsvarderna och musiken befalldes att komma till prestgårde vid sextiden och hålla taffelmusik till middagen för offisererne. Detta kommando hörde åtskilliga af bybefolkningen som omtalade det för så många som tröftes, det gjorde att der blef i hundradevis extra åhörare eller åskådare som samlade sig derstädes i behörig tid för att som sagt höra och se herligheten i prestgården. När middage var slut fortsatte musiken ändå att spela. Generalen kom ut och pratade med ungdomen — de flästa var af det slaget — om de ville dansa så kunde musiken spela för dem hvilket skedde ända till qväll.

Norrhviddinge sångförening var så tillvida nybildad hade just den e.m. haft sångöfning hos Kantor O. Falck. Efter slutadt öfning marscherade sångarne också till Prestgården för att höra den vackra musiken. Sångarne voro klädda i nya vita mössor med kakard i pannan. Generalen observerade detta sällskap och gaf sig i tal med sångledaren; det dröjde icke länge för än der stämdes upp Vårt land, vårt land, vårt fosterland etc. med flere andra fosterländska sänger sjöngs. Det var ovanligt goda röster och alla gjorde sin flit. — En och annan af de unga löjtnanterna som äfven var sångare stälde sig in i kören och deltog i sången. Det var icke ledsamt att vara med, men sådan tillställning var der icke oftare i prestgården, emedan regementsbefälet följde sedan icke med squadronerna på marschen till eller från Ljungbyhed utan färdades dit på bekvämare sätt. — Musikkåren likaså; det var oftast sedan endast en eller ett par squadronstrumpetare som lät höra den gamla vanliga "trekappar marschen" då de anlände eller tågade åstad igen. — Numera

kommer inga hvarken dragoner eller husarer till inkvartering härstädes de saknas icke heller och väl är det om det alltid så kunde fortgå, då blefvo måhända i sinom tid all militär öfverflödigt, men här sker händelser i verlden ännu i dessa dagar, som tyvärr tyda på att menniskorna icke äro bättre nu än förr i fredligt hänseende, så att det har nog sina risker att helt och hållet låta försvaret gå vind för våg.

En ny och mycket på sin tid uppmärksammas folk rörelse, som kom i gång på 1860 talet, hvilka i likhet med innehållet i föregående anteckningar, stötte på det "härliga krigarlivet" vill jag äfven här relatera, helst därför att denna rörelse hade så stora sympatier i dessa trakter af Landskronaslätten. Det var Skarpskytterörelsen som på vissa platser var rent af storartad. Alla folkklasser voro mycket intresserade för denna fosterländska sak. Både unga och gamla inskref sig som skarpskyttar, antingen såsom passiva eller aktiva medlemmar. De aktiva lärde sig marschera, skjuta, exersera, m.m. De passiva titade på, gjorde stora penninguppföringar, dels till uniformer åt unglingar som sjelfva hade svårt för att skaffa sig sådan — den bestod af blå kavaj, mörkgråa byxor och s.k. slättmössor med gul kokard —; dels till gevärsinköp (af Wrede modell) att aflämna som priser vid täflings skjutöfningarne, dels till ammunition, till och med anskaffning af instrument till föreningens musikkår var der råd till af de passiva medlemmarnas frikostiga och frivilliga afgifter. Exersisgevärlåntes af kronans förråd såväl i Landskrona som i Ljungbyhed. Till att börja med måste man hålla till godo med urgamla flintlåsgewär, dessa fick man till och med köpa till 5 kr. stycken och sedan gick priset ner ända till 50 öre stycket. Då man handskades med dessa fick man lära "hålla tummen på skroffen," bita af papperet å patronen sedan, hålla några korn krut i fångpannan innan öfriga krutet haldes i gevärspipan, sedan med laddstocken föra ned öfriga papperet som förladdning. Det dröjde icke öfver ett års tid för än vi fick till låns af förråden gewär med annan konstruktion, så flintbössorna blefvo då med ens bortlagda.

På Norrhviddinge ljunger var en utmärkt exersisplats på en rymd af mellan 30 a 40 Tunland, som till följd af det centrala läget för Västra Skånes frivilliga skarpskytteförening, som det hette, blef utsedd till gemensam öfningsfält för hela föreningen, och 1864 vid midsommartid anordnades derstädes s.k. storläger. Detta tog en tid af 5 dagar med in och utryckningsdagarne.

Om Thursdagen, som var Mitsommarafteon, inryckte samtliga kompanier kl. 4 e.m. 5 kompaniet från Röstånga, Bellinge, Ask och Konga socknar var störst, det bestod af öfver 150 man. Detta kom tågande, denna något öfver 2 mil långa väg, med flygande fanor och klingande spel — deri 2 trumslagare — som dundrade takten till "der kaisermarschen" som speltes fint. 6-te kompaniet, tillhörde Norrhviddinge och kringliggande byar, bestod av 60 man, voro beordrade att göra i ordning för mottagandet. Här staldes upp flera lånta tält, restes äreport för de främmande kamraterna, som på sätt och vis blefvo våra gäster. Trenne st. små kanoner användes för saluter, då hufvudkontingenten trädde igenom äreporten, musiken fortsatte blåsa marschen tills alla kompanierna voro inkomna och uppställda i den ordning som var bestämt för intagande af hvar sina tält.

För nödiga bekvämligheter som på andra lägerplatser, såsom friskt dricksvatten m.m. var der naturligtvis (sorgt för) anordnat. Dessutom var der vederbörliga spriträttigheter för krögare Nils Persson i Alnarp, som mot betalning utskänkte allt vad i den vägen man önskade under alla fem dagarne lägret pågick. — Inryckningsdagen voro alla fria för att vila ut efter den långa marschen en stor del hade fått vidkännas. Andra dagen uppställning för kompaniexersis till bort åt toltiden då der bildades fyrkant för kyrkopard; en utmärkt predikan höls af prosten Möller i Norrhviddinge, som hvilket jag förut nämnt, var gammal regementspastor. Eftermiddagen var bataljonsexersis i trenne timmars tid. Sedan fick skyttarne hålla sällskap med vänner och bekanta som infunnit sig, jag tror i tusental från fjärran och när tills aftonen då tapto blåstes, och allt var för den dagen slut. Påföljande dag (om lördagen) hade vi tiraljär exersis, på samma gång hela kåren i jägarekjedja slutligen anlände till Dagstorps skytteplats der vi hade mål- och prisskjutning å 3 taflor som blevo ganska bra prickade af välträffade skott.

En episod inträffade vid prisskjutningen, som var rätt lyckad. Det var en af egarne till skutbanan som tillika var pasif intresserad skyttemedlem och ville gerna vara med vid prisskjutningar, men till följd af att han hållit på allt för länge i margetänteriet — som följde med kåren till Dagstorp — hade nämde medlem ganska svårt för att hålla rätta balansen, antingen han gick eller skulle stå stilla, för den skull var det vanskligt att låta honom handskas med ett skarpladdadt gevär — en mynningsladdare som alla voro på den tiden. — Korpralen som hade kommandot öfver skjutningen visade sitt tillmötesgående mot honom att han erbjöd sig ladda geväret, så det nog skulle blifva riktigt bra. Kulorna togs nemligen i smyg från patronerna, innan dessa fördes i geväret. — Befälhafvaren observerade mannen då han skulle skuta, hvarför han tillkallade korpralen och framhöll hans slöhet som icke hade sett efter att en drucken person beredde sig att skjuta och hur vådligt det var att tillåta denne att deltaga i skjutningen, men korpralen visade då alla fem kulorna, som han hade qvar i handen, och påstod att dessa icke skulle göra någon förtret, så vart det bra med den saken.

Efter fullbordad skjutning uppställdes kåren och marscherade i sluten trupp åt landsvägen som leder förbi Söderhvidden korsväg mot lägerplatsen till Norrhviddinge d.v.s. hem igen, der det utvilades för att fortsätta med bataljonsexersis hela påföljande Söndagsförmiddag. Vitt 1 tiden kommenderades hela kåren för att besöka Gudstjensten i Norrhviddinge kyrka. Derefter middag i undertecknads hem för hela befälspersonallen som bestod af följande Öfverbefälhafvaren Direktör B. W. Hallberg Landskrona hans adjutanter: en kamrer Lassén fr. Rönneholm, och Herr Jonas Hallenberg från Röstånga, samt Kompanicheferna: sedermera Folkhögskoleföreståndare H. Persson i Ask (Fridhem) Målaremästare O. Hoffer Håstenslöf. Direktörerna Berg fr. Örlofta, Carlsson fr. Trollenäs, Möller fr. Billinge (musikanförraren). Sjöberg fr. Kogröd Måns klockare från Billeberga samt 2-ne skyttar från Landskrona kompaniet Neml. Otto Boldt o. Ekelund hvilka den dagen voro hemkomna från Dansktyska kriget der de varit med som frivilliga. På middagen var dessutom några pressmän från Landskrona samt några andra hedersgäster Cantor

Falck, min fader Per Larsson m.fl. Norrhviddinge boar, v. kompanischef Lennartsson från Saxtorp. Vid 6-tiden var der konsert i Kyrkan hvilken höls dels af Röstånga sångförening dels af en Sextett tillhörande skarpskyttekårens musikkår, der alla skarpskyttarne hade fri entre.

Derefter kompaniexersis på exersisplatsen en timmas tid stor fäst så länge dagen räckte och litet till i lag med vänner och ansväranter. Då på söndagseftermiddagen hade der hunnit samlas ofantligt många menniskor och alla hade då fritt tillträde till lagerplatsen. Storgubbar som höllo tal voro der icke häller brist på: Bellander fr. Reslöfsgården. Riksdagsman Nils Olsson fr. Strö, m.fl. punsch bars ut i kittlar vanliga glas räckte icke på långt när utan åtskilliga dusin ölglas måste äfven dertill komma till användning. Det var en mödsomfäst som hette duga.

Nästa morgon uppbrott och så var lägret afslutat. Skarpskyttesaken fortjick der- efter ett par års tid, men derefter glesnade lederna allt mer och mer, så att all exersis upphörde men en del af de gamle fortsatte att vara medlemmar af skytteföreningarna som ännu fortgår.

I föregående berättelse torde läsaren förundra sig öfver att Skarpskyttekåren kunde företaga sådana strategiska öfningar såsom deri omtalats; därför vill jag upplysa att på flera ställen varit utmärkta instruktörer. — Här vid 6-te kompaniet hade vi dåvarande Löjtnant Wahlqvist, [som tillhörde annars Norra Skånska Infanteriet (Blef slutligen Öfverstlöjtnant I det sivila: kamrer i Röstånga sparbank)] hvilken var särdeles intresserad för skarpskyttesaken. På andra håll instruerade Fanjunkare M. Johnsson från Stäfvie; så var det nästan öfverallt. I Röstånga trakten var en mycket duglig militär, en dåvarande Fanjunkare Svensson från Höganäs, hvilken sedermera tog officersexamen och avancerade till Öfverst löjtnant slutligen, som beflitade sig mycket med att gifva militärkunskap åt skarpskyttarne. Af ofvan, eller förut, omtalade kamrater är numera icke många kvar efter dessa nu gångna 58 åren. En och annan kan man dock ännu någon gång råka; bland dessa är Grosshandl. O. Persson i Marieholm, som var en mycket intresserad och nästan ounbärlig medlem af musikkåren.

Jordbruket vid tiden som jag har minne på från mina gossår sköttes med, jag vågar säga med dubbelt så mycken arbetskraft som nu, såväl af folk som kreatur. Sällan var der mindre än två par dragare för hvarje redskap; oftast ett par oxar närmst plogen, framför dessa ett par hästar, som tyglades af en särskilt "körepåg". På ett hemmansbruk med 50 å 60 Tunl. rymnd håldes en störst dräng en halfkarl, en sysselpåg, en rycktare, ett par vaktepojkar; om efterhösten tillökades antalet med en brännerist, tvänne pundtröskemän (oftast Hallänningar). Antalet pigor var ej heller mycket mindre: Störst piga (väfpiga), mällanpiga, minstpiga, barnflicka då sådan behöfdes, så nog var här folk som sysslade med modernäringen alltid. Beredningen af jorden skedde uteslutande med årder och harf samt svensk plog som bestod af trädvält — der var icke som nu, sådana saker af jern eller stål. Engelsk plog af Övercems modell var med de första som här användes på denna orten. På vårarne "tvärades" först all jorden ibland tvänne gånger om det kunde medhinnas och harfvades många gånger dubbelt på "kors och tvärs" med trädharv, d.v.s. der var icke jernpinnar utan dessa voro af trä; bok, alm eller ask. Körde man mot en sten strök en harfpinn, men sådana hade man alltid med sig ut på stycket. I harfbålen var alltid stora hål, så att det gick lätt att få pinnar i och af. Innan det var tid att så, hvilket helst borde ske på bestämda tider, oafsedt om jorden förut varit deltilt tjenlig, kunde man få s.k. ligga inne och vänta på såningstiden, men då kördes det med allvar, från 5 om morgnarne till solen gick ned. Det hette: yrka ned säden, det är tvunget, detta gjordes endast med ett par dragare för hvarje årder: harfvarne kördes efter så omedelbart att icke någoan skulle göra någon skada för den nysådde säden.

Trädesskjötseln tog man ingen befattning med för än efter midsommar. Der skulle först tagas nytta af gräsbetet till smådjuren. Får, Svin och Gäss, men då hände det icke sällan att jorden var så torr och hård att det var rent af ett djurplågeri för både djuren som skulle draga ploger och mannen som skulle hålla på, emedan der bröts upp stora jordstycke på omkring en aln storlek i bredd och längd och en half alns tjocklek, allt efter jordens beskaffenhet; bestod den af mycket lerblandad sandmylla var det rentaf omöjligt att få brutit sommarträdan, i fall det icke blef regnväder, i någorlunda rätt tid.

Redskapet dertill var ändå af enklaste beskaffenhet och tillverkades af trä, endast plogsocken, liksom årjernet, var af jern. Störst drängen gjorde det färdigt hemma i huggboden, eller huggehuset, som det kallades; denne skulle alltid kunna slöjda så mycket att han kunde laga vagnar, bo jul, hålla åker- och alla andra nödiga redskap i ordning till att bruka när så behöfdes. Kunde han icke detta så vågade han icke att åtaga sig störst drängsplatts. Då blef han endast halfkarl, om än i öfrigt han var vuxen och kunde uträtta hvilka andra sysslor som helst.

På yttersta ändan af plogåsen eller åråsen var fästadt en stor jernring som var att "fatta" dragkroken uti som var af trä, vanligtvis en s.k. sjelfvuxen ekegren, hvilken alltid benämndes (harakrogen) harfkroken; i denne anbringades draget medelst dubbelträslå som var fäst i kroken och i draget med träpinnar, som behöfde vara starka, då trädan skulle brytas, ty då var der förspändt dubbel kraft.

Antagligen är här icke många som sett dessa gamla redskapen utan de skulle möjligen kunna finnas på något museum som kulturminne. Der torde det vara möjligt att få se dem. De sädesslag man odlade var råg, sexradigt korn, ärtor, hafre och blandsäd eller s.k. hafrevickor, sällan såddes på denna ort hvete eller tvåradigt korn, och ingen slags rotfrukter utom potatis odlades här i trakten. Klöfverodlingen har alltid varit i min tid d.v.s. i 70 å 80 år. Om hösten fick man arbeta styft ty all säden höggs naturligtvis med lie, hvilket var ett ansträngande arbete; den som icke hade godt handlag, som det hette, eller förstod att hålla vasst, vore det svårt för att följa skåran, der blef icke mycken tid till vila då man nådde ändan, ty då hade störst-drängen kanhända redan börjat på ny "skåragång". —

Sedan hösten var i det närmaste fullbordad, så var det att få fatt i "krokhus" slagan eller plajden och börja tröska, men detta arbete fick man sköta utan öfveranstängning och alltid inom hus. Då der icke var platts till mera "dröse" i logkrokarne var det till att kasta säden med dertill passande smala kasteskoffor — några kaste-maskiner fanns icke på den tiden. — Der blef 3 qualiteet säd då man kastade, det som flög längst bort benämndes för framstänk, sedan mitteldrösen och det som stannade närmast kallades baktag, detta var sämt och alltid togs för sig själf. — Halländningarna de s.k. pundtröskarne ville helst hafva förtjänsten af hela tröskearbetet, de hade födan men på sätt och vis på beting och förtjänsten blef efter som de arbetade. I allmänhet försummade de sig icke utan de arbetade i stället allt för mycket. De stego t.ex. stundom upp kl. 2 om morgnarna och började tröska, kom in och åt "öttemat" vid 4 tiden sedan höllo på så länge de fingo sett vid dagsljuset på eftermiddagen. Dafre (frukost) åts vid 8 tiden, middag kl. 12 och kvällsmat då de slutat för dagen alla måltiderna åts med bästa aptit. "*De åto som tröskemän*".

De enkla redskap och brukningssätt, som jag nu har skildrat användes i min farfars-tid, då gälde det hufvudsakligen att undvika lägga ut några penningar mer än så litet som möjligt till hvad det än vara månede; det de sjelfva kunde göra legde de visst icke någon annan till. Deras tid var på sätt och vis icke vidare dyrbar; de brukade så många af dyngets timmar till arbete att de hade för den skull godt om dem. För ännu längre tider tillbaka neml. i fars farfars tid var nog allting helt annorlunda, isynnerhet jordbruksskötseln, före och under enskiftesverkställigheten som pågick i början af 1800 talet. Strax därefter företogs öfverallt nyodlingar på jordar, som förut legat till betesmark. Der bröts upp och sprängdes sten som till stor del gräfdes djupare ner i jorden, under ploggången som det hette, der skars tufvor af och brändes till aska d.v.s. svedjades, anlades nya vägar, gjordes afloppsdiken der det var helt och hållet nödvändigt för framkomsten till de ofta ny anlagda hemmen ute i förre ödemarkerne.

Af våra förfäder äro ofantliga arbeten nerlagda i jorden som för oss nu icke kan synas, men gör man jemförelse med ouppodlade och stenbundna marker och vår nu högt kultiverade Landskrona slätt, så kan man lätt göra sig en föreställning om hvad fäderna uträttat, och hvad vi ha dem att tacka för, helst då man vet hvilka primitiva arbetsredskap som på den tiden användes, är det nästan otroligt att så mycket blifvit gjort.

Efter år 1848 ankom till dessa trakter åtskilliga tyskar eller slesvighollsteinare, som man sade, hvilka köpte eller arrenderade åtskilliga större landtbruk, neml. Bocken på Hällstorp, Wettje på Svalöfgården, Karken på Widerup, Nissen på Toreberga m.fl. i allmänhet var det kunniga och mycket framstående landthushållare. De låt dika jorden, vanligast med öppna diken till att börja med; Nissen var troligen den förste som började med täckdikning, ty vid Toreberga, hos honom, brändes draineringsrör, innan vid något annat tegelbruk, åtminstone i dessa trakter. Samtidigt börjades att mörkla å sagda gårdar; m.fl. andra för orterna nya saker idkades af dessa inflyttade landtbrukarne; de inrättade mejerier — holländeri benämndes det — vid alla sina gårdar. Förbättrade hästafveln medelst importerande af gröfre och kraftigare hästar såväl till afvel som färdig arbetskraft.

Jag tror att en hästras benämndes Oldenborgare. Wi infödingar kunde ju se de goda resultat som blef vid dessa gårdars jordbruksskötsel, det man således fick lära gratis, hvilket var ett ofantligt stort steg härtogs i förbättring af Landskronaslättnens landtbruk på ett par årtionde. Sedermera har det fortsatts med drainering nästan öfverallt så att det nu är få ställen, som i detta fall icke äro i ordning och andelsmejerier som upptager mjölken ifrån än så litet ställe, äro nu upprättade öfverallt, så numera heter icke denna handtering Holländeri.

Alltefter som odlingarne utvidgades och fortgick desto mera spannmål blef här till afsalu. För den som bodde i byarne längs landsvägen, mellan Ask (der man kan säga att odlingarna börjades) Åkarp, Kävlinge, Lund o.s.v. afyttrade — sålde eller bytade — till skogsboar, göingar och smålänningar, bort sin säd, dels för kontant dels för timmervaror af alla slag, gagnsvirke, skogsprodukter, såsom bär etc. smålänningarne sålde tjära och beck, de hade ofta smör och honung i lassvis till försäljning. På den tiden, d.v.s. i medio af 1800 århundradet var här en ofantlig landsvägstrafik — den tiden var här ingen jernväg — allt skulle transporteras på axel, som det hette. I byarne å nämde stråt hade företagsamma husegare inrättat stallar för vägfaranades dragare. De allra flästa körde med oxar, somliga koor måste tjenstgöra härvidlag, men högst få körde med hästar. Dessa stallar kunde ibland rymma fem a sex par. — Wärdarne (stallegarne) togo alldrig någon betalning för detta harberge annat än gödseln der blef efter djuren, som öfvernattat i stallet. På slutet af 1850 talet började hästgångströsverken hjälpa till med tröskningen. En landtbrukare Tygesson i Asmundtorp tillverkade tröskverk jemte hästvandring af enbart jern. Han icke allenast gjorde tröskverk och sålde till en och annan större landtbrukare, eller till flera som bildat bolag utan han gjorde många verk, som cirkulerade ikring mest öfverallt på hela Landskrona-slätten och tröskade mot viss betalning för tunnan. Ock då vart det alldeles slut med hallänningatrösket. Det timmer göingarna åkte ut och afyttrade var sällan af så grofva dimensioner att det förslog till bjelkar och annat större byggnadsvirke som vi slättboar behöfde då hela längor skulle nybyggas utan vi fick ha äran att göra återbesök hos dem som bodde i "ferebyggden" detta var oftast så långt borte att en dylik fureskogsresa tog minst fyra dygn, för det mesta gjordes dessa resor om vintertiden då der var bäst tillfälle dertill, men då budades der upp hela byelag så att der blef sex a åtta skjutser i salskap. Då gälde det att kunna trossa

d.v.s. fästa timret medelst jernlänkar på rätta afståndet från begge kärrorna så icke det kunde glida hvarken fram eller tillbaka, emedan det var mycket arbetsamt att låssa om dessa tunga lass, hvilket tyvärr icke så sällan hände för den som icke hade erfarenhet tillräckligt dervidlag.

Det var besvärligast att köra på skogsvägarna på stubbar och stenar, det fick en dräng känna på då han välte med lasset och fick en stöt så att det ena lårbenet slogs af cirka 5 tum åfvanför knäleden. Detta skedde sedan alla voro färdiga till att köra mot hemmet. Drängen som brutit benet var naturligtvis oförmögen att reda sig sjelf utan kamraterna låste om lasset och sedan lyfte de honom och bandt honom på lasset. Hålla i tyglarne och köra hästarne trodde han sig till, hvilket han märkvärdigt nog också gjorde. De öfvernattade under hemresan på 2 ställen, då han bars in der han fick så god vård det var möjligt, ty alla hade medömkan med honom. Likaledes bars han ut och sattes på sitt lass om morgnarna då resan skulle fortsättas, och det gick så ända tills han kom hem till Annelöf der timret skulle användas. Men då var det att genast hämta Måns Persson i Ahlstorp, som så fort som möjligt tog befattning med den stackaren, som var förfärligt medgången. Hela benet var så uppsvullet att både byxorna, stöflarna, till och med strumporna måste sprättas upp, på annat sätt kunde han icke afklädas. Han hette Esbjörn Hansson, blef hemmansegare i Västra Karaby och lefde till han var omkring 90 år gammal.

Denna var den svåraste "fereres" någon vetat att omtalas.

Nu dermot om något bygge skall företagas, är framforslingen af materiel en mycket enkel sak.

En af de äldste händelser man har i minnet är tydligtvis ens skolgång eller skoltid, som börjades 1849. Abeseboken hade man läst i hemmet; min farmor, som med risets och hanens, (som värpte godsaker), hjälp hade man lärt känna bade stora och lilla a. b. I skolan var ens första platts, sandbänken, der skulle börjas att skrifva i sand, som gick så till, att det s.k. bordet eller ofvanbrådan klädd med ribb omkring kanten, så att der var plats till ett halft tum tjockt lager sand, hvilket utjämnades med en brädlapp som passade till att dragas fram öfver sanden. I denna brädlapp var skurit tvänne ett halft tum djupa ränder, hvilka bilda linier i sanden då brädlappen drog fram. Dessa linier var på lämplig afstånd, som bestämde bokstafvens höjd. Mäster skref bokstafven man skulle lära skrifva, på en griffeltafla, som hängdes upp på en tabellhängare mitt för der man satt. När han skrifvit bokstafven på taflan frågade han alltid: hvad heter den bokstafven? svarades i korus t.ex. a. skrif a.' sade derpå mäster. Så hade alla skoleleverna vardere en griffel eller en liten träpinne mellan vederbörliga fingrar för att skrifva a. På detta sätt fortsatte det ena dagen efter den andra till alla bokstäfverna voro inlärdas. Träplattan med ränderna drogs naturligtvis fram öfver sanden för hvarje färdigskrifven bokstaf. Det var billig undervisningsmateriel, liksom den som begagnades för att lära barn läsa bref. Detta bestod af de auktionskungörelser prästen uppläst från predikstolen under de årstider auktionerna pågick. Denna lärdom var stundom svår nog att inhämta, emedan vissa aktionsförrättare icke voro vidare skrifkunniga. De dels inblandade s.k. svenska bokstäfver som voro felaktigt skrifna, dels stafvades på tok, stundom en liten bokstaf i början af en sats och en stor i slutet. Att rätta sig derefter och skrifva på samma sätt hade varit aldeles felaktigt.

Lunds seminarium hade ett par års tid varit i verksamhet, så att i allmenhet hade skolläraren legat der någon termin, om icke fullt examinerade så var det dock bättre med undervisningen än det förut varit. Nu användes diverse läroböcker förutom katekes, biblisk historia och salmbok, äfven svensk historia, geografi och räknebok med både bråkexempel och enkelreguladetri, men någon annan åskådningsmateriel utom Sveriges karta fans det sällan i någon skola på landsbyggheden. Tröttsamt var det både för lärare och barn, emedan det skulle nästan dagen i ända pluggas; rastetiderna voro ganska korta. Det var en stor lycka för oss om der på något sätt blef hinder så skolan inställdes någon dag, såsom då mäster erjudits skjuts till marknads, då fick vi gå hem den dagen, men med hot om att taga den derigenom försummade tiden igen någon Lördag.

Då der skulle plockas potatis i prästgården voro vi också fria ett par dagar, för mästare hade uppdraget vara rättare öfver ett tjugtal dagsverkare och se efter att dessa plockade rent upp alla potatisen.

Skollokalen var af enklaste beskaffenhet och ifrån den gamla tiden. En ganska liten förstuga som genom en dörr derifrån ledde direkt in i skolsalen — inget samlingsrum till ytterkläder, sådana användes ocke på den tiden —; matkorgarna och drickaflaskorna sattes inne i skolsalen på en liten hörnhylla innan för dörren, så många

der fick plats, resten ställdes i fönsterkarmarne, emedan der var ofta småhundar med, som voro skaliga och röfvade en och annan flottmat från deras egare. I jernbredd med skolsalen var lärarens enskilda boningslokal för sig och sin familj, som var skild medelst en enkel brädvägg, som slöt till framstycket på en "Simsons" kakelugn hvilken värmdes i både skolsalen och i lärarens rum, men under kakelugnen var öppet, så att de som vågade sig till att krypa litet in under kunde se hvad lärarefamiljen tog sig till. De skollärare som undervisat skolbarn några år förut hade alls ingen seminariebildning. En var s.k. sjäflärd kunde det mästa af bibeln och salmboken utantill, hade något hört talas om gymnastik och att detta skulle vara så nyttigt för barnen. Armar uppåt sträck, hofter fäst, eller knäna böj, var för honom obekant, därför tog han till de gamla öfningarna såsom "slå värmöllevingar" stupa kollerbytta, stå på hufvudet, lägga benet upp om nacken, springa i kapp o.s.v. Wissa af dessa öfningar fick mästare förarjelse för. En flicka hade sådan lust till att stå på hufvudet — flickorna fick icke deltaga i denna öfning emedan de på den tiden, troligen, icke hade någa kalsonger på — hon försökte i sitt hem, i kakelungssängen, der som var rent förträffligt att öfva sig, men tyvärr tog det balans på galet håll med benen, så att hon råkade sparka till en tebrica fullsatt med kaffekoppa, som var stäld på kakelugnen; brickan med koppa och kanna föll på golvet och en hel del slogs sönder, flickan fick åtskillig aga samt upplysa om hvar hon hade lärd sådana odyder, och skolläraren tillrättavisning för det han varit orsak till ett sådant spektakel. — Ett annat obehag fick äfven skolläraren för en annan gymnastiköfning neml. att lägga benet upp om nacken. En gosse som vid ett tillfälle var ute på egen hand funderade på och krånglade med att få benet om nacken, men så kunde han icke få det tillbaka igen, hade suttit på detta sätt ganska länge innan der kom folk som vågade sig på att böja det öfver hufvudet, så det kom att peka dit det skulle igen, men då fick skolläraren för den skull söka sig om efter en annan platts, hvilket också skedde med detsamma. Efter denne kom en skollärare, som gick öfver alla andra hvad lifserfarenheter och små hyss beträffar. Han kunde både läsa, räkna och skriva, ock det så det förslog, i synnerhet i skrifningen mer än mångsidig, han skref falska prestsedlar till personer som voro i behof af sådana. Denne man hade genomgått mycket elände. I sin ungdom var han skeppsgosse i Stockholm der han var född, han hette Wählberg. På en krog i Stockholm höll han på att slakta en annan sjöman; för detta blef han dömd till Lifstids fästning, blef förpassad till Landskrona för att derstädes tjena ut sitt straff, hvilket han höll på med 1808 då kriget pågick mot Ryssland och detta var orsak till han blef s.k. utlöst af några rusthållare från Gissleberga hvilka voro ålagde att skaffa en extra soldat (vargeringskarl) som skulle vara redo att träda i den förut legde soldatens ställe vid påfordran. Han blef godtagen emedan han aldrig varit åtalad eller afstraffad för stöld. På den tiden var här särdeles ont om folk som ville åtaga sig dylika plattser. De skulle utkommenderas att ligga i kanonslupar på östersjön, der de flesta förgingos, men han var emellertid bland de få som öfverlefde eländet. Sedan kriget var slut kommo dessa soldater hem till sina rotar, då var det fråga om att gifva honom någon sysselsättning så att han kunde i någon mån förtjena sitt lifsuppehälle. Om sommarn kunde han ju vara byens kreatursvaktare och om vintertiden byens skollärare. För hans egen räkning var det likgiltigt, bara han slapp att återvända till Landskrona fästning. Förenämde göromål

sysselsattes han med i många år, men efter någon tid då kreatursvallningen upphörde, därför att marken odlades mer och mer, blef han endast skollärare och detta året runt, än i en socken och än i en annan. Han höll i bland skola i Norra Skräflinge än i Källs Nöbbelöf, än i Norr- o. Söderhövdinge socknar, så att han var vida känd i dessa orter. Bränvin fans på den tiden godt om öfverallt, till den varan hade han en oöfvervinnelig begäran, till följd att han sällan var mer än några få månader åt gången på hvarje platts, var der egentligen ingen som så noga såg att han blef berusad varje eftermiddag. Slutligen kunde det icke döljas att han snapsade alldeles rent förmycket, så försökte värden der han hade födan hålla igen, men mästern talade då med vissa af skolgossarna och bad dem smusla ifrån deras hem $\frac{1}{2}$ kvarter bränvin hvars en dag, så skulle de slippa smaka råttningen antingen de kunde sina lexor eller icke. Men detta höll han på så sätt, att den som gett honom det $\frac{1}{2}$ kvarteret var fri för smörj endast den dagen, alla de öfriga fingo säkert något nyp hvarje dag. Det gick således omkring på alla de gossarna som smög bränvin till honom att icke få stryk hvarje dag. Oaktadt detta förfärliga oskick ansågs likväl Wahlberg vara den som bäst kunde lära barn läsa och skriva, fick fördenskull fortsätta sina ambulerande lärareverksamhet ända tills det gick så galet för honom att han råkade fast för att han medelst ett falskt prestbetyg hulpet en afstraffad person, som stulit och rånat och derigenom fläckt sitt goda namn och rykte, hvilket var anmärkt i dennes rätta frejdebevis, men nu medelst det nya presbeviset Wählberg skrivit gjort dess egare till en i allo tadelfri och god medborgare med fullt förtroende. För detta bevis blef Wählberg dömd till 17 dyngs vatten och bröd. Efter den "betan" var der ingen som mera ville hafva honom till barnalärare, utan nu, då han var 70 årig måste fattigvården i Norrhviddinge taga hand om honom, och emedan der icke var någon fattiggård eller annan lämplig bostad, beslutades att han skulle pasera omkring på hvarje åboställe i hela socknen och var en dag på hvarje ett åttandedelsmantal. Utan tvifvel passade kringvandrelivet denna natur alldeles förträffligt, något vidare arbete hade han aldrig förut varit lagder för, långt mindre nu. Han sjung visor, berättade gamla sagor och historier, hvar han kom. Så var han äfven behjelpig kärlekskranka drängar och pigor att skriva kärleksbref, som han sjelf "posta" åstad med, läste upp för adressaten, skref svar, bar detta tillbaka och läste upp för den der längtade efter detta. På den tiden var det sällsynt att tjenstefolket lärt läsa eller skriva bref, men Wählberg skötte deras korrespondens och så var det bra med den saken. Han dog vid 90 års ålder. Lyckligtvis förbättrades folkskolesaken i alla afseende och öfver allt anställdes skollärare med examen från Lunds seminarium, som med nit och reda skötte sitt kall, så att i allmänhet alla hade orsak att vara belåtna.

Bland saker som under min tid tillkommit aller förbättrats är skolväsendet, det som kan sägas vara en af de största och betydelsefullaste för Sveriges folk.

En annan sak som också på dessa åberopade 70 sednaste gångna åren genomgått större förändring är samfärdselmedlen. I min barndom fanns ingen järnväg endast dåligt underhållna landsvägar och byvägar. Mack Adams metod att krossa sten till dess förbättringar och underhåll var icke känd på den tiden, utan då var det endast att köra på grus eller sand, af dessa lagningsämne kunde tydligtvis icke bildas någon fast körbana, så att man kunde forsla några lass som der var någon tyngd i. Endast tre och fyra tunnor säd kunde hästarne orka draga på landsvägen om vintertiden, då icke marken var frusen, neml. att köra till Malmö eller till andra orter der det var leriga och djupa vägar kunde omöjligen större lass framforslas på landsvägarne på den tiden. Nu deremot finns ingen ort, som kan vara mera försedd med goda kommunikationer i alla afseende än just här på Landskronaslätten. Landsvägar och till en del äfven byggdevägar äro förbreddade, dikade och i öfrigt satta i stånd, så att de passar för hvilka fordon som helst. Jernvägar äro anlagda i alla fyra väderstrecken i dubbelt måtto, så att station finns åtminstone i varje socken eller nästan i varje by. I det fallet kan här väl icke vara mera att önska. Post har man två å tre gånger dagligen. De tidningar som utgifvits i Landskrona, Lund eller Malmö aflämnas vid stationerna vanligtvis med första tåget om morgnarna vid åtta tiden;! således får man nyheterna rätt färska äfven på landsbygden. Fordom var å denna ort, det snabbaste i denna vägen, den post som forslades af Landskrona löpare (en man som hette Feürmark), som kom åt vägarne, alltid på en lunk, med viktiga bref och andra försämbud, som kunde anförtros vad som helst; i bältet hade han en liten pistol, som afdelser som icke kunde uppskjutas. Han ansågs som mycket säkert och pålitligt sändefyrades, då han anlände, troligen för att tillkännage att han var beväpnad, den laddade han innan affärden; i handen hade han ett spö af fiskben, detta var till att klatsche hundar med. Om somrarne och lågt ut åt hösten var han alltid barfotad och byxorna räckte icke längre än till knät, för öfrigt var han klädd så lätt som möjligt, så att tunga kläder hindrade alldrig hans snabba fortkomst. Allmänheten påstod att han låtit bortopperera mjelten, därför hade han uthåll att kunna springa hur länge han ville.

På landsvägen mellan Landskrona och Lund passerade öfver Saxtorp och Kävlinge fram o åter ett par gånger i veckan posten medelst posteljoner, som hade en viss respekt med sig. De åkte alltid i skarp traf, kommo de efter en som icke observerade vem det var, blåste postiljonen i hornet, då var det att så fort som möjligt köra ur vägspåret om man skulle undgå att få ett rapp af postiljonens extra snärt.

Den post som kom till allmogehemmen anlände med gångbud från närmaste stad. Från Lund kom påst en gång i veckan med anhållan att det fick medfölja pastorsambetets post. Tidningar lästes icke för än på 1850-talet; då var det David Munk af Rosensköld som utgaf "Fäderneslandet" hvilken tidning icke mindre än tre landtbrukare slog sig ihop att prenumerera på; så hade de dem hvardera först hvarje vecka ett par dagar åt gången, följaktligen blef nyheterna icke vidare färska för den som fick tidningen sist.

Sedan utgaf Christian Bylof i Lund "Folkets tidning" som snart nog blef ganska allmän och började äfven att utgivas 2 gånger i veckan, men der var likväl flera exemplar till Norrhviddinge och Norra Skräflinge socknar än påstmannen, som gick till Lund, orkade lätt att bära dem, tillika åtskilliga apotheks och diversehandelsvaror (småsaker) som icke presis voro så skrymmande.

Handelsbodas på landsbygden fanns icke många för 70 år sedan. Den förste s.k. landthandlare på denna ort var Mårten i Wärmö. Annars var det endast några som benämndes "boråsare", som voro fast bosatta; dessa voro borgare i likheten med städernas köpmän och handlade nästan uteslutande med gjutna jernvaror såsom kakelugnar, gryter, stekjärn m.m., — här var Hallberg i Annelöf, Berg vid Dösiebro, Thenngren i Norrhviddinge, — men dessa gjorde sina största affärer på marknaderna, hade också varulager i hemmen till salu för hvilka som behöfde köpa något der.

På landsbygden i dessa orter vistades mycket gårdfrihandlare. Det var västgötar som handlade med tyger — manufaktur — sjalar, sidendukar, beredda bockskin till underbyxor, de äldre begagnade nästan året runt knäbyxor, dessa var alltid af bockskin; för den skull var denna handelsartikel ganska efterfrågad. När en "väskgött" trädde in i stugan och aflastade sin oftast mycket tunga börda på långbordets nedersta ända, var det icke fråga om någon ville handla utan "nu skall ni handla af mek" för här har ingen köpt något i denne kungens tid och här är så många vackra flickor, så jag vet bestämt att något skall passa, för det är kommit från Göteborg för fjorton dagar sen; här skall jag visa så många vackra nya saker så ingen har sett sådant förr. Mor, dottrar och pigor måste naturligtvis bort att betrakta grannlåterna, och rätt hvad det var högg "väskötten" en schavl och svepte om en af fruntimren och svor på att han aldrig sett så bra, som det passade ihopa med det vackra ansiktet, raka figuren och hade han icke silf varit gift, så skulle hon fått schalen till skänks, om hon hade velat haft den, men då ville han själf följt med i köpet, det är väl i alla fall bäst som sker för då hade jag alldrig gjort annat än tittat på henne; är det icke sant som jag säger? I fall drängarna sett att väskötten var i stugan gjorde de sig ärende in med att få fatt i drickakannen den ene efter den andra, för att se alla grannlåterna, som voro utbredda på bord och sängar ock nog skulle dessa äfven profva någon fin silkeduk till "hallstorkle" eller kyrknäsduk ifall de voro blommiga, ty bättre varor än dessa stod icke till att få köpa för pengar. Någon handel blef der alltid, ty bjöds der bara något så läto de alltid pruta med sig åtminstone hälften af hvad de begärt. Dessa handlande egde aldrig någon fast bostad här i orterna, men de hade sina qvarter der de hade sitt varulager och stundom bodde i tiotal år. Deras hemort var vanligtvis Markshärad i Västergötland. En annan kategori som äfven idkade gårdfarihandel var de s.k. lumpsamlarne (lasasonkare) som utsändes från pappersbruket Klippan, hvilket bruk hade Länsmyndigheternas tillstånd att utfärda bevis med rättighet till de personer som ansågs lämpliga att fara i kring till allmogen och uppköpa vissa qvantom linnlump, som hvart och ett hushåll var skyldigt att lämna på vissa bestämda tider — (mot betalning) —, som skulle vara till pappers-tillverkning. Desse uppköpare kunde ibland vara stränga i sina fordringar, om icke

de half- eller helslitna linnet var tillvarataget. Der reste flera i kring på samma trakt, för den skull kunde icke hållas särdeles effektiv kontroll öfver huru mycket som var lämnadt; visserligen skrefvo de upp må krita å innersidan på första bjelken i stugan hvilken tid och huru mycket som lämnats till försäljning. Men dessa herrar voro fala för mutor, så att, för en bra sup bränvin och litet tilltugg kunde besväret med sortering af gammalt linne blifva uppskjutet nästan huru länge som helst. Då det hänvises till intyget på bjelken, som var ditskrifvet med krita af en sådan auktoritet, kunde der för tillfället icke fordras mera. Jag antar att icke så få personer ännu lefva, som mins Bengt Drill-Bengt lase, så kallad —, han var nog en af de sista af dessa kringvandrande lumpsamlarne som var försedd med "lasasonkarepass".

För öfrigt var det många saker som behöfdes i hemmen, men var det icke allt för brådskande uppsköts det med denna handel tills Annelöfs marknad inföll. En gång om året var der s.k. sommarmarknad i Annelöf, då alla skulle dit, därför var det nödvändigt att man hade något verkligt ärende att åberopa d.v.s. köpa något som icke kunde undvaras längre. Der var allting — Dala klockor; fickur af flera sorter: "koön" (en sårts mycket tjocka silfver ur) en annan sårts ur som benämndes "vardare" med namnstäpeln i botten: "John Ward" en annan sort benämndes "Vita London" England o.s.v. För öfrigt var der tjugtals med klockbytare, som ideligen taltalade alla (drängar åtminstone): skall vi byta klockor, pekade med en klocka, som de ständigt buro i handen, eller köp denna af mig, för kom ihog: "London är död och Ward är nu så gammal att han gör numera inga "liknåna" klockor, så att när dessa klockor som nu finns blir uppslitna, blir här icke några flera att få för pengar, köp därför ett par stycken medan de finns, det är der ingen förlust med, för vill du sedan sälja den ena får du säkert lika mycket för den som du nu gett för begge, det behöfver du icke tvifla på". Dessa personer som bedref denna rörelse benämndes klockskojare, hvilka drefvo omkring från en marknadsplatsen till den andra, lurade och bedrog så många de kommo om.

På denna marknadsplats var allt hvad man kunde på tänka i handelsväg. Slöjdsaker af alla slag, såsom s.k. hemmgjorda meublor: såsom bord, sängar, soffor, stolar. Alla slags böckeriarbete, stora mäskekar, som användes vid brännvinsbränning, mindre kar, bytter och spannar af alla storlekar; hela lass med svarfarbeten såsom spol- och spinnrockar både målade och omålade, färdiga vagnar, kärror, slädar och kälkar, stegar och pumpar, skoffor, korgar, ja nästan allt hvad slättboarne hade bruk för. På den tiden sålde hvem der ville, åtminstone de som sjelf tillverkade, spritvaror såsom bränvin och s.k. hemmagjord rom. Den bestod af bränvin som höll ett par grader mera än vanligt (6 gradigt) hvilket färgades med "brunkadt" — stekt — socker som har egenskapen att göra det ganska mörkt. Sådant såldes på marknadsplatsen i ankar- och kannevis, allt efter behof för dem som köpte. Färdigt sydda linntyg och alla slags hemväfnader i hela räckor var der till salu. Yllevaror såsom tröjor och strumpor, torgfördes oftast af Hallänningar som voro spisialister i denna handelsbransch. Tröjorna voro af nöthår och strumporna hettes vara stickade af fårull, men der var blandadt äfven nöthår så mycket som möjligt af denna sednare sort.

Denna marknad var mycket besökt, var utsatt i almanackan till 2 dagar, men räckte i 14 dagar. En vecka innan behöfdes för att ställa upp och efter att taga bort alla margetanteribodar, slyngor (karoseller) dansbanor, förevisningstålt och annat som skulle draga folk dit. — En af dessa "konstmuseer" förevisades af en 1814 inflyttad tysk som benämndes Trumpetare Schultz från Årups fäläd. Han förevisade hela världen i ett skaf (skåp) för 6 Styfver, han var särdeles pratsam och lockade många genom sitt språk (tyskskånska) att bevista sina föreställningar. Han började: tysk trumpetare och rymde, gaf mig till Mörners husar, efter en som var stupadt, och kom hot, så vi blef fire lustige bröter de var ten Hörsted, ten Gjest, ten Denker ont jej, vi vare fire lustige bröter. Kom nu och se allt hvad som finns i hela världen, jeg har det i denna lilla låda och det kostar bara sex styver. Denna förevisning stod om ganska fort; en dräng tyckte att han icke fått vidare valuta för sina pengar och frågade därför om han icke fick se mer? jo, bedt Gott befare dinne nöjkon, så får du nock se mer, gaf Schultz till svar. Sedan visades ett nytt nummer som hette "portionelle piskar sin käring" sen var det några trollkonster, så slut. Göingar och tattrar täflade om våldet för marknadsordnandet, ortens befolkning hade mycket litet att säga, och ordningen blef också derefter; slagsmål i något hörn af plattsen hvarje dag, många blefvo illa tilltygade: en blef slagen till döds af tatrarna, detta var orsak till att marknaderna derefter blefvo helt och hållet förbjudna, aflysta.

En berättelse om tatrakongen från Heljarp då han innehade en stulen häst på Annelöf marknad. Der instälde sig en landtbrukare från Hörby trakten, beskyddad af Länsman och fjärdingsmän, och var kommen dit för att återfå sin stulne häst. Han hade intyg från trovärdiga män om säkra märken och kännetecken af sin bortstulne häst som nu innehades af gubben Didrick, han hade just samma dag bytt sig till den på marknaden mot en annan häst, och detta skulle bevisas hvilket också skedde, men dessförinnan blef Herr Didrick inburad i Annelöf folkskolelokal som då var afsedd till arrestlokal. Detta gick naturligtvis honom mycket emot, att vara inifrån marknaden den allra viktigaste dagen, hästmarknadsdagen. För den skull sattes alla detektiva krafter i verksamhet af Didriks söner och andra anhöriga med det resultatet att en af dem åtog sig ansvaret, på så sätt att det var han som bytt hästar och icke fadren. Det förhöll sig så att samtliga afkomlingar varit afstraffade flera gånger både med spö och vatten och bröd, så att det icke var så noga om han skulle blifva dömd för innehaf af stulet gods, deremot hade det alltid lyckas för fader Didrick, att han aldrig varit varken dömd eller ens åtalad för stöld, därför var det så mycket värre att på gamla dagar råka ut för detta obehag. Emellertid gick sonen i fadrens ställe. Då han trädde i friheten igen, blef han gratulerad af sina vänner som beklagade missödet. Då höll han en lång monolog öfver detta skedda, och huru han alltid haft anseende hvar han kommit m.m. Då föll honom i talet en man som också var från Heljarp och yttrade: "och fostrat upp så många höggeliga barn". *Jo, jag tackar min kära Öst*, sade då Didrick, och detta blef ett orspråk, som ännu användes då saker och händelser omtalas, som gått avigt.

Marknaderna blef emellertid slut i Annelöf, men detta är ett stort samhälle som i alla fall var och blef känt dels för sin gamla tobaksodling, afrättningsplats, Gästgifvaregård, ett Fanjunkareboställe och ett Hofslagareboställe. Landskrona Sqvadron

hade i många år sin s.k. fotexercis derstädes och hvarje efterhöst sitt hästådermöte då Sqvadronen uppställdes på gamla marknadsplatsen, men sedan indelningsverket upphörde slutade också alla slags melitärmöte derstädes; men krutbruk är där. Nu vexer der en vacker furuskog på marknadsplatsen Landskrona—Kjeflinge jernvägen skär socknens sydvästra del, der det genom företagsamma personer, som anstaltat om egna hem och i öfrigt bildat ett stort samhälle, som om det fortsattes så några år, der nog blifver köping och icke omöjligt marknad på nytt. Förutom de vanliga handverken af alla slag också, handelsbodas, spannmålshandel, drickabryggeri, fins der ett i vida trakter känt och i godt renumé: hönseriet "Florida" samt en i stor skala anlagd fruktträds-plantskola "Christerska plantskolan" mitt i Qvårlöf by. Der fins äfven en icke så liten telefonsentral i samhället. Och den mest trafikerade järnvägsstationen på Landskrona Kävlinge jernvägen; allt i Annelöf socken.

Grannsocknen intill Annelöf vid dess nordvästra sida är Norrhviddinge ett äfven mycket, sedan gammalt, känt samhälle, beläget och skäres af den breda gamla landsvägen, s.k. stora Kalmarvägen, som löper mellan Marieholm och Kävlinge, ungefär mitt emellan båda dessa ställen. Denna socken var i forntiden ofantligt mycket besökt af de s.k. "uppbbyggdarne" d.v.s. från Färingtofta och Riseberga m.fl. skogssocknar samt från Göinge häraderna ja till och med från sydligaste delarne af Småland hade sin trafik åt detta håll. Här i Norrhviddinge 7 st:hemman belägna i byn utmed landsvägen, å alla ställen var der vanligast säd till salu; tvänne smedjor, krogställe, flera göingastallar som rymde många par dragare stodo alltid till de vägfärandes förfogande gratis, en stor vattendam — sköft — mitt i byn. På den tiden var der en husrad, som låg parallellt med den nuvarande, cirka 10 famnar öster om. Emellan dessa begge husraderna var en öppen gräsbevuxen plats som hade namnet "grönegadan". Der var särdeles lungt och fredligt för de vägfärande att hålla med sina lass och öfvernatta isynnerhet under sommartiden, då de lågo på lassen alldeles under öppen himmel. Inkörseln till bemätte "grönegadan" norr i från var der handelsboden nu är belägen och från södra ändan var inkörseln mitt för småskolan och på sned öfver den ännu befintliga ängen der en upphöjning som vägen var, ännu i denna dag qvarligger. — Dessa landsvägs-foror med oxar, som det alltid användes, tog jemförelse lång tid till en resa ner åt slätten, som det hette: "vi köra ellova mil på töl daar". Det var ringa sädes odling i hemtrakterna, så att de antingen genom byteshandel eller mot kontant hos slättboarne köpte den säd som behöfdes till brödfödan åt sig sjelfve och hemmavarande familjer. En stor del, om icke den mästa säden, som odlades i denna trakt af Landskronaslätten afyttrades till dessa vägfärande. Potatis odlades härstädes ganska mycket i och för bränvinsbränning, som idkades på alla ställen. Till och med i prestgården idkades bränvinsbränning någon gång i Doctor Wälins tid. Det var en betydande näringsgren som på flera vis gaf förtjenst. Den del af bränvinet som icke åtgick till hushållet såldes till städernas köpmen och alltid ansågs som en kulant vara fast än priset stundom var mycket lågt, ibland icke mer än 50 öre kannan. Kreaturen utfordrades med affallet s.k. dranken som var ett för fäkreaturen ett mycket begärligt foder. Det brändes som sagts på alla ställen, i ett större rum som benämndes "stärset", utanför det egentliga köket var den inmurade pannan hvilken äfven fick tienstgöra som bränvinspanna, deri

den s.k. mäsken koktes tills ångan deraf i ett kopparrör, som var anbringadt i pannans lock, drogs af hettan som uppstod, genom bemälte kopparrör in i den s.k. svaletunnan der röret fortsattes i en ledning upp och ned ett par gånger i det kalla vattnet som tunnan medelst ständig inpumpning skulle innehålla, så rann det ut ur samma rörförbindelse i ett ankar, som var ställt intill svaletunnan, i form af mycket svagt bränvin som benämndes läck. Detta förvarades i ankare tills man hade åtminstone så mycket att bränvinspannan blef så fylld att det lönade sig att koka om igen; detta kallades *klara bränvin*. Efter detta experiment blef det s.k. finkelt bränvin, d.v.s. det som ångade igenom rörledningen i svaveltunnan och hamnade i ankare som efterhands tömdes i bränvinstunnan. Denna metod att bränna bränvin kallades: husbehofs bränneri. Detta var enklaste metoden. I s.k. ångbrännerien var tillverkningen mera invecklad.

Den som önskade bränna skulle hos Konungens Befallnings söka tillstånd dertill, angifva vilken tid, och kvantitet som skulle tillverkas. Då denna tid var tilländalupen kom länsmannen och förseglade vissa delar af bränvinstyget med kronans sigill. Tillverkaren egde rättighet att sälja bränvin huru litet parti som önskades af sin egen tillverkning.

En större eldsvåda hemsökte Norrhviddinge by den 20 Augusti 1852 då sex ganska stora gårdar med prästgården och 10 st bebodda större och mindre hus, blefvo lågornas rof. Detta år var så tidig höst att alla hade helt och hållet inhöstat en god skörd det året. Det blåste mycket, var nästan storm östlig vind och tyvärr börjades elden i det hemman som låg östligast, så att hela den dåvarande ganska välbyggda byn utan ringaste räddning af gröda och allt som kunde brinna, gick förloradt. En lycka i olyckan var att det skedde mitt på dagen så att ingen människa och knappast några djur, utan en och annan sommar-gödgris, brändes inne. Det blef en svår tid för dessa många människor, omkring tjugo familjer, som alla blefvo husvilla. Hade sina kreatur men ingenting att ge dem att äta, sedan årstiden kom att de icke längre kunde gå på bete. Potatisen var det enda som icke förlorades; en del frukt, som icke blef skadad af elden blef också tillvaratagen, men detta var allt. Som vanligt hade landbrukarna släkt och vänner i andra samhällen hvilka togo sig djuren an och framfödde dem tills der blef gräsbete på nytt det kommande året. Nu var det tid att tänka på att med vänners hjälp få framforslad byggnadsmaterial. De tegelbruk som då var i gång voro ganska aflägsna, neml. Sireköpinge och Trolleholm, äfven en del hämtades från Rönneholm. Allt timret hämtades i Landskrona. Ingen af Skånes jernvägar, icke ens stambanan voro på den tiden byggda, så att allt måste hämtas från tämligen aflägsna plattser. Det var kostsam och påfrestande, helst därigenom att alla hade mycket lågt brandförsäkradt och fördenskull ledo stora förluster; hade de icke vid tillfället alla suttit i välbergad ekonomiställning skulle det icke gått så fort att få uppbyggt gårdarne igen, som alla blefvo färdiga till inflyttning och inbergning af påföljande års gröda.

En annan eldsvåda timade i Torupsgården, som gränsar intill de brunna hemmanen i Norrhviddinge, endast sex veckor derefter. Orsaken till denna elds uppkomst blef snart upptäckt, men hvad som var vållande till Norrhviddinge bys brand blef icke på något sätt klargjort. En 14-årig tjensteflicka som med fullt uppsåt antände Torupsgården gjorde detta för det hon skulle slippa tjena som barnflicka. Hon blef här för af Häradsrätten dömd till bestraffning medelst ris på Käflinge tingstrappa, som skulle och verkställas af hennes fader. Flickan var född här i socknen af hederliga föräldrar som sörjde mycket öfver händelsen. Hon flyttade sedermera till en annan ort der hon uppförde sig väl, blef gift och en nyttig och ordentlig samhällsmedlem.

Sedan gårdarna voro färdigbyggda ånyo och grödan var inbergad, så var det att ställa till lergille och höstagille som detta år hölls på en gång, men det varade ett par dagar på hvarje ställe och det skulle hållas innan mekeli, ifall dräng eller piga, som hade hjälpt till vid "lerslagningen", skulle flytta till annan ort, dessa icke skulle blifva i tillfälle att vara med på byggnadsgillet. — Denna eller rättare sagt, dessa tillställningar voro talrikt befolkade emedan alla som bidragit med körslor efter byggnadsmaterialerna, dess ungdom som var i uppvoxande drängen som kört hästarne eller hulptit till med timmerarbetet, då längorna restes och pigorna som varit med vid lerslagningen å innerväggarna, detta arbete utgjordes i s.k. parvis af dräng och piga från samma ställe d.v.s. en vid hvar sida om väggen. Händes det sig så att drängen kom ensam fick denne bära eller rulla med bår in leran från ältran, som alltid var iordninggjord dagen förut — trampad af hästar gräfd och vändt några gånger — dessa "lerbärare" betraktades såsom handtlångare till dem som förde upp (knådade ihop) väggen. Detta var styft arbete, så att de nog förtjente byggnadsgillet. När denna efterlängtnade dag var inne voro glädjen som man säger "högt i tak". Musikanterna stod i förstugan och blåste klarinet och spelade fiol (vanligen trenne stycken), som spelte "marsch" ett par repriser för hvar och en som anlände. Innanför stugdörren var plaseradt ett litet bord med en flat talrik som rymde 3 a 4 st bränvinsglas der besken serverades, somliga "kunde icke med" beskt, utan hälre vill ha en klar. Den som hade förtroendet att sköta den beske flaskan skulle hälst vara en person som kunde tåla "att sypa dem te", ifall som ofta händes i ett sällskap gäster det var endast en vuxen som brukade ta sig en knaber, inte skulle den supas enspännare utan då var det tvunget att traktören fick klinga med om det skulle vara bra; för att vänta på kommande sällskap passade sig alls icke. När alla hade tackats för sist var det att få fatt i en tobakspipa, som var fullproppad med "ärligt och godt" från Ystads välkända tobaksfabrik. När då alla voro komne, så var der färdigt att gå till bords. Musikanterna stämde instrumenten och det dröjde icke många minuter förr än de stämde upp en galopp eller polka, taffelmusik, så att det lyfte i tårne på både unga och gamla. Vid enbördanda fick musikanterna som hastigast äfven deltaga i måltiden; emellan rätterna togs ett och annat musikstycke. Måltiden, middagen såväl som öfriga mål, vore alltid bestämda rätter: först s.k. förrätt, som bestod af bruna böner kokt skinka, saltat rökt fårkött och rullekorf. Sedan färsk soppa på oxkött s.k. skånsk bondsoppa med klimpar och frikadeller i stora massor derefter serverades oxköttet med pepparrotssås, sedan hönsstek på samma talrik. Slutligen var det decerten som bestod af sockerkaka, risakaka med gorånskaker, allra sist en slags kringlor som benämndes "söda borrar". Då nu måltiden var slut så skulle stugan eller salen utrymmas, detta gick både hastigt och lustigt, ty många hjälpte till, alla voro då glada och mätta, hette det.

Musiken spelte upp en vals, som gick med rask takt och hälst skulle värdefolket öppna balen; voro de icke disponibla dertill, skulle de vuxna barnen om der voro några, eller störsträngen och störstpigan på stället skedde icke detta kom det icke bra i gång.

Jag bör väl även omtala huru många slags supar der togs till middagen: först till smör och brödet (smörsupen) en till förrätten, en soppesup, en köttsup, en till steken också en till kakorna det blef sex stycken, som de allra flesta tog i botten samvetsgrant, för den "som svek i dryckjom svek och i andra styckjom" hette det.

Allting gick i det hela, anspråklöst och enkelt tillväga, trakteringen var mästadels bränvin och öl af egen tillverkning. Något vin eller cognac nytjades högst sällan, vi tar helre en svensk det vet man vad det är. På dessa relaterade bruk, vad mat och dryck beträffar, var det högs sällan att någon ändring skedde. Fruntimmerna bjöds äfven bränvin, men det var högst sällan traktören fick någon afgang härvidlag. Då sista rätten — decerten — cerverades hände det stundom att sjelfva verden bjöd punsch på damerna som höll tillgodo med detta för det var "sött och godt".

Bröllopet voro i allmänhet firade något högtidligare, ty då var der alltid en s.k. talesman som skötte hofmästaresysslan hvad all serveringsanordnandet beträffade. Balgästerna vara välkomna; höll tal både först och sist; framhöll huru Abraham sände sin tjenare Eleasar åstad att fria för sin son Isak till Rebecka i Mesopotanien, samt jemförde alltid brudgum och brud med detta Patriakaliska par och sig sjelf, med tjenaren Eleasar. Han läste både till och från bordet, huru många dagar än brölloppet varade. Mat och dryck var ungefär enahanda som på byggnadsgillet. Talesmannen var äfven behjelpig när brudparet första natten skulle använda brudsängen, som tillgick på följande vis: Talesmannen kom med salmboken i ena handen, tog bruden i den andra, så sjöng han ett salmvers då det bar åstad till brudkammaren, der brudens väninnor så fort som möjligt afklädde bruden innan de begafvo sig in till gästerna och meddelade att nu hade bruden lagt sig, så var talesmannen redo att på samma sätt medels psalmsång leda brudgummen till sin brud, men då följdes dessa af några glada ungar, umgängesvännar, som hade bränvinsflaska och en del glas på en talrik för att bjuda på brudgummen sedan han kommit i sängen. Dessa stodo så nära, och rundtomkring sängen, de kunde komma, dels för att klinga med brudgummen och dels för att passa på att han icke skulle kunna slå glaset sönder. Han försökte kasta det på golvet eller i väggen, hur som helst bara det gick sönder, förr var han icke fri från de gamla kamraterna; för än glaset fått sönder måste han taga den ena supen efter den andra till detta lyckats. Detta sednare bruk egde rum i början af 1840 talet, medelst glaskrossningen.

Begravningshögtidligheterna tillgingo på så sätt att sjelfva laget, som bestod af släktingar och grannar, blefvo icke allenast bjudna till sjelfva begravningen utan äfven efter slutad begravningsakt, till sorghuset på middag m.fl. sorgfästligheter. De öfriga i byalaget blefvo endast bjudna till att följa lik, samt sedermera gå till ett annat ställe i byn och dricka graföl efter den aflidne, detta bestod i att ett ankar bränvin och en tunna hembryggt starkt öl, som var transporterat dit, hålst skulle tömmas, antingen gästerna tälde det eller icke. Till denna fästlighet kommo vanligtvis både bjudna och objudna, så värdskapet sköttes af den som värst kunde, ty det var bara att tappa och dricka så länge de kunde. — Detta gamla bruk, dricka extra graföl, har icke praktiserats sedan 1850 talet på denna orten.

I Norrhviddinge, Söderhviddinge och Dagstorp bildades (stiftad d. 22 oktober) 1875 en sparbank gemensamt för dessa trenne socknarna, som hade sitt första sammanträde 8 januari 1876 i Norrhviddinge kommunalrum och fortgått allt sedan dess med sammanträde i Norrhviddinge tvänne gånger i månaden till 1920 då banken hålles öppen en gång i veckan, neml. hvarje helgfri Lördag.

Jernvägsstationen å Malmö—Billesholmsjernvägen 1886 öppnades för trafik i Norrhviddinge, då äfven post derstädes bekoms; den station som då uppfördes är flyttad längre västerut.

Emedan jag berättat om de enkla seder och bruk landtbefolkningen här på Landskronaslätten hade vid gillestillfälle för 70 å 80 års tid sedan, vill jag äfven något orda om huru det nu tillgår vid födelsedagsgille t.ex. år 1920, hvilket kan inhämtas af följande sorgfria visa:

Jag hörer till det gamla lag, der presten, klockaren mfl-ra
som firar hvarje födelsedag och hjertligt gratulera
Till caffebord man bjudes gå och aldra först på födelsekaka
samt torter, så det bör förslå; man måste alla sorter smaka
Tag cognak och håll i till göck! tack, jag tarn'torr blir bättre vaken
tag en i caffet på försök — man påstår det förmildrar smaken.

*

Rök så ett nummer monopol, Saxtorpshavanner fins ej flera.
"Qvårlöfskuba" spelt ut sin roll; cigarrfabriker der ej mera.
Språklåda öppnas nu på glänt, man viskar tyst hvad alla känner
att det har skramlats till present, af några gamla goda vänner.
En rättframs fråga någon gör, hvem öfverlämna skall presenten?
En silverskål full af likör. Jo, syster som "tat studenten".

*

Nu punsch och cognak öfver lag, till sodavatten skall man dricka,
eller toddi efter behag, serveras här på silfverbricka.
På litrar är här ingen brist. Nej se den gamla ettiketten.
Den sorten tar jag först och sist, jag tror jag tömmer sista squätten
Man fyra litrar köpa får; på eget konto requirerar
och flera om det ej förslår på böcker som man arrenderar.

*

Så får man höra glad musik och några Enningers gamla låter,
här ingen rädes för kritik, med "gluntars" sånger vi ock står
Med silfverskålen i sin hand står nu studenten stödd vid bordet
och säger: här i detta land har blifvit bruk att nån för ordet,
Tag emot skålen blank och klar, med äkta stämpel under botten
En minnesgofva kär och rar, af gamla laget har du fått en.

*

Det goda bordet man nu ser, med aldra läckraste rätter.
Ett tital om icke fler: lax, lamstek, kyckling, ål och spätter.
Spetkakor står der på parad, till frusna gräddan skall den skäras
Af silfverskålen eller hvad, dess innehåll skall ock förtäras.
Då man får se så mycket godt, så redan vattnas det i munnen.
Förr sådant har man ofta fått. Än denna plägsed ej försvunnen!

*

I kristidsår på denna trakt, man måste draga in på staten
Ty Grimlund, Sönnantorp gick vakt, såg efter hvad der var på faten
Nu åter "barabas" släpts lös; här sparas ej vid våra fäster,
som fortgått här sen hedenhös och alltid muntra, glada gäster.
Nu gäller blott och fram för allt, att vara god vän med sin mage,
så den vill tåla varmt och kallt också de snapsarne man tage.

*

En massa telegram anländt, som läses upp af sjilfva presten
Somt minner om hvad förr har händt, samt munterhet och glam för resten
Nu välgångsskålen föreslås, då hvar och en skall fatta glaset
och dricka ut, ej mer består, ty nu är slutet på kalaset.
Blott några ord som måste fram; vi ha ju samfält sköflat faten.
Det vore ju en evig skam om ej man tackade för maten.

*

Jag har nu beskrifvit ett nutidens jemna års födelsedagsfirande d.v.s. 30, 40, 50
års o.s.v. — dessa firas alltid något högtidligare än de som återkommer ett par
gångar årligen i familjehemmen.

De andra gillena, Bröllop och Begrafningar förekommer naturligtvis icke så ofta,
men dessa firas med lika mångtaliga rätter; men då bjudes vanligast på middag
antingen i hemmen eller på närmaste Hotell eller gästgifvaregård.

I den gamla tiden, jag går då tillbaka till 1840—50 talet, då skulle man gå i
kyrkan om icke hvarje söndag så åtminstone hvarannan; detta var en gifven regel
som ovillkorligen skulle följas. Jag måste följa med min farfar, detta oftast hvarje
söndag och höra noga på så att jag vid hemkomsten för farmor kunde redogöra hvad
presten haft till ingångsspråk och ämne som tillhörde texten. Äfven gifva akt på om
der gjordes tacksägelse för någon i församlingen som dött huru gammal den var.
Och om der var något barn som kommit till dop och Kristendom under veckans lopp.
Samt om der lystes för någon som skulle ingå äktenskap. Om presten sade dygde-
samma eller sedesamma åbodottern eller pigan? Kanske han sade endast namnet då
han förkunnade lysningen. Dessa titelgrader hade icke så liten betydelse, emedan om
dygden var något tvifvelaktig och sedosamheten var af den beskaffenheten att det
"syntes utanpå" så blef endast namnet och hemvisten uttaladt på predikstolen. Wid
uttagandet af lysningen var vanligast endast den manliga kontrahenten och den kvin-
ligas fader eller målsman närvarande. Dessa fingo hos presten redogöra för huru
det var i omnämnda afseende, emedan der vankades straff och herrans förmaning

för att hålla församlingen i tukt, helgese och ära. Straffet var penningböter till fattigkassan; storleken beroende på omständigheterna: dels kontrahenternas ekonomiska omständigheter, dels rörande tidsförhållandena. Afgiften benämndes "byxes katt". Förmaningarna gick ut på förebråelser till såväl kontrahenterna, som deras föräldrar; till dessa sednare hvarför de icke bättre hållit efter och vakat öfver ungdomens syndabegärelser m.m. En gång vågade, vid ett sådant tillfälle, en familjefader yttra: men min kära Doktor och Kyrkoherde, "Då sådant sker på det färska trädet, hvad kan icke då ske på det torra"? Förhållandet var nämligen så, att en af prestens döttrar hade vid samma tid lämnat hemmet till följd af för mycket intimt umgänge med pastorsadjungten. En tid efteråt blefvo de gifta och allt, som det skall vara.

Ifrån samma tid hade kyrkans tjenare äfven ett annat åläggande, nämligen: att med ordet straffa, varna och förmana medelst s.k. kyrkoskrift synderskor, som utan att vara gifta, födde barn till verlden. Denna kyrkoskrift skedde fordom vid altaret i församlingens närvaro, på sistone egde denna förrättning rum i sakristian med ett par personers närvaro i egenskap af vittne. Innan denna kyrkoskrift verkstälts egde qvinnan icke rättighet att begå nattvarden, fördenskull underkastade de sig denna förödmjukelse, men om det verkade till någon omvändelse eller bättring härvidlag är tvifvel underkastadt. En kyrkoherde härstädes, som i yngre dagar haft sin presterliga verksamhet i Blekinge, berättade om att han vid ett tillfälle skriftat och förmanat en qvinna, som i detta stycke förut flera gånger felat, och han därför hade orsak att hålla förmaningstalet i stränga ordalag. Han blef emellertid af qvinnan i talet afbruten med följande upplysning: Min käre pastor, det är både rätt och sant hvart ord pastorn säger, men det gör ingen nytta; jag rår icke sjelf för att det går så galet för mig, jag har nu fått fyra barn, men jag är spådd att jag skall ha sju. Pastorn måste i alla fall läsa till slut, huru det gick efteråt förmåler icke historien om spådomen gick i fullbordan m.m. Dessa gamla, af mig relaterade saker, som presterskapet hade skyldighet att förrätta, har nu för åtskilliga år sedan helt och hållet upphört fastän anledningarna dertill långt ifrån upphört, tyvärr snarare tilltagit.

I början av 1860 talet upprördes samhället af ett ganska svårt brott, då en dräng vid snöskottningsarbetet å landsvägen mellan Trää och Annelöf, blef till följd af osämja ihjälslagen af ett par andra drängar. Det som var till största delen orsak dertill var att han icke ville lyda sin förman: den s.k. störsträngen, då denne befalde hvar han skulle skotta snön. Onyktra som de samtliga voro — ty mycket bränvin konsumerades alltid vid dylikt arbetes verkställande — var der naturligtvis alls ingen eftertanke hvar slaget med bakvänd skoffa träffade. Det träffade i hufvudet — en annan dräng tålde icke att bara se på — utan har var behjälplig och utdelade ett slag, för den skull blefvo begge två på följande dag arresterade och icke lång tid derefter blef der ransakning och dom vid Annelöfs gästgifvaresalon. En af husbönderna till den ene drängen var en ovanligt kunnig man, (nämndeman) hade anordnad att alla erforderliga bevis och upplysningar om nämde drängars förutvarandeandel och lefnadsförhållanden voro anskaffade till Häradsrätten. Samt tillräckligt med vittne, som varit närvarande vid slagsmålstillfället voro äfven tillstädes vid tinget, så att dom skulle kunna fällas snarast möjligt. Alla betraktade det som att dråpet skett af våda och icke med afsigt, att det skulle taga så hårdt att döden deraf skulle följa. Samt att straffet skulle blifva enligt förut gällande lag, som var *hel mansbot* 100 kronor, eller *half mansbot* 50 kronor, för halshuggning ansågs icke dervidlag kunna komma ifråga. Händelsen hade väckt ett ovanligt stort uppseende, så att många voro intresserade af huru det skulle aflöpa. Tingssalen (detta urtima ting hölls i Annelöfs gästgifvaresal) var därför full af menighet som åhörde ransakningen. Bland frågor som gafs åt de anklagade var, om de voro gifta eller hade barn att försörja. Begge lämnade samma svar: att de voro icke gifta men hade fästemo, den enas hade fått ett barn och den andras stundade att få ett. Menigheten anmodades att afträda vid öfverläggningen som då skulle verkställas. — Utanför tingshuset diskuterades om hvad domen kunde blifva. Några höllo på hel och andra på half mans bot, somliga fruktade att det kanske kunde blifva lif för lif, som det hette, då det blef halshuggning, men en pasagerare som hette "Truedtrallare" tyckte att det kunde kvitta. För om de skaffat en *ur* verlden, så hade de skaffat två *till*. Enligt vad en nämndeman, en del år efteråt, omtalade för mig hade det vid öfverläggningen icke varit precis så allvarligt som stunden kräfde, i det att der var icke full enighet mellan Domare och Nämnd då straffet skulle bestämmas. Domaren föreslog hel mans bot neml. 100 kr. böter, men Nämnden tyckte att det kunde vara tillräckligt med hälften, hvarpå Domaren inföll: det är just så jag vill hafva det, och det kommer nog också att blifva det ni bestämmer, ty Hofrätten skall ju alltid ändra hvad jag beslutat, därför hör ni att vi äro af samma mening. Beslutar jag endast half mans bot, så blifver det ändrad till hel och tvärtom. Emellertid innan klagotiden var tilländalöpen trädde den nya Strafflagen i kraft, så att drängarna sluppo böter men i stället några års straffarbete på Malmö fästning.

Halshuggning undgick dessa, men ett tiotal år förut skedde i Annelöf en sådan förrättning då en kvinna och hennes son som bodde i Windfälle i Ask socken blefvo halshuggna — afrättade — som det hette. De hade nämligen dödad hustrun till sonen; han hade egentligen verkställt dådet, på inrådan af modren som stod i otill-

låtligt, eller onaturligt förhållande till sin son. Skarprättaren eller mästermannen, som han också benämndes, biträdde vid detta hvarf af vallackarne från kringliggande härader, hvilka vore medelst kronobetjenings försorg kallade att vid sådant tillfälle vara närvarande; dels för ifall det behöfdes, hålla deliquenten om han icke förhöll sig stillsam under exekutionen; dels för att lägga denne i likistan och transportera den till kyrkogården och begravva liket i den längst aflägsna hörnan af kyrkogården i Annelöf.

Wid sådana tillfälle var der vanligtvis flera hundra, om icke i tusental, människor närvarande bara som åskådare med undantag af en del manspersoner, från närmaste socknar, som voro beordrade att *stå spettsgård*, vid förrättningen. Det gick så till att der bildades kedja på visst bihörigt afstånd från stupstocken, på det viset att hvar och en skulle hålla i ändan af sin och närmaste mans käpp den ene efter den andre tills det blifvit ring rundt kring platsen, som på så sätt blef sammansluten der inom ingen obehörig egde rättighet att komma. Förutom dilikventen — mästermannen och honom biträdande nattmän samt länsmannen och stundom presten som beredt till döden äfven någon gång läkare för sin vetenskaps skull.

Jag har berättat att häradernas vallackare skulle vid halshuggningstillfälle vara tillstädes och utöfva en slags tjenstgöring. Detta namn: Wallackare, var det officiella; då icke han var närvarande var namnet rackaren eller nattmannen. Denne person var antagen af häradsmyndigheterna, men aflönad af hemmansinnehafvarne endast medelst julamat och påskamat i natura s.k. Han sjelf hustrun eller barnen kommo och hämtade gudsgofvorna på ställena i hela häradet. Deras s.k. yrke ansågs i fordnatider isynnnerher, som något orent eller oärligt, så att dessa personer hade sällan umgänge med andra människor utan då det var något som rörde deras yrke: slakta hästar, döda eller kastrera äfven andra husdjur, som de i allmänhet hade stor öfning i. Det var ganska vanligt att ett par tre "götter" ungsuggor på hvarje ställe skulle "snittas", d.v.s. göras ofruktsamma medels att äggstocken skars bort, sedan försvann brunsten, så att de blefvo lättare att göda. Särskilt om s.k. efterhösten hade vallackarnes sin bästa säsong. Då for han omkring öfverallt i häradet och dödade utgamla hästar, hundar och kattor, hvilka skulle flås ifall de hade vackert skin. Hästhudarne aftogs alltid och sändes till garveriet för beredning till seltyg m.m. Då vallackaren syntes vara i antågande sade man: nu kommer efterhöstasnickaren.

Landskrona var den stad man hade att vända sig till då icke all säden kunde säljas till de vägfärande "uppbyggdarne"; alltid måste det göras åtskilliga stadsresor för detta ändamål. Åtskilliga äfventyr följde ofta dessa stadsresor. Om icke annat så var man utsatt för frestelsen att göra små kommerser med någon af de gamla "kongarne". Fordom var der ett infanteriregemente förlagt i Landskrona, som hette "Konungens eget varvade regemente". Detta bestod till största delen af äfventyrare af värsta slag som kommit från pommern eller östersjöprovinserna i ofredens dagar och slutligen hamnade i Landskrona der det upplöstes, jag tror i början af 1840 talet. Dessa soldater voro oftast i brist på det nödvändigaste, påstodo de, för den skull hade de alltid något att afyttra för att vända till att köpa bröd för. Min egen farfar råkade i affär en gång vid jultiden med en soldat som bjöd ut en psalmbok insvept som paket i papper omlindad med en tråd, denne upplöstes och den storstilade och i alla afseende utmärkta psalmboken genomsågs och inlades igen i samma paketpapper och omlindades och tråden knötom igen vid underhandlingstillfället. Soldaten begärde alldeles för mycket, farfar hade reda på ungefär hvad en sådan bok kostade, detta bjöd han; boken togs upp och nedstoppades i kappfickan åtskilliga gånger, slutligen sade soldaten: tag den för dett ni bjudit, för nu stoppar jag icke ner den oftare. Emellertid blef der affär och farfar fick psalmbokspaketet i sin ficka, men när den upplöstes där hemma i Norrhviddinge var innehållet förvandladt till en *torf*, naturligtvis i precis samma format och storlek som boken i alla afseende. — Då en dräng på samma gång var med i stan och närvarande vid "torgköpet", tyckte soldaten att det passade för drängen att förse sig med litet krut och salutera med julqvällarna som snart stundade, hvilket på den tiden var ett allmänt bruk. Han hade sådant att sälja för billigare pris än andra emedan det var sådant han sparat vid målskjutningarne. Andra spelde helre ut det, men han deremot tog vare påt. Han hade det i en paket liknande en strut som hade formen af ett horn, som var sydt ihop af tyg, spetsade i ena ändan der en träpropp satt för och var till att taga af då man behöfde till ett skott. Efter åtskillig underhandling blef der köp af och drängen fick billigt julakrut, men det värsta var att der fanns krut endast i sjelfva mynningen, i öfrigt var hela paketets innehåll *strandsand*. I allmänhet var det endast småsummer soldaterna hade tur att komma åt, men en gång gjorde de ett riktigt mästerkap i det att de tog en ko från en som kom ledande in till stan och skulle lämna till en slaktare, hvilken hade köpt den på något ställe i Saxtorp. Trenne soldater som voro ute på jagt efter rof, såg att mannen, som ledde kon, nog kunde vara lämplig att experimentera med. Det var ute på värnen, det skedde sålunda att en af dem gaf sig i tal med den som ledde kon, gick bredvid honom och berättade märkvärdiga saker, som helt upptog hans uppmärksamhet, ty kon följde jemt efter förutom att stanna eller visa någon motsträfvighet, så gjorde äfven de tvänne soldaterna tills de kommo till den plats som var utsedd till att undandölja kon. Någon gård der det fanns tjufgömmare och stod i maskopi med dem. Der tog en fatt i tåget på lämpligt afstånd från kon och den tredje skar tåget af, så obemärkt för den som ledde, att han icke alls hade någon aning om att kon icke var med för än soldaten slapp den afskurna ändan och på samma gång försvann bland övriga gatuvandrare. Detta skedde mitt på ljusa dagen och kon kom alldrig till sin rätta egare igen.

En annan gammal historia från den tiden då kongssoldaten drog det kortaste strået hörde man berättas, hvilken hade följande lydelse: På vägen i närheten af Helljarp hann ett par män som kom körande upp ett fruntimmer, hvilken bad att få åka hos dem till staden, så ville hon bjuda på dem, detta beviljades och fick sitta upp bak i vagnen, hade ett bylte under ena armen, hvilket hon lade bredvid sig, straxt derefter nåddes värnen och då de kört ett litet stycke bad hon om de ville hålla ett litet grand, men hon gick in i en gård och uträttade ett nödvändigt ärende, så kunde hennes "knyte" få ligga i vagnen till hon kom tillbaka, så ville hon bjuda duktigt på dem. I förlitande derpå höllo de och väntade både länge och väl, samt ständigt såg efter att icke någon förbipasserande annamade hennes "knyte" som de hade sig anförtrodt att taga vara på, men då de hade uppehållit sig en half timmes tid och icke hon lät höra af sig började de tycka att det var besynnerligt, hvadan de sågo efter hvad "knytet" innehöll som hon så vårdslöst lät ligga i vagnen. Först de rörde vid det tyckte de att det hade en sådan besynnerlig lukt, samt att det var så mjukt, varför de öppnade så nätt der det var sammanfäst, då de genast funno att det var ett barnlik. De blefvo strax bedröfvade öfver denna upptäckt, hälst därför att fruntimret som var egare till detsamma icke stod till att finna, men så framstälde den ene, som sett till knytet, att han trodde det skulle gå lätt att blifva qvitt detsamma om de fortsatte att köra och låta det ligga som det ligger emedan han observerat det flera soldater som gått förbi haft ett godt öga till det och nog hade haft taget det om der varit tillfälle. Sagt och gjort, de körde och det dröjde icke många minuter för än en soldat högg det och fick det under kappan och skyndade åstad åt motsatt håll. Såg du, sade den ene att soldaten nappade på kroken.

Det var svårt att få rekryter af hederligt folk till detta regemente, emedan det bestod uteslutande af "villdbasure" och äventyrare som varit på något vis i delo med rättvisan. Alla brott utom stöld tollerades, t.ex. om någon yngling förgått sig mot prest, Länsman eller slagit på sina föräldrar eller husbönder. Hade sådana syndare bara hunnit med och tagit varfning vid Kungens regemente voro de oantastliga. Det var mycket för dem som sedan ville taga afsked och vara fria derifrån.

För något öfver femtio års tid sedan — d.v.s. i början af 1860 talet etablerade sig på landsbygden vid centralt och mera trafikerade platser, på lämpligt långa afstånd från städerna diverse fabriksanläggningar, såsom Garveri, Färgeri, Ullspinneri m.fl. industrisaker som ansågs lönande. Så var äfven förhållandet i denna trakt neml. att dessa yrken sattes i gång och det gjordes väldig reklam på flera sätt för att få ortens befolkning till kunder. Synnerligast färgaren var klippt och skuren dertill. Garfvaren skötte sig också bra i den vägen, var munter i samtal, hade oftast något origenalt att komma med. En gång då min häst, som vanligt hade respekt för garverilukten, vägrade att gå vidare, fick frågan: "är du rädd om fodralet" du har kanske aning om, att det till sist skall hit? Hos färgaren stod caffèbordet dukadt dagen i ända, alla kunder, som kom åkande dit blefvo säkert bjudna in på caffè och det var icke få som vederfors den äran. På den tiden spans och väfdes i hvarje hem här på landsbygden såväl vadmal, som s.k. verkenstyg till kläder åt familjemedlemmarna, äfven tjenarna fick ofta kläder i lön förutom diverse linnesaker och allt skulle till färgeriet för att genomgå någon prosedur antingen färgas eller pressas, stundom endast tvättas; ibland alla delarne och då blef det icke så litet förtjänst för färgeriet. Sedan kaffet var intaget, så var det tid att bära in räckorna för att i samråd öfverenskomma om hvad der skulle göras vid dem. Färgaren rullade upp räckan, men kände oupphörligt på tyget och såg förvånad ömsom på tyget och ömsom på egarinnan till detsamma och slutligen frågade han om de fått väft det på någon fabrik, nej bevars det är väft hemma. Tro det, sade färgaren, det är der ingen som inbillar mig, det är ju tjockt som ett skinn, jemt som en glasskifva och ändå mjukt och behagligt att känna på öfverallt, icke en knut har jag ännu kunnat finna och jag har nu snart "taflat" hela räckan öfver: Jo, om jag skall så svärja på det, så är det både spunnet och väft hemma i min egen "stua". Då får jag väl tro det, — men min fru skall också bedöma det. — Mor kom in så skall du få känna på något tyg och säga om du tror, att det är hemväft, ja det är nog ett godt tyg, tillade färgarefrun, som var en "rättfram" qvinna och van vid dylika uttalanden från sin man, som fortsatte: jag, så gammal jag är, och varit i så många spinneri och färgerifabriker har dock aldrig sett maken till tyg. Huru dan färg skall vi ha till det, här är profver; var så god och välj ut hvilket som mor tycker der passar bäst; det är till olika priser, allt efter kvalitén. Ja, sade kunden, det är icke godt för mig att välja för de äro granna alla, men jag tycker att det icke behöfs vara af de aldra dyraste för vi skola sjelf hafva det till kläder och det varar väl lika länge. Ja det är nog rätt men sådant tyg förtjenar den aldra bästa färgen som finns, vore det mitt tyg skulle jag våga på en färg som hetter pysbrunt, men lådan har jag icke hemma för tillfället, för det är så sällan här kommer tyg som tåler den färgen, men är det så att mor Bengt Nils vill, så skall jag fort nog skaffa hem den, fast den skall förskrifvas från tyskland, det kommer icke att blifva mycket dyrare än den bäste som är här, något litet blifver det naturligtvis, som sagt var det mitt, så vågade jag på denna lilla extra kostnad. När det är så bra som fabrikören säger, så får vi väl taga den, det får kosta hvad det vill, jag skall väl "råa med" att betala det. Så var det slut med pratet för den kunden, fortsättning med nästa, och så gick det ideligen.

Garvaren, som var en mycket redbar man i alla afseenden, var äfven en god ekonom, köpte in sina varor de han behöfde till fabriken direkt från produktionsorten eller från dess grossister, förutom att anlita s.k. mellanhänder för den skull var han icke särdeles omtyckt af somliga diversehandlare. Gästgifvaren hvilken bode i närheten, hade äfven diversehandel, kom en dag gående från järnvägsstationen och då träffade garfvaren utanför hans bostad, varvid nämdes att trantunnan, som stod på jernvägsmagasinet rann alldeles förfärligt. Garvaren var den som genast lämnade allt hvad han hade i händerna och begaf sig åstad att skaffa skjuts för att få tunnan hem och rädda vad räddas kan. Garvaren blef glad då han fick se tunnan som var alldeles tätt och felfri der fans icke spår ens efter hvar den hade stått. Jaha, "han är förtröden" men det kan vara så sålänge sade garvaren. Efter en ganska lång tids förlopp kom gästgifvaren gående förbi garveriet, han hade en resväska i handen, så att det syntes att han skulle resa med tåget. Skall Du resa bort, sporde garvaren, har du icke reda på att brännvinsproberaren skall komma i dag, det måtte du väl icke ha reda på att han tappat ut allt som icke håller graderna. Gästgifvaren vände emellertid om för att ordna något, som han glömt, påstod han, men kom tillbaka efter en stund och skulle som ämnadt var, resa med tåget, det han likväl kom försent till, ty det gick precis då han steg in på stationen. Då var der icke annat att göra utan återvända och kom för fjärde gången förbi garvaren, som då frågade: *idag rinner väl inte trantunnan?*

I Gästgifvaresalen och rummet emot gården för 20 år sen. En gammal nämndeman sade till en kamrat: God morgon Petter, hvarför kom du icke till Tinget i går? Jag hade hinder, men ni voro väl ändå fulltaliga. Höll ni länge ut i går kväll? Åja, der gick väl någon tid till, för vi "halsade" (konsumerade) en förfärlig hop fylle. Jaså, var der kanske någon ny nämndeman som bjöd välkommen? Nej bevars, vi bjudde själf litet "te mans". Först bjudde Per och jag o Jonas o Engagården tre omlager toddi; så bjudde Grefven o Olaf o J. B. W. Punsch och vatten o Cognac och vatten i långa banor så att det höll på att aldrig taga slut; så bjudde Landsfiskalen och Länsmannen Caffé och likör ett par glas och så bjudde Assessorn — godnatt, så blef det ändligen slut. Ja, det var en förfärlig hop fylle en kan "halsa".

Då Svensson skötte krogrörelsen på Åkarps gästgifvaregård gick det mången gång "hett under sköldarna till". Wille det icke gå af sig själf så kunde han nog sätta det i gång. Jag mins särskilt ett tillfälle att en hel del folk sutto kring småborden i salen; somliga hade alls icke annat för sig utan endast samtal om väder och vind — icke flaskor o glas — få förtärde något vid tillfället. Detta såg han naturligtvis, hvarför han utropade: det ser ut som herrarna bara sitter och har tråkigt hos mig, kom och ställ eder upp i en ring så skall jag räkna till 33: den som blir 33 bjuder Cognak och vatten eller punch, är ni med på det! svaret var enhälligt ja! Svensson räknade och blef *själf* 33, genast serverades alla vid ett gemensamt bord det han bjöd på, sedan fortsattes värdskapet öfver lag till långt in på småtimmarna för somliga af de gamle stamkunderna, som voro vana vid att hålla ut i dylika fall. Ehuru det konsumerades stora quantiteter spirituosa var det högst sällan att någon blef, som man kallar ankommen. På den tiden var väl folket mera tränade till att tåla, snart sagt, huru mycket som hälst.

Wissa släkters anlag äro märkvärdigt skilda från folk i allmänhet hvad det beträffar att blifva vid det verkliga, i synnerhet hvad sanningen beträffar: om de skola omtala något som händt, eller återgifva något de hört omtalas, det må gälla en stor sak eller det aldra obetydligaste som försiggått, kuna de icke — kanske med bästa vilja — hålla sig till sanningen, så att det rent af ibland ser ut som de icke rådde för denna fula vana: att alltid ljuga. En temligen gammal arbetare duglig och pålitlig i sitt arbete, var så begifven på att skarfa ihop märkvärdiga händelser som aldrig har skett, utom i hans utan tvifvel lifliga fantasi, vistades hos mig i flera år och ständigt, vid alla lediga tillfällen, berättade han allt möjligt som han varit med om och deltagit uti. I hans barndom då han gick i skolan under en lekrast var han med om att rida på "bäckahästen", hvilket gick så till, att å lekplatsen, som sträckte sig ned till en liten bäck, observerade barnen att der mitt ibland dem gick och betade en hvit häst, som såg ganska from ut, emedan den verken klippte med öronen eller smilade på något vis, så att barnen icke blefvo rädda för den utan vågade sig att klappa den hvar som hälst på hela kroppen. Hästen började då "huga" ner, så tänkte jag, som för det mesta var alltid först framme, jag skall försöka och rida på dig, hoppa upp på ryggen på den, sade: här är plats till fler, bara kom; den ene efter den ander kröp upp på hästen, som blef så lång så att der var ledig plats för oss allesamman, — vi va en tille tolf stycken. — Den siste var inte väl uppe för än hästen satte i galopp rakt mot ån, som va icke långt derifrån, men så blef en påg som va icke van vid att rida, rädd och sa: *jesses*, med detsamma slog hästen oss af allesamman, så vi lågo alla i en röra, bara för de ored eller så hade vi så säkert kommit med hästen ut i en djup hol, som han dök ner i och dränkt oss allihop.

En annan märkvärdig händelse, som timade då han växt till så mycket att han hade halfkarls plats på Annelöfs boställe, berättade han också ofta. Det hände sig så att han jemte de andra drängarna en söndagsförmiddag provvade vilken af dem som vore starkast, neml. hvem som kunde kasta ett vagnshjul öfver taket, hvilket var ett gammalt kraftprof. De hade hållit på med detta en stund, men ingen hade det lyckats för, då tyckte han det var besynnerligt, att icke det någon gång kunde lyckas, varpå han klämde till af alla krafter så hjulet måste öfver, men det skulle han icke gjort, emedan det gick så olyckligt att då hjulet kom i sådan våldsam fart råkade det en gammal käring som fick det så hårdt att hon dog på fläcken. — Det gick så till, påstod han, att hjulet kom längre bort än han hade beräknadt; det kom ändå ut på landsvägen, som ligger straxt utanför gården, just der kyrkofolket passerade vid detta tillfälle; jag tyckte sjelf att dit var besynnerligt hon skulle komma precis detta ögonblicket, då hjulet nådde marken, men det skulle väl vara så. Måtro der kom folk till så det förslog. Fjärdingsmannen också, han trodde att det var tvunget att han skulle arresteradt mig genast, men så kom fanjunkaren, som jag tjente, lyckligtvis ut, ty han hade hört inne i rummet att der var "allo" ute på landsvägen och fick naturligtvis genast reda på hur allting hade gått till. Han fridde mig genast för fjärdingsmannen och sade: saken svarar jag för, begraf qvinnan för hon är död och blir död, der är ingenting mera att

göra i den saken, hälsa länsmannen att jag skall göra upp med domaren, för det är en ren olyckshändelse, det kostar 50 riksdaler, det är half mansbot; men detta tog lika väl fanjunkaren fel i, därför det skedde en söndag då der skulle vara messa räknades det också för sabatsbrott. Han måste betala 100 kr det var hel mans bot; jag ville betalt, men det fick jag inte för han hade sagt i vittnes närvaro, att han skulle svara för det. Han tog aldrig sitt ord tillbaka, det kunde man lita på. Det var i alla fall orätt om honom att han skulle betala böterna, för jag fick sådan förtjenst för det jag dödadt en människa med att ge glötta in för skäfver, som på den tiden nästan alltid graserade, så att jag fick in denna summa flera gånger i doktorsarvode bara på de åren jag tjente hos fanjunkaren i Annelöf.

En annan märkvärdig händelse omtalade han som skedde sedan han blifvit egen. Som lyder: Då jag förvärvat mig så pass att jag kunde köpa mig ett eget hem gifte jag mig och flyttade till Olstorp och emottog ett litet hemman, men det var illa skött och i följd deraf mycket besvärligt att taga ilag med. Jag måste drifva jorden flera gånger innan den blef som jag ville ha den. Jag skaffade riktigt bra utsäde, så der var aldrig förut sätts så grann säd i Olstorp och allt kom så grannt upp som gerna kunde önska; det vexte och stod så bredbladigt som ett "flä". Under såningstiden kom jag en gång förbi naboens såkorg som der var så dålig säd i, så jag har aldrig förut sett sämre som skulle sås. Der var bara en liten grop emellan vara jordar, så det var lätt att se hurudant det var. Det liknade knappast säd, så kom den andre naboen jag hade vid den andra sidan, som jag snackade med och förundrade mig huru det skulle blifva för den som hade så dåligt utsäde och så illa beredd jord, men han sade ingenting vidare, men jag förstod på hans nickande att det icke stod rätt till. Den hade nock med den onde att sköta, så möcket begrep jag. Der var ingen som vågade säga något till dem, för de voro nog farliga att vara naboar med, hvilket vi också fick erfara. När hans säd kom upp syntes det vara endast pilört och tistel, så aldrig hade jag sett så bedröfligt förr. Der var som jag omtalt endast en grop emellan vara jordar så det bar syn för sig att skilnaden var stor på min säd och hans, men det dröjde icke länge för än det blef precis tvärt emot som det nu var. Jag kunde tydligt skönja (se) huru detta bedrefs: om nätterna blef min granna säd flyttad in på hans jord och hans dåliga säd kom in på min, hvem der hjalp honom med detta vet han sjelf, men han får nog dyrt betala hjälpen om inte förr så på domedag. Ja så kan det gå till. Om inte jag sökt en klog qvinna i Annelöf, som gjorde så mycket att det blef slut med det der flyttande af säden som stod och vexte, hade jag snart blifvit rent utfattig. Året derpå fick han sjelf behålla sin dåliga säd, också fick han nästan ingenting, men han redade sig lika väl för han hade hjälp af den samme som förut. Han kunde skaffa foder till hans kreatur på ett konstigt sätt, det fick jag och flera af de andra naboarne se; en natt vi hade varit på rusthållssamling i Reslöf der förmannen bodde. Det dröjde af till utåt qvällen innan gillet var slut — vi hade alltid duktigt med spandering vid sådana tillfälle. — När vi nådde hem till Olstorp hvad fick vi se, mitt på natten, jo ett förfärligt stort halmlass, som kom sjelf körande der syntes inga hästar för vagnen, der syntes ej heller någon vagn, för lasset var så stort, men det gick af sig själf, för våra ögon att se. Porten öppnades af sig sjelf då halmlassen kom och det strök in med sådan fart så det knakade i hela längan att vi trodde den hade

ramlat. Hvem som körde, drog eller sköt på lasset var best att icke bry sig på att få veta, så fick man heller icke ondt af det. Men var säker på att sådan hjälp kommer surt efter, han får nog med sin fattiga skäl sokta för sina dåliga bedrifter, jag vill icke vara i hans ställe. Tvi för den lee!

Han hade alltid sådana omöjliga saker att förtälja att man knappast kunde låta bli att höra på, fast man viste att en stor del af hans berättelse var mest osanning. En gång vi arbetade tillsammans i sädesgolvet, var det emellan lassen Annelöf marknad kom på tal, då han började omtala huru mycket brännvin m.m. der dracks. Han hade så många gamla bekanta goda vänner der emedan han tjent som gårdsdräng på bostället och blef gift med smens dotter. — Ja de va en smed som skötte sig, han var sockensmed i två församlingar för han rådde om Berga stället vid Dösjebro som hörde lika mycket till Västra Karaby som Annelöf. Der var ingen högfärd med den mannen; i hvardagslag gick han klädd i pickelhua och knäbyxor, hade alldrig mer än en rad knappar i sina tröjor men smi kunde han, och han stod sig bra fastän nästan alla kallade honom bara för Persme. — Der var en smed ändå i Annelöf som bodde å Södrämöingehållet, han hette Lingren, han var långt ifrån så enkel. Derför att han bott en tid i Landskrona och varit mästare gick han alltid klädd i hög hatt som han hade på sig hvad han skötte, till och med då han stod och skodde hästar. Han kunde göra gesäller — förstås af de som varit i läran hos honom — men han stod sig icke så bra som min svärfar. Då nytt uppehåll bett emellan lassen fortsatte han Den, som sagt va, hade så många bekanta der, var det icke så lätt för att komma ifrån, för alla ville bjuda, så en fick akta sig för att dricka för mycket, var en icke försiktig blef en full och då var en icke mycket välkommen hem till kvinnan, för hon är stridig af sig. En gång följde hon med till marknaden för att jag icke skulle komma i lag med mina gamla suppebröder, sade hon, men det betydde ingenting att hon var med, för jag kom snart i det gamla sällskapet. Hon sökte upp mig var arrig som ett bi och började befalla att vi nu skulle köra hem, för hon hade väntat länge noch och kom jag icke strax körde hon sjelf så kunde han stanna qvar hos de andra fulle-hundarna, — hon skällde på mig och kallade mig för pase. Jag blef begrinad af di andre och derfor fasligt arrig sade till henne att hon kunde försöka att köra ifrån mig, så skulle hon få annat att veta, för jag skulle visa att det var jag som var herre i huset och icke hon. — Hon körde ifrån mig, jag svor på att hon skulle få pisk då jag kom hem, jag blef icke gammal i Annelöf, men köpte ett kvarter brännvin, innan jag gaf mig åstad mot Olstorp, som jag drack på hemvägen, så att jag icke skulle nycktra till för mycket så modet skulle falla. När jag då kom tätt vid hemmet skar jag i en pilevall en passelig käpp, som hon fick småga och de i bara ännen, men sin blef hon smock. Nu hördes en röst utan för logen på gården der det låg en stenorsättare som bodde granne intill berättaren, yttra: du ljuger så det förslår, det var ju du sjelf som fick på skallan af den gamle trädbesmaren och det så du måtte ligga till sängs flera dagar derefter, kommer du icke ihåg? jo, men det var icke den gången. —

En annan gång berättade han, att vid ett tillfälle han en längre tid känt sig litet illamående, tänkte på att söka dokter, då han ändå hade ärendet till stan, som jag också gjorde. När jag kom till doktorn och talt om som det var befallde han att jag

skulle kläda af mig. Jag drog af mig rock väst och unnertröja, så: sa jag, men det var han inte nöjd med, utan, som han sa, ni skall vara sten stockende naken, som ni är kommen till verlden. Så började han knabba och satte örad till och lyddes både för och bak, men rätt som det var öppnades dörren så tyst och ett fruentimmer kom in till oss. "Doktaren blef letta galen" röt till: ser du icke att jag undersöker manfolk, ut med dig! Jag nappade sjortan och klädde på mig och frågade vad det kostar 2 kr sa han. De onda växer bort af sig sjelf så att jag behöfver icke skrifva recept, annar hade det kostat mera. De va i det hela en snäll Doktor.

Det var i början av sjuttonde århundradet att hit till Norrhviddinge inflyttade en yngling från Lackalänga, som hette antingen Per Larsson eller Lars Persson för att på befallning emottaga ett hemman No. 6. 3/8 mtl hvilket legat öde någon tid. Tillhörande byggningar voro neml. nedbrunna efter krigshärjningarna; ingen egare, ej heller någon annan ville eller kunde återuppbygga det, elle s.k. göra rätt för det-samma. Tionde och skatter till kronan, Kyrka och Prest samt alla andra utskylder erlades icke för dylika hemmansnummer. En påle var nedslagen på platsen der byggnaderna stått, på denne "påle" var skrifvet No. 6. Här skulle den nye egaren bo och denne var hans egendom. Jorden som dertill hörde var, som all annan jord, oskiftad neml. en bit här och en annan der tillsammans med öfriga hemmans inegor; gräsbetet under sommartiden var samfält på den s.k. fäladen, liksom ängarne der likväl hvar hemman hade sitt stycke att slå gräs på. Denna gräshöstdnad var den bästa intäkten, der behöfdes hvarken "köras eller sås": bara skörda. Någon vidare sädesodling utom till husbehof var det icke. Det förekom högst sällan att der blef något öfver till afsalu.

Denne Per Larsson som var min s.k. stamfader i rätt nedstigande led, fick liksom alla andra som var som det hette: "lydenslösa" och i värnpliktsåldern då antingen taga emot ett öde hemman, som icke så sällan förekom i dessa tider, eller blifva soldater. De fingo välja "antingen pålen eller muskötten" för att blifva en af Carl XII bussar; för dessa var der stor åtgång. De kommo alla genast ut i kriget och nästan också alla utan undantag föringos.

Skåne, som nyss eröfrats från Danmark, med sina inbyggare undgick visserligen att strida mot sina fordna fränder och vänner, för dem skåningarne, skedde utskrifning till reggemänten som kommenderades öfver Finland till Ryssland och öfrige östersjö-provinser som Sverige lågo i fejd med. Sällan, eller rättare aldrig, hördes något från de som kommo åstad i kriget, någon brefskrifning förekom icke af det enkla skälet att ingen kunde skrifva, högst sällan att någon ens kunde läsa i bok på den tiden. Stackars menniskor som lefde då; ständigt krig; päst och hungersnöd för de hemmarande, okunnighet, vidskepelse och elände på alla vis och öfverallt.

Förenämde Per Larsson hade fått lära skraddaryrket så att han kunde utöfva detta som bisyssla till jordbruksnäringen, och på detta sätt arbeta sig fram så att han så småningom kunde få uppfört nödiga åbyggnader istället för pålen på No. 6. Efter några års tid utbytade han eller hans son detta hemman med egaren af No. 16 också 3/8 mtl. Norrhviddinge. Troligen kom denna byteshandel till stånd genom giftermålsförhållande mellan egarne af desse begge hemman. Sedermera har No. 16 gått i arv från far till son, som alltid hetat antingen Per Larsson eller Lars Persson äna till år 1822 då andre sonen Hans Persson blev egare af hemmanet. Brodern Lars Persson som var min farfar hade några år dessförinnan blifvit gift med nabodottern och öfvertagit detta hemman No. 7 som han erhöill med sin hustru Bengta Persdotter som

var min farmor. Min fader Per Larsson emottog detta sistnämde hemman år 1843. Öfverlämnade detsamma till mig 1866 och af mig ännu eges. Således hvilat alla mina förfäder här i Norrhviddinge kyrkogård. Den förste af dessa här uppräknade har hvilat här i omkring 200 år. Af min faders härstamning på mödernet känner jag endast att hans mors far, d.v.s. min farmors fader hette Per Persson, var född i Särslöf af Dagstorps socken 1759, — dog 1828 — blef gift med enkan Elna Håkansdotter som var född i W. Sallerups socken 1760 — dog 1833 — hvars förste man hette Pål Christensson här på No. 7 Norrhviddinge. Dessa sistnämde hade en son ihop som hette Christen Pålsson som föddes 1782. Han blef s.k. utlöst från hemmanet af sin styffader förenämde Per Persson som lämnade detsamma till sin svärson min farfar Lars Persson o.s.v. se ovan.

Min moder Elna Måns dotters härstamning å hennes fädernesida är synnerligt beaktansvärd, emedan det var från Lennartska släkten i Åhlstorp. Hennes fader var den på sin tid mycket anlitade och särdeles kunnige benbrotsläkaren Måns Persson i Åhlstorp; han var född derstädes 27/10 1786, och hennes Moder Hanna Larsdotter var född i Qvärlof vid Annelöf 3/4 1797 hennes fader var landbrukaren Lars Samuelson — hade fått patriotiska sällskapets medalj för flit och arbetsamhet i odlingsföretag. Min moder föddes d 21/6 1817, dog d 14/4 1844. Hennes farfar var Per Lennartsson som innehade sin fädernegård och även skötte benbrotsläkareyrket. Hans fader var den ännu mera beryktade Lennart Persson om honom skall jag återge en krönika från W. Karaby kyrkobok:

År 1804 den 10 juni utlystes och hölls allmännelig sockenstämma med Västra Karaby församling

§ 2.

Kyrkoherden föredrog huru som han, i anledning af förekomna omständigheter, härmed äskade hela församlingens yttrande, huruvida förre nämndemannen och Åboen Lennart Persson i Åhlstorp ej mindre vore känd såsom en i sitt stånd utmärkt god medborgare, än tillika gjort sig ibland ortens allmänhet nyttig förmedelst en klok och lyckelig utöfning af fältskärsvetenskapen. — Församlingsledamöter, som voro talrikt närvarande intygade enhälligt att bemäldte Lennart Persson, nu åttatio år gammal, i ungdomen såsom tiggepojke ifrån Östergötland till orten ankommit, har sedan tjenat med flit och trohet, blef för femtio år sedan åbo och egare af eget rusthållshemman har varit en i alla afseende snäll bonde och ganska väl uppfostat sina barn, som nu äro lika så välkända åboar, hvarjemte han både såsom nämndeman och kyrkovärd gjort sig förtjent af allas bifall. Fältskärskonsten, den han sig af egen erfarenhet lärt, har han till hjälp för en mängd nödstädda och lidande i hela orten med lika så berömlig oegennytta som lyckelig framgång idkat, hvarpå församlingens ledamöter skulle kunna uppräknat otaliga exempel, huru han lyckeligen läkt mångfaldiga svåra brott i ben och armar, helat krossade och stympade lemmar, borttagit skadeliga växter och fistlar, botat kräftsår och andra svåra skader, förrättat amputationer äfven på eljest obotliga armar och gjort nyttigt biträde vid vanliga invärtes sjukdomar, med hvilka han dock icke befattat sig utan att han af erfarenhet

ganska noga känt deras beskaffenhet. Tillika gör han allmänheten ganska mycket gagn i anseende till de sjukdomstillfällen som kunna träffa huskreaturen. Alltid har han visat sig hafva hämtat sin kunskap af böcker och mångårig erfarenhet, samt låtit förskaffa läkemedeln ifrån apoteken. Utan egennytta och utan försummelse af andra pligter har han utöfvat sin läkarekunskap till större gagn för landtboarna i orten, hvilka i allmänhet hvarken hafva vana eller tillfälle att vid förefallande tillfälle ålita läkare ifrån städerna. Föröfrigt hafva församlingens ledamöter det förtroende till sin kyrkoherde att ifall en vidlöftigare och mera detaljerad berättelse rörande nämde Lennart Persson skulle af någon äskas, kyrkoherden en sådan efter det, som nu är berättat, samt under förbindelse af embetsed och samvetsplikt författa, helst emedan samtliga församlingens ledamöter icke kunna annat än högakta Lennart Perssons bemödande såsom både berömligt och allmännyttigt. Och skulle detta sanfärdiga attestatum genom protocolsutdrag till Lennart Perssons välförtjente beröm meddelas. Uppläst och erkänt. Ut supra.

Pehr Hansson
Kyrkoherde

På församlingens vägnar underskrifva: Nils Jeppsson, Nämndeman i Håkanstorp, Jeppa Christensson, Lars Andersson, Sven Esbjörnsson. Pål P. L. S. Larsson, Mag. Lundgren, Klockare i socknen.

Widimeras Askar Rouppè
Kronolänsman

Återblick på skedda förändringar, vi sjelve sett. Nyare tidens kommunikationsmedel, isynnerhet jernvägarne har spelat en betydande roll i afseende på framåtskridandet i nästan allt möjligt. Samhällen, somliga ganska stora, har derigenom uppstått der förut icke ens hverken väg eller stig ledt förbi, men ifall det ansågs lämpligt i anseende dels till visst afstånd från andra jernvägstationer, och dels beroende på terrängens beskaffenhet, har det anlagts såväl station, som erforderliga utfartsvägar. Således är det icke den s.k. slumpen utan vissa förutsättningar som har sina verkningar i dylika saker.

År 1865 då Landskrona—Helsingborg—Eslöfs jernväg byggdes var just Teckomatorp en sådan plats der det icke fanns varken väg eller stig till, men som nu har många byggningar, industrianläggningar och inrättningar af flera slag. Wid jernvägsspåret uppfördes en vanlig banvaktstuga kanske *detta till en del* härledde sig deraf att jernvägstyrelsen hade gjort köp af grus söderut derifrån, vartill anlades s.k. stickspår bort till grusgropen. En större arbetspersonal voro sysselsatte på denna platsen en längre tid då grusningen af jernvägen pågick. Lokomotiv och grusvagnarne gingo ständigt under arbetstiden fram och åter, så att platsen sedan då började benämnas Teckomatorpsstation.

Det hände stundom att personer fick åka med gruståget ett långt stycke mot Landskrona och stundom ända in till staden; ehuru det icke alltid var lofligt, ej heller så särdeles bekvämt att sitta, men så hade man ändå åkt på tåget. En gång, det var den 15 juni samma år, hade undertecknad en särdeles tur att få åka på tåget och äfven sitta ordentligt på en trädbänk (skolbänk) i sällskap med Landskrona skolungdom som af jernvägstyrelsen blifvit bjudne på denna efterlängtrade lusttur. En lycka för mig att jag var gammal bekant med öfverläraren Nilsson — (fadern till f.d. landtbruksingeniören Otto Nilsson) — som såg att jag tittade upp till de redan sittande skolynglingarne, frågade mig om jag ville åka med, så kunde jag få så långt vägen räckte, så hade jag väl icke så långt till Norrhviddinge. Jag äntrade upp till sällskapet som stämde upp "sätt maskinen i gång" herr kapten, och tåget ångade med detsamma åstad till Teckomatorp. Jag blef så öfverraskad af den sällsamma lyckan att få skjuts mot hemmet på detta sätt så jag nästan betviflade om jag var vaken, helst därför att jag kom direkt från hamnen dit jag kommit med ångaren "Orion" från Göteborg, efter en stormig sjöresa genom Kattegatt som varadt hela natten. Det är just denna händelse, som gör att jag kan så bestämt på dag ahgifva tiden för denna min första färd på "teckomatorpståget". Emellertid var der en allmän önskan af kringboende att kunna få en riktig jernvägstation derstädes. Personer som hade inflytande bland orthbefolkningen, isynnerhet Riksdagsmannen Anders Nilsson i Teckomatorp, verkade för väganläggningar på begge sidor om jernvägen, så att det dröjde icke länge för än der blef hållplats för af- och påstigande. Detta gjorde att trafiken ständigt ökades och biljetter såldes derifrån till de flesta andra stationerna på denna jernväg. Banvakten som der var plaserad hette Tursson. — Ågaren af jorden rundt om stationen var landbrukaren Wive Jönsson i Teckomatorp. Han sålde en del byggnadstomter, som voro belägna intill stationen, till flera personer som byggde såväl boningshus som hus till andra ändamål. Den företagsamme gamle landthbrukaren Måns Jönsson i Källs

Nöbbelöf lät uppföra ett spannmåls-magasin i tvänne våningar, hvilket byggdes vid vägkorsningen norr om jernvägen utmed den nyanlagda vägen och så nära jernvägsdiktet, att det gick för sig att medelst en plankbrygga rulla spannmålssäckarne från magasingafveln direkt på jernvägvagnen som stod på spåret utanför. En f.d. snickare Anders Nilsson satte upp timmer och kolhandel hvilken affär icke lång tid derefter öfvertogs af Nils Larsson som tillökade denna rörelse med en större jernhandel som nu innehafves af M. Bondesson som drifver denna rörelse i ännu större skala, med flera filialer vid andra jernvägstationer med hufvudkontoret i Teckomatorp. En tegelmästare N. Nilsson från Amundtorp vid Norra Möinge köpte hemmanet No. 8 gissleberga, hvilket är beläget intill Teckomatorps stationsområde; på egendomen fanns tegellera. Der byggde han tegelbruk och kalkugn och med kraft dref tegelbruksrörelse i ganska stor skala i flera år innan han sålde egendomen och alltsamman som slogs ihop med andra hemman till Teckomatorpsgården år 1890. Denne Nilsson som hade börjat som grofarbetare med, som man kallar, två tomma händer, hade genom flit och sparsamhet arbetat sig upp till välstånd är nu död och begravden här i Norrhviddinge kyrkogård. En annan person neml. kamrer Carl Linderöth bör hafva största äran af att detta samhälle skridit så långt fram på alla områden. Han kom i tillfälle att i yngre dagar köpa Wive Jönssonska hemmanet det han brukade några års tid under det han på samma gång dref spannmålshandel i förenämde magasin i kompani med sin svåger landtbrukaren P. Assarsson från Holmagården.

År 1885 blef det fråga om Malmö—Billesholms jernvägen, hvilken blef utstakad att korsa Landskrona—Helsingborg—Eslöf jernvägen just vid Teckomatorp, hvilket förslag gick i fullbordan. Efter detta kom detta sistnämnda samhälle att få stadsliknande anläggningar med salutorg och utstakade byggnadsqvarter med dertillhörande gator. Dessförinnan var anordnad om stationer för såväl, för de, delvis medelst Landstingsbidrag, som enskildas uppoffringar och anslag från kringliggande socknar, ny inrättade Läkaredistrikt och Veterinärläkaredistrikt; efteråt har tillkommit Apothek och Epedemisjukhus. Allt är till fördel och nytta för kringliggande byggd att få samladt så mycket som möjligt på detta centrala läge på ett ungefärligen lika afstånd från kringliggande städerna Lund, Landskrona och Eslöf. Der har i många år varit sparbank och filialkontor från Malmö Folkbank, numera benämnd "Nordiska banken". Förutom den storartade saftstationsanläggningen med rörledning för sockersaften i nära tvänne mil som der är från Teckomatorp till Säbyholms sockerbruk; fins der även elektrisk kraftaktiebolag för Teckomatorpsorten. Grosshandlaren Axel Perssons numera aktiebolag, som i normala tider har omsättning som förtjenar namnet en milionaffär och alltid skötts på mönstergillt sätt. Moberg & Josefssons bleckslageriverksamhet är väl i denna bransch en af de störste i landet, har äfven sitt huvudkontor i Teckomatorp. Der finns Spritförsäljningsaktiebolag och jernvägshotell, dricka och sodavatten bryggeri, flera bagerier, garveri, mekanisk verkstad, stenhuggeri, slaktare, barberare, fotografiatelier, trädgårdsmästare, mälta, "folketshus" och biografteater, byggmästare, glasmästare och åtskilliga andra mästare i de vanliga yrken samt överflöd af handlande i alla möjliga branscher, bilegare och

f.d. hemmansegare och så många änkor att det blef fråga om att döpa en gata till Enkegatan. Naturligtvis föddes der många småttingar som snart blevo skolpliktiga, derfor dröjde det icke många år för än ett tidsenligt skolhus blef uppbyggt med åtskilliga salar; dertill erforderliga lärare och lärarinnor äro anställda, mer det torde icke dröja många år för än en större undervisningsanstalt uppstår i Teckomatorp.

P. P.

Ett ungt samhälle som har gamla anor är *Dösjöbro*. Bron är belägen över ena grenen som skall föreställa handtaget på en sax, hvarifrån ån fått namnet: *Saxån*. Denna jämförelsevis lilla å, i förening med vattendrag, som kommer från den andra grenen, som bildar saxen härstädes, påstås spelar en stor roll i Landskrona förträffliga hamn, der ån genomlöper mellan staden och ön Gråen. Derigenom att vattnet, som ständigt strömmar ut, drifver sanden med sig till djupet ute i sundet; således får denne icke tid att lagra sig vid stranden som den annars alltid har benägenhet för. — Dösjöbro är ett gammalt historiskt namn, hvilket för hette Dysie bro, efter dysiedalen som det fordom benämndes der detta vattendrag rinner fram nedanför Dagstorpshöjderna. Historien omnämner det och der är äfven i en sten å brokrönet inhugget: *här har stått ett fältslag år 1181*. Det var emellan Lundabiskoppen och bönderna från Harjagers härad. Wemmenhögshäradsboarne voro nog också med, emedan de ej häller ville godvilligt gå in på att betala de tionden till Kyrka och pressterskap som denne biskop (Absalon) fordrade. Hans Härskaror voro öfvermäktiga bönderna, så att dessa måste som det kallas "bita i gräset". Emedan det förhållande som ständigt varit rådande nästan öfverallt på landsbygghden neml. att högst sällan någon flyttade ifrån födelseorten, utan blef om möjligt alltid på platsen der de voro födde föranleder kanske att hvar och en af oss, neml. de som äro födde i dessa trakter, härstamma från dessa bönder, som då fingo blöda på detta slagfält. Således voro dessa våra förfäder i ordets fulla bemärkelse. Fastän denna händelse timade några århundrade innan krutet uppfans, vittnar de ännu öster om bron qvarvarande lämningarne efter förskansningar, att det nog ändå "gått hett under skyldarna till". Man hörde som barn rätt märkliga s.k. folksägnor om händelser som stod i förbindelse med detta krig. Biskopshärens öfverbefälhafvare gick det ändå icke riktigt bra för, emedan hans dyrbara ekipage gick förloradt i den dåvarande djupa höl, som befinnes väster om bron, men huru detta tillgick står, så vidt jag vet, ingenstädes beskrifvit, utan detta får man helt och hållet gissa sig till. Förmodligen var der väl ingen (Dösie) bro på den tiden, utan endast ett s.k. vadställe; om kusken kört fel d.v.s. utanför vadet, eller hästarne blefvo skrämda af stridsbullret, är icke godt att veta. I hölen bar det ut och hverken kareten eller hästarne kom upp igen, för den skull har denna höl alltid kallats *karette-hölen*. Utan tvifvel var det sjelva erkebiskop Apsalons eget ekipage, för han brukade alltid sjelf föra kommandot, så även i fält. Historien säger om honom: "Denne prelat var icke mindre fältherre, till sjöss och lands, än biskop". Derför kan man antaga, att det var hans doning, isynnerhet för det allt var så dyrbart; hjulringarne påstods vara af silver liksom hästskorna vore af silfver, men seldonbeslaget och handtagen till karetdörrarne voro af guld.*)

*) Dylika historier hör till sagans område, men det troddes af många.

Det påstods till ock med att för många år sedan fanns personer som vid riktigt klart solsken hade sett huru det blänkte och glimmade på bottnen i hölen. Naturligtvis kunde icke detta vara annat än det guld och silver som vid stridstillfället gick förloradt. Det ofantliga djupet, som der sades vara, gjorde att ingen vågade försöka fiska upp dessa dyrbarheterna. Det sades också att någon skulle hafva försökt att mäta djupet med aderton hövälingar och en jernstång som var fäst i ändan af den adertonde hövälingan, men der var så mycket götja att jernstången fastnade deri och

även gick förlorad för alltid. Den andra märkliga sägen, att alla barn som föddes der på orten voro upphämtade från karett Hölen är här icke många som tror på nuförtiden.

Icke förrän det blef jernvägstation vid Dösjöbro har dessförrinnan icke åtminstone på 70 år funnits mer än ett enda hus söder om bron, detta egdes af Årads enka, och låg vid vägen som går mot Karaby. Alla nuvarande byggningar äro uppförda sedan jernvägen kom till stånd, så att der var rätt ödsligt i fordna dagar. Bron var mycket kullrig och obehaglig att köra öfver med torvlassen, emedan man alltid måste af och plocka på det som rystades af vid öfverfarten. Den var äfven svår att befara med långa timmerlass, därför att då vagnskärrorna voro vid var sin sida af bron vidrorde timret den, att det bromsade så att hästarna hade svårt att draga det hela öfver; men detta blef medelst afsjemning, upphöjning och vägens förbreddning vid begge sidor af bron afhulpet år 1882 af Bengt Christensson i Ahlstorp som å enterprenadauktion åtog sig detta nyttiga och nödvändiga arbete.

År 1894 byggdes Landskrona—Käflinge jernvägen, sedan uppfördes vid Dösjöbro den ena husbyggnaden efter den andra vid de befintliga vägarne. Der fins diversehandel, spannmåls och fodervaruaffär, timmerhandel, smedja samt andra yrken representerade, såsom byggmästare, slaktare m.fl. industrier, mejeri, bränvinsbränneri samt icke förglömmande delvis statens tobaksmonopol och man kan även räkna med Annelöfs krutbruk emedan en stor del af arbetsbefolkningen, som dertill hör, har sina bostäder vid Dösjöbro. Sparbankens lokal, som har namnet Västra Karaby sparbank, är äfven stationerad i eget nytt välinrättat bankhus med kassavalf och bostad för dess kamrerare, m.m. Från alla fyra väderstrecken stöter der vägar till, så att der är en ganska stor trafik, hälst om man räknar med de många bilar af flera slag, som kommer och går; somliga stannar och somliga kör förbi.

Der är en sund och behaglig plats att bo på, så att samhället kommer nog alltjemt att tillökas, det är min tro! Ifall någon önskar att få reda på mera om Dösjöbro så finns der äfven (Telefon)vexelstation, och då är det bara till att ringa upp.

Förutom detta samhälle, som här är beskrifvet, hvilket är beläget söder om ån, finns även norr om ån förutom tvänne gamla hus ett litet hemman som har det egentliga dösjöbronamnet, detta har tills för några år sedan egts af familjen Berg, allt hvad någon kan minnas. Denna familj bestod af Bergs enka samt tvänne mamseller Berg. De härstammade från s.k. ståndspersoner; hade fördenskull aldrig något umgänge med någon der på orten, utan de, som man kallar, skötte sig sjelfva. De voro ganska förmögna och ärfde hvarandra efter som de vid tämligen hög ålder afledon den ena efter den andra. Syskon barnsbarn som sedan voro arfsberättigade sålde fastigheten till krutbruket, hvars egendom gränsade der intill. Byggningen, den gamla trelangegården, blef nedrifven och denna stillsamma, tysta och fridfulla plats är nu upplåten till helt annat företag än bostad åt menniskor som ville leva i lugnet. Der är nemligen byggt en dansbana som är till och med öfvertäckt så att den blifver använd i alla väder. Icke är det till nytta för denna orts ungdom, med detta ideliga

dansbanenöje hvarje söndag, år ut och år in. De förstöra icke allenast hvad de förtjent, utan även det som är mycket betydelsefullare för dem, deras goda seder, dygd, moral och hälsa; huru länge skall en sådan rörelse få fortgå?

En f.d. Riksdagsman brukade också berätta diverse otroliga historier isynnerhet från sin riksdagstid, hvilket var i början af 1840 talet. Han påstod sig vara vän och (på tumannahand) bror med sjelfva kungen och ofta anlitad att biträda vid rådet då särskilt viktiga frågor skulle afhandlas. Jag mins särskilt en gång, berättade han, då icke rådsherrarna ville detsamma som kungen, att jag fick befallning att jag genast skulle komma, jag gick så fort jag kunde och när jag trädde in om dörren i rådsalen, sa kungen: de va bra du kom för di e rent galena, di sätter sig på tvärt emot allt hvad jag vill. Jaså! sade jag. — De första jag gjorde var, att jag slog knytnäven i rådsbordet så papper, pennar och bläckhus flög ikring, också sade jag veden i inte hud, ha inte ni såväl som jag och alla hans öfrige undersåter svurit hans majts konungen trohetseden, ni måtte skäms och sätta eder emot allting. Wiljen ni icke ändra edra beslut, så skall här blifva annat af; jag och alla mina ståndskamrater reser te våra hem och de i morgon dag, jag undrar hvad ni sedan vill göra då ni icke har bondståndet bak ryggen, edra fähundar. Då de fick tänkt sig om litet grand bad de både kungen och mig om ursäkt, och de erkände att de hade feladt, och de tackade mig för jag stält det på det rätta viset.

En annan gång kom också en stafett från kongen att jag skulle komma upp till honom genast. Vad står nu på igen, tänkte jag, rådet är ju icke samladt vid denna tiden på dagen. Jag gick naturligtvis till slottet; då jag kom in till kungen sade han: jag leds vid så förfärligt, så att jag inte vet hvad jag skall ta mig till, jag e så trött af detta regerandet, så du kan icke tro det. — Brukar Du icke spela kort frågade jag, kan du spela fyramanna tolfva sä är det ett trefligt tidsfördrif, ifall du icke kan, så är det snart lärt. Det spelet har jag aldrig sett eller hört omtalas, skall der vara fyra personer till det, så får jag låta kalla in ett par hofherrar, som också kom ögonblickligen. Dessa kände icke heller till detta spelet, men de voro alla tre bra "nemmla" till att lära, så vi hade icke spelat det mer än ett par "omlaver" för än de kunde alla hyssen, de va *spader* en velle ha när en spottade, *klöfver* när en ref sig i "hoeded", *hjerter* när en tog handen upp till hjertat och *ruter* när en titta mot fönstern. Der blef ett förfärligt skratt när det markerades och det då misslyckades, att medspelaren icke hade kort, att han kunde svara med färgen, så att Kronprinsen, som hade sitt rum straxt intill, hörde att vi hade roligt, hvarpå han kom också in för att se vad vi tog oss till. Han ville också lära att spela tolfva och då lät jag honom få mina kort och de gick ganska bra för honom också, men så gafs der på nytt och han samelerade ihop korten, så sa han: farbror kom och se sådana kort. Jag blef rent förvånad så jag skrek till: de var en kong te a ha spar. Han hade fått alla spaderna; han hade utspelet och han tog hvart enda spel, gjorde rab på egen hand. — Var det icke besynnerligt? En annan gång fick jag befallning att genast komma upp till kungen. Hvad står nu på, tänkte jag, men det är så brådt om. Då jag trädde in frågade kungen aldrig först om jag kunde köra hästar. Åja, sade jag, jag är ju född bonde, så

att det vore väl skam om jag icke det kunde, helst som jag är valdt till riksdagsman i bondeståndet. De e bra sa kungen. Du släpper att köra spann för vi skola icke hafva mera än två hästar för hvarje släda. Vad för något, säger ers majts släda? det är ju mitt i varmaste sommarn. Han skrattade och sade endast gå ned vid logårdstrappan, så får du se att det låter sig göra. Hvad fick jag se, jo ett halft tju med kungl. stallens hästar förspända slädar och snö bredt ut på gatan i passeligt spårvidd. Drömmer jag eller är jag vaken tänkte jag. Kungen såg hur förlägen jag var, varpå han sade: smaka på snön så förstår du nog om vi kunna köra i släde även om sommarn. Det var pudersocker som var spredt ut på gatan. Då kunde jag icke underlåta att säga till honom så goda vänner vi än vore, att det gick icke an att på detta sätt misshus-hålla med statens medel. Jag fick genast till svar att det var varken riksdagsmännen eller staten som bekostade detta nöje, utan alltsammans består af en gammal skol-kamrat som nu blifvit en rik sjökapten och seglat hit för att hälsa på mig, då han ville visa huru rik han var, och göra mig den stora äran att bjuda på ett litet slädparti mitt om sommarn, — d.v.s. han hade hela fartyget fullastadt af socker. — så att han hade god råd dertill. Nu är det bara fråga om att ordna huru vi skola köra, jag har just tillkallat dig hertill. Skall jag hafva den höga äran så skall der nog blifva någon råd. Nu kör du före som är kung, så kommer jag dernäst, sen kan de andra komma efter allt efter som de blifva färdiga; hvar känner i alla fall sin rang.

En gång då en ungdomsbekant kom i något ärende till Riksdagsmannen blef denne så glad att han visste icke hvad han skulle ta sig till. Han yttrade: då jag fått besök af en så kärkommen främmande som du är, så skall jag öppna en vinflaska som jag fått af min vän och bror sjelfva Hans Majt: Konungen som döder är, — jag hade annars bestämt att den skulle stå orörd i min tid, men sedan drickas på mitt graföl. Derför att den nu stått der i snart trettio år, kan det vara länge nog och jag öppnar den nu; så skedde, korken drogs upp och en lefvande fluga följde med vinet i det en glaset och låg och spratlade i vinet. Då den främmande såg detta skrattade han och sade: de va en satans fluga så seglifvad som har kunnat stått sig i den korkade flaskan i en så lång tid. Detta tyckte han stötte för mycket på omöjlighet, åtminstone hvad tiden beträffade. Ja, sade Riksdagsmannen, jag får be om ursäkt, för jag har visst tagit fel på flaskor, vi hade, som du kanske sport, bröllop här om dan och det slår icke fel utan jag har fått fatt i en af de flaskorna som blef öfver af bröllopsvinet, derför att det var samma sorts vin, så var det snart till, men kan väl vara lika bra för det. Jojo men, då dricker vi de nygiftes skål, ja skål då! lycka till med din sons parti, men oss emellan sagt, blifver det icke till hinder för hans framgång i sina studier att han råkade ut för denna giftermålshistoria. Hon skiljde sig ju från den hon var gift med och höll sig till din son eller han till henne, hvilket man vill säga. Jag tyckte det var synd om honom, som alltid skött sig så bra, att han skulle råka ut för fruntimmer på så sätt. Du skall få se att han härefter icke får sådan framgång som han haft hitintills. Å de skall du icke tro, det blifver tvärtom: för de store upptar sådant som en merit. Under hans riksdagsmannatid blef han af en kamrat ifrån Östergötland tillfrågad om huru stort landtbruk han hade, om jordens beskaffenhet m.m. — han hade hört att der öfverallt skulle vara god jord och att Skåne täflade med östergötland om de största och bästa bondehemman. Detta skall du få besked

om straxt; mitt hemman är hverken af de största eller minsta. Der tillhör åttihundra tunnland, men så är det af Skånes bördigaste jord uppe på söderåsen. Så ville han också ha reda på huru stor hans ladugårdsbesättning var, då svarade han: detta kan jag visst icke säga, för detta vexlar dagligen. Der säljes och slaktas undan och der födes kalvar ständigt nästan hvarje dag, men de står uppbundna i tvänne rader vid hvar sin sida om foderbordet. Så många är der, att om man står vid ena ändan och ser bort mot den andra der sjelfva "dromlingen" står och denne då ser ut som en spädkalf, så kan du sjelf derefter bedöma ungefärligen huru många der är.

Då man vill reflektera öfver de förändringar som alltjemt försiggår, äro vissa perioder i den framfarna tiden mera skönjbara än andra i detta afseende.

Har en jernvägsanläggning kommit till stånd, eller någon s.k. epokgörande ny uppfinning blifvit gjord och kommit i bruk hos allmänheten, har åtskilliga rätt betydliga saker och ting på jemförelsevis ganska kort tid genomgått stora förändringar.

Jag vill härnadan omnämna de förändringar som skett på de sednaste 60 åren med t.ex. lyset; uppvärmnings eller eldningsoliket förr och nu; tröskningen af säden; rotfruktsodlingen; linodlingen, dess beredning; tobaksodlingen; de förändrade betalningssätten för verkställda arbeten; hälftensbruk m.m.

Här på denna ort köptes icke alls några stenkol att användas till hverken köket eller för uppvärmning af bostäderna för än i medio af 1860 talet, utan det var nästan uteslutande torf som åtgick i stora mängder för dessa ändamål. Belysningen utgjordes af dels hemmastöpta talgljus i boningsrummen, dels af tranlampor i kök och uthus d.v.s. stallar och loger der slagtröskning pågick den mörka årstiden. Talgen till ljusen var fårtalj, som de hade så att säga oköpande, tranen däremot måste köpas i någon handelsbutik, denna sistnämnde vara räknades som en dyrbar artikel, hvilken på många ställen benämndes med ordet "seelse". *Salt* och *tran* det var oundgängliga handelsvaror som måste köpas, deremot kläder, råmaterial till skodon och flere andra ting kunde beredas i hemmen. Dessa lysemetoder hörde till de bleka ljusen, hvilka försvunno då fotogenen och skruflamporna kom till användning för allmänheten, och detta skedde på slutet af 1860 talet.

Eldning med torf upphörde så småningom vid samma tid, men sedan Helsingborg—Landskrona—Eslöfsjernvägen var kommen till, var det lättare att anskaffa stenkol som nästan med ens användes i alla hem, och eldning med torf blef helt och hållet slut nästan öfverallt och väl var det, ty det blef allt svårare att anskaffa sådan till drägligt pris.

Jag vill beskriva huru det tillgick med denna sak: Det var förenadt med mycket mödosamt och ansträngande arbete att få, såsom det brukades på denna orten, "mossadt" upp, denna på den tiden oundgängliga eldebrantorfven — det hette ju: "junken är halfva födan" — den måste anskaffas, kosta vad det ville.

Då man slutat allt vårarbete d.v.s. tillsådt, så var det att söka till, att så fort sig göra lät, börja att "mossa", ju förr desto bättre blef torfen ansågs det alltid, därför i slutet af maj månad var det tid för detta arbete. Landbrukarne och andra som kunde, köpte rättigheten af torfjordsegarne, att få sjelfve arbeta upp torfjorden i det af egarne anvisade befintliga mosskiftet. Tillrustningen af ett godt matskrin verkställes i hemmit dagen innan man skulle åstad. Emedan allt var lassadt — börer, spader, skoffor och hackor m.m. — om eftermiddagen innan affärden skedde, kunde man fara den tiden som var bestämt till sednast 4 tiden på morgonen derpå, men dessförinnan åts en bastant frukost med tillhörande ett par snapsar och kaffegök efteråt. Då voro alla både vakna och tillräkligt upplifvade, så att der var merändelst någon som stämde upp och sjung en visa vid affärden, om ingen annan, så sjung husar Anders Malmgren: "den förste gång guldärningen, guldärningen på taffelbordet sprag och sköna jungfrun tappade och liten båtsman vann, hej sjung hopp fallera, för sjung hopp etc." När man då nått fram till bestämmelseorten, så var det till att taga skor och strumpor af sig och börja arbetet i den kalla grafven, vatten skulle till då torfjorden skulle bearbetas, dels slås sönder med spada och hacka dels stampas med fötterna och så färdigt att med skoffer lassas i rullbåronna samt i dessa transporteras upp till den s.k. sättebacken der den vidare med klappjern, som sköttes vanligast af ett par raska fruntimmer, utjemnas och "rissas" d.v.s. delas i rutor, aflånga stycken som dermed bildades, vid lufttorkningen deraf i hvar och en torfs storlek. Raster togs allt som oftast då bränvinsflaska och drickalegeln anlidades öfver lag. Men när det blef middag var mossaskrinets innehåll kommit i dagen. Der var nybakadt hemmasiktat s.k. kakelbröd, smör och ost, kokt skinka, rökt lammalår, kokta ägg i tjogvis, en stor mängd pannekakor och dertill lingon sylt samt diverse korf att lägga på till smörgåsen. Medafton åts af ofvan uppräknade sorter, hvilket man sjelf ville välja, sedan arbetades oafbrutet till hästarne kom och det var icke förr än vid åtta tiden, men sedan bar det af i god fart, under hemresan sjungs och hurrades hvar man drog fram, vid hemkomsten var kvälsmaten serverad, den man äfven åt med god abtit, efteråt var det gökar och toddi; det hette ju "måsa gille". Då berättades det diverse historier om huru det stundom tillgått på fordna mossaturer. Om klockaredimman, om västgöten som höll på att blifva tröttkörd o.s.v. Kantor Gullberg i Norrhviddinge skulle en gång mossa i Ahlstorp. Han hade tillrustat som andra, folket som var budad till hjälp med arbetet, var kommit i tid, åt frukost etc. men det började småregna, så att det såg tvifvelaktigt ut om det skulle löna sig att ge sig i väg, men klockaren påstod att det var blott en dimma, som snart satte sig då det blef dager. Emellertid körde sällskapet åstad till mossen därför att klockaren höll alltjemt på att det var blott en dimma. Regnet tilltog så att när de nådde till arbetsplatsen egde ingen af dem en torr tråd på sig, men klockarn försäkrade att det endast var en dimma, om de bara väntade till solen kom litet upp på himlen så satte snart dimman sig. De väntade på torkväder till middag, åt, vilade middag, väntade till medafton, åt och vilade sig, väntade på hästarne medan det fortsatte att regna, när då hästarne vid 8-te tiden som vanligt kom för att draga dem hem igen hade ändligen dimman satt sig. De reste hem till Gullberg och åt kvälsmat m.m. men han slapp att betala någon daglön, därför att alla tyckte att ingen hade förtjent någon.

När västgöten Johannes Hedin skulle hjälpa till att rulla i mossen tänkte alla, hur skall han kunna reda sig, som är alls icke van vid sådant arbete; det gick också därefter. I grafven ville det alls icke bära sig, som han först försökte, emedan han icke ville stå barfött kunde det ju alls icke gå, han försökte då att rulla med rullebåren, men der var ingen som passa honom, han skrittade omkull flera gånger på den branta hällan han skulle uppåt med båren full af torvdyn och nedför ville det gå förfort. Mosskiftet hette "Norra Wäla", detta hade han hört, men mindes icke riktigt detta namn, ty då de satt sig på vagnen, och skulle resa, sade han: Nu adjö med Norra värra, gud låte mig aldrig komma här märra. — En som hette Jonas som gaf sig af barfött från hemmet fick frågan, du som är alltid barfött när du skall till mossen är kanske född barfött? svarade han: *a de e ja väl ente.*

Nu är det värsta arbetet undanstökadt, efter som torfven torkar skall den passas med vändning och stackning d.v.s. den skall "kullas" upp i små pyramider för att den skall blifva riktigt torr, men detta arbete är alls icke ansträngande. Sedan är det hemforslingen, detta fordrar både lång tid och mycket arbete, emedan man sällan kunde köra mera än en resa om dagen. För dem som sjelfve hade hästar vore det icke så svårt som för de som skulle anlita hjälp härvidlag af andra. Handverkare och husmän måste göra 2-ne höstdagsverk för hvarje skjuts efter torf; då de vanligast hade att hämta 6 a 7 lass blef det 14 dagsverke. Mindre än tvänne kunde det heller icke vara för hvarje skjuts, emedan drängens dag som åtgick till att köra hästarne blef qvittad återstod egentligen icke mer än ett dagsverk i netto för hästegaren att räkna. Men på den tiden fans hvarken slottermaskin eller sjelfafläggare långt mindre bindare utan allt skulle huggas med lie, därför var liemannen i de dager eftersökt och högt värderad af dem som var i behof af hans hjälp. Landbrukarne och de arbetare som kunde biträda vid höstarbetet voro mera beroende af hvarandra då än nu; såväl hästskjuts för alla transporter och handkraft för allt arbete var alltid af behofvet påkallad, nu har jernvägar och på sednaste tid automobiler och syklor ombesörjt all transport och maskinerna sköter största delen af allt arbete.

På denna ort odlades omskrifne tid *lin* i icke så liten omfattning, dels för att i egna hem bearbeta till kläder och duktyg, dels låta andra, mot dagsverk, få sålt åtskilliga koppar linfrö för samma ändamål, bomullen var på den tiden icke alls kommit i bruk hvarken i städer eller på landsbygden. Således tog denna odling mycken tid och arbete i anspråk öfverallt här på trakten. Skulle det blifva något med skörden, måste linfröet sås i väl tillredd och god jord, men då kunde man också få se under blomningstiden vackra "höraland". Då linnen blef mogen skulle den "ruskas" d.v.s. dragas upp med rötterna, stå i rader "hovar" tills — "kneflet" — (fröhusen) voro torra, och då med detsamma inbergas och repas af på en s.k. "hörareva" för att få fröt ifrån, sedan åktes det som benämndes — "hör" — linnen ut på en afsides stubbåker der som inga kreatur fick vara, för att utbredas så att tågorna kunde skiljas från den som man kallade indre skäfven som rutnade under utbredningstiden. Somliga brukade binda linen i kärfva och dränka den i något stillastående vatten för att genomgå samma förrutnelseprocess neml. att få skiljt tågorna från skäfven. — När detta var gjort skulle den ytterligare torkas i en hytt benämnd "brydestuga". Der

eldades i en särskilt ugn som benämndes gallt, hvilken var placerad så, att det var väl sorgt för att icke den kunde komma i beröring med den särdeles lätt antända linnen; det tog flera timmar innan det blef färdigt för att bråkas eller "brydas" som det benämndes. Under torkningstiden d.v.s. då eldningen pågick var der alldeles tät att icke den ringaste rök kunde komma ut ur det rummet der linnen var ställd till torkning för än den var färdig till bråkning, då togs ut en plugg som var satt i ett hål å gaveln der röken genast virflade ut, så gick det för sig att komma in och "taga ut". Då blef det lif och rörelse i brydestugan, hvar och en fick sitt fång lin att bråka och det skulle ske i rapphet medan den var varm, då gick det lättast att sjelja tågorna från skäven. Wisor sjöngs och historier berättades af de mest "skrabiösaste" slag. I brydestugan eller bastuan, der var åtskilligt tillåtet, som icke fick förekomma annorstädes. Sedan ställdes till "skättegille" då *alla byns* qvinnor budades till detta arbete detta verkställdes på en loga, och på den tiden var det icke svårt att få samladt en 10 à 12 stycken husqvinner vid sådana tillfälle. Någon vidare hög betalning var det icke fråga om utan det var mest för att komma tillsammans för att må godt, också meddela sig med hvarandra om allt gammal och nytt. Många visor sjöngs också vid sådana tillfälle. Efteråt skulle linnen häcklas hvilket göromål oftast sköttes af ställets egna qvinfolk. Derefter var det färdigt att spinnas en del — det bästa kallades linngarn, det öfriga blåersgarn (blångarn) det sämsta var skektefallsgarn.

Nu var sommar- och allt höstarbete fulländat. Sedan (hette det upp med pläjelen och in med väfven, ut med rocken och in med pläfven). Detta gamla rim gälde egentligen efter slutat vinterarbete, emedan det lät så: "Ut med rocken och in med väfven, upp med pläjelen och in med pläfven 'för' tredje torsdagen i tor, träder tranan på skånsker jor.")

Äfven ofvannämnde efterhöstgöromålen voro undanstökade var det årsslaktet som återstod innan man, som det sades, kom riktigt inro, emedan detta tog flera dagar innan detta blef färdigt med saltning och inpackning som det skulle vara. Antal djur som slaktades var naturligtvis beroende af hushållets storlek. Ett hemman med 60 a 70 Tndt egendom slaktades två à tre stycken svin på minst 150 kg pr st., 7 à 8 st. lam; omkring 10 st. gäss, stundom äfven ett litet fåkrek. Det togs alltid så mycket, att det säkert skulle räcka till nästa års slaktetid, som alltid var i oktober månad. Höstplöjningen, som nu anses så nödvändig, åsidosattes nästan helt och hållet, dels därför att man skulle tillvarataga det s.k. afradsbetet, dels ansågs det öfverflödigt och att det vore enklare att så i den nyplöjda jorden om vårarne. Afradsbetet värderades högt, ty, spillsåden som grodde och spirade upp gaf särdeles fet och god mjölk och det eftersökta afradssmörret, som packades ner i stenkrukor för att förvaras till jul och andra högtidstillfälle. Nu kunde vinterarbetet börgas riktigt riktigt med allvar. Drängarne gjorde i ordning sina plejlar, fick nytt ålskin att binda slagan — slavlen — fast i skafet — handolen — för hade mössen kommit åt det gamla var det säkert afbitet. Den lilla tiden der var till jul gick trösket skarpast; då var det till att börja i ottan vid 4-tiden om morgnarne och forsera arbetet så mycket sig göra lät, därför att icke råttorna skulle förstöra för mycket af den inbergade grödan. Ottemat åts vid 5 tiden inne i stugan der familjen hade sitt sofrum. Denna mat var i ordning gjord

af matmodern kvällen innan och ställde i bordlådan, som utdrogs af tröskemännen sjelfe för egenhändig servering af dess innehåll hvilket förtärdes i största tysthet, så icke de som lågo och sof skulle vakna och dymedelst störas i sin vila. Då tröskemännen gick ut hade en af dem åliggande att "knabba" på fönstern der pigorna lågo för att väcka på dem för att gå och mjölka, och sedermera elda upp i stuga och kök för frukostens iordningställande. Endast nödig tid för måltidernas intagande eljest pågick tröskningsarbetet oafbrutet från morgonen allt intill qväll, så länge det var möjligt att se vid dagsljus.

Spinnrockarne sattes äfven i gång om morgnarna efter verkställd mjölkning, och der spanns från morgon till qväll ända till tiotiden, då var det "sängdags" för alla af familjemedlemmarne, då fingo äfven pigorna gå till sängs, men dessförinnan skulle en af dem röra omkring i kakelugnen och som det hette "fästa varmen". Under hela vintern, med undantag af jultiden då der hverken tröskades eller spanns, pågick samma arbete oafbrutet ända till våren nalkades, då var det i allmänhet uttröskadt samt äfven spunnet så mycket garn som var påräknadt der skulle åtgå till ett visst antal linneråckor. Då rimmades "Tredja torsdagen i tor, träder tranan på skånsker jor". Då är det: "upp med pläjelen och ut med pläfven ut med spinnrocken och in med väfven".

Så snart det sig göra lät skulle vårarbetet taga sin början, d.v.s. då kälen någorlunda var gått ur jorden, om det i öfrigt icke var just så tjenligt togs icke så noga hänsyn till. Om det var möjligt, skulle man helst vara igång med vårarbetet i slutet af mars månad; kunde man bara köra trenne fåror i mars finge man en "runger" vår, d.v.s. man kunde då med lätthet hinna med vårarbetet. På ett och annat ställe var ännu i medio af 18-de århundradet, vissa vidskepligheter i bruk: nemligen första gång på våren när dragarne skulle föras till arbete på jorden trakterades de med julabröd, som var förvarad sedan julbaket i och för detta ändamål; också lades invid dörrtröskel der djuren skulle pasera ut igenom en knif eller sax eller annat jern som man var förvissad om innehöll stål, så att de ovilkorligen skulle streta öfver stålet; på samma gång kastades en handfull salt öfver djuren, sedan kunde icke några hexkonster hafva makt med dem, att derigenom vårbruket skulle blifva förhindradt. — Vårarbetet var förenadt med mycket mödosamt och ansträngande arbete för både folk och kreatur. Det var närmare 18 än 8 timmars arbetsdag på den tiden; helst då det var tid att så korn, i medio af juni månad var det den vanligaste tiden, och detta skulle "yrkas" köras ned med åder, då var det brådt om så det förslog. På större ställen der icke husbonden sjelf sådde ut säden skulle gårdsdrängen göra det på de tider da hans hästar betades, nemligen om morgnarna bittida innan drifningen börjat samt om middagen i stället för middags vilan, som de öfriga drängarne hade förmånen att tillgodogöra sig, men han måste då så undan till "nedyrkningen". Han fick ärligt förtjena både lönen och titeln gårdsdräng.

I stugan gick väfskytteln utan afbrott från morgon till kväll, ty vid måltidernas intagande var der icke ens uppehåll, ty då gick mor sjelf, ifall icke minst-pigan kunde, i väfven tills sjelfva pigan hade undanskött med "madnad" och allt annat

som hon nödvändigt behöfde syssla om med tillhörande hennes göromål som störst piga. Då det pågick så någon tid blef der snart flera stycken räcker färdigväfda. En underlig sed var, att då någon främmande kom, isynnerhet om det var en qvinna, då der var litet igen på "refven" väfbommen, skulle denne trampa högt och på samma gång ropa: rätt skäl och högt skäl, annars hände det att det icke lyckades bra med nästa räcka som oftast var färdig varpad att genast solvas "och slå i sked" och sedan fortsätta på samma vis tills det blifvit så många räcker att det lönade sig att lägga på blekan — En särskilt liten engsmark, hälst i närheten af byggningarne — der räcker utlades för att ständigt vara i sol och regn. Der var uppfört ett litet sjul af lekte, täckt med långhalm precis så stort att tvänne menniskor kunde krypa in och lägga sig. Detta kallades för "blekebod", som någon skulle ligga i om nätterna för att vakta de dyrbara linnerockarna. Drängarne betrodde knappast till denna vakttjänstgöring emedan de ansågs icke så "lyhörda" så det förslog, utan detta var pigornas privilegium att sjelfve få ligga och passa räcker som de sjelfve hade gjort ihop. Wille de tillåta att deras fästemannar också kom och hälsa på dem var det helt och hållet deras egen sak, endast om hunden, som var bunden i hundköjan der invid, kunde tystas så var der aldrig någon som hade någon aning om sådana nattliga besök. När blekningen var tillräcklig, att räcker hade fått "nock" så togs de upp för allvar och packades ner i kister och skåp att förvaras för kommande behof. Dessa ofvan omtalade eller beskrifna göromål voro fullt i bruk på 1860 talet, men sedan ha de flesta om icke alla dessa arbeten upphört så småningom allt mer och mer, efter som alla slags maskiner nu snart öfvertagit allt handarbete och sockerbetsodlingen samt annan rotfruktsodling upptagit så mycken tid som disponerades af tjenstefolket och mera dertill.

Alla de ordinarie göromålen voro nu fulländade så kommo de extra ordinarie ärenden, som voro lika nödvändiga att påakta i tid, såsom hemhämtningen af eldbranden från mosse och skog, drifva, "bryta upp" sommarträden, köra ut gödseln på den m.m. innan höhösten tog sin början. När detta arbete väl vart kommit i gång, så viste man icke af det för än rågen började ljusna, och sedan gällde det att hålla vasst, som det hette, och hugga med lia o.s.v.

Andra gamla bruk här på landsbyggen, som nu helt och hållet upphört, var att vissa handtverkare, egentligen skräddare och skomakare kommo till landtbrukarehemmen och utöfvade sina yrken; man kan med rätta påstå att de gjorde mera arbete på detta sätt borte, på den tiden, än i den s.k. verkstaden i sina hem. De foro året rundt i från det ena stället till det andra med sina gesäller och lärningar, fyra à fem stycken i sällskap isynnerhet skräddarna, skomakarna voro sällan mera än tre stycken. Kläder skulle till af flera slag, icke allenast till familjmedlemmarna utan alla tjenarna: både drängar, pigor och pojkar som oftast hade kläder i lön. Somliga saker var der ackorderadt om vid städjetillfället, somliga ting i klädesväg skulle deremot lämnas enligt gammalt bruk, såsom hvars en fårskinspäls och "tväsköftabyxor" till drängar och pågar, detta ingick aldrig i något ackord och den piga som icke fick en ny verkensklädning och ett par linntyg extra skulle hafva skött sig dåligt. Allt syddes af skräddarne, någon sömmerska hade man aldrig sett på den tiden. Mäster var mycket sträng, såg noga upp med lärlingarne, stack och nöp dem ifall de icke skötte sig rätt, de fingo aldrig under arbetstiden hålla något samtal eller säga något, så framt det icke gälde någon fråga rörande arbetet, och då fick detta ske så tyst som möjligt. Det var minst tvänne gånger årligen att skräddarne behöfdes. När kostymerna voro proffärdiga så skulle naturligtvis profvas; detta skulle alltid ske vid tillfälle då middagen var hållen för att se om byxorna voro stora nog öfver magen påstod skräddaren på skämt förstås, men det var egentligen därför att icke någon arbetstid skulle spillas. När då kläderna voro alldeles färdiga och pressade, så skedde slutprofningen, då gällde det om de passade till allas belåtenhet, det de vanligtvis gjorde och skräddaren fick beröm och tack med handslag som fortsattes till samtliga skräddarne, till och med den minste lärgossen skulle aftackas på samma sätt, då sade mästaren: slit dem med hälsan och mäst i gille; ofta var der någon närvarande som kunde lyfta den nyklädde, då sådant kunde ske skulle der bjudas brännvin öfver lag och de som hade de nya kläderna på för första gången, skulle ovilkorligen taga rent af, för då hade de det goda med sig att der trifdes aldrig löss i de kläderna. Emedan skrädderiycket icke kräfde så särdeles stora kroppskrafter förekom det ganska ofta att skräddaren var något skavank, klen eller liten till vexten. Det hette ju i den gamla visan. "Det gläder mig af hjertans grund att femton skräddare väger ett pund, med nål och tråd och pressejernet ofvanpå," etc. etc. Fast han icke var synnerligt stor, hände det icke så sällan, att skräddaren gaf sig till husar, ja till och med blef somliga, som vore långa nog, soldater. Kunde det lyckas för honom att blifva melitär egde han rättighet att låta munstackarna vexe, skaffade sig polsonger, ja till och med låta skägget vexe i hela ansiktet; ett annat privilegium som äfven medföljde krigareyrket var att han vänjde sig vid att bussa tobak. — För sevilla personer passade det rakt icke, verken låta skägget vexe eller att bussa tobak.

Så var det skomakareyrket jag skulle något beskrifva, om huru detta bedrefs för 70 a 80 års tid sedan. Då de kommo till bondgårdarne, som ofta skedde, hade de sin platts vid nederse bordändan der de stälde sin s.k. disk som de sutto i kring, deremot skräddaren satt alltid vid öfversta bordsändan. Det var förstås alltid vid

långbordet i storstugan dessa handverkare hade sina platser. Vid måltidstiderna packades doningarne undan emedan alla, såväl husets (alla) familjemedlemmar som tjenarna och handtverkarne, åto gemensamt vid samma bord, så vidt der blef plats.

Skomakarens anseende, såsom i karhäftighet, stod främst emedan detta yrke lärdes af äfven personer som voro stora och kraftiga till vexten; förutom skodon till alla, såväl stora som små, skulle sys och lagas seldon ty sadelmakeriyrket var på den tiden öfverlätet till skomakaren. Han var äfven mycket afhållen som höstakarl; under den årstiden var han alltid behjelpig att få bergat kundernas gröda, var fördenskull alltid den förnämste på höstagillet. Under höstatiden var det sällan skomakeriet sköttes så framt att väderleken icke lade hinder i vägen för höstaarbetet.

En annan handtverkare, som i urminnestider varit här på landsbyggen var bysmeden och denne var ett strå vassare än skräddaren och skomakaren att ingifva ett slags respekt bland allmänheten, emedan han icke allenast kunde göra goda eggjern, såsom yxor, knifvar m.m. som der användes stål till, utan han var äfven kunnig i mångt och mycket annat, såsom bota tandverk d.v.s. draga ut tänder som det var ondt i. I detta yrke voro smederna mycket praktiserade. Här var icke verken på land eller i stad på den tiden — för 70 à 80 år sedan — några andra tandläkare, utan det var Svensmed, Persmed och Anderssmid, som alla voro ansedde som duktiga tandutdragare.

En och annan smid hade äfven rykte om sig att vara litet trollkarl. Genom att hafva ingått någotslags förbund med en viss "pottentat" hade de förvärfvat kunskap att göra litet af hvarje "hux pux" som det hette, hvilket gjorde dem mycket respekterade af den okunnige och lättrogna allmänheten. — De hade t.ex. lärt att "smida ut" ögonen på folk d.v.s. på deras ovänner och andra för dem misshagliga personer och detta skulle nemligen gått så till, att smeden skulle stå alldeles naken i sin smedja trenne torsdagsnätter å rad, smida och slå icke på jern eller stål utan på en trädsticka, så att denna blef alldeles sönderbultad innan den kastades i elden, men då i samma ögonblick flög ögat ut på delinqventen om denne var än så långt bort boende; och denne stackare blef enögd i hela sin lifstid. Det påstods att det fans smeder som voro så förfallne att de läto lega sig, mot hög betalning, att de gjorde detta förfärliga brott för äfven andra personer som på detta sätt ville hämnas mot någon. De gamle som berättade detta besynnerliga och otroliga påhitt hvilket lefvat i folktraditionen århundraden, hade förstås alldrig sjelfve sett någon med utsmidt öga, utan bara hört omtalas det af sina förfäder.

De andra yrkena som folket här på landsbyggen vore i beröring med närmast de förut omskrifvne vore snickare och murare. Dessa begge yrken vore i äldre tider, och är ännu, ofta förenade, således utöfvas af en och samma person neml. byggmästaren. På den gamle tiden d.v.s. i början och till mediet af förra århundradet, var det högst sällan att det fanns någon, som lärt sig dessa yrken på annat sätt än genom egen praktik här på landsbyggen. Ofta var det sådana hvilka tjenat som störst dräng och i huggeboden medelst att slöjda diverse åkerbruksredskap, som på den

tiden alltid vore af trä, blefvo derigenom stundom rätt dugliga snickare, som kunde förfärdiga hvarjehanda meubler till husbehof. Hade han dessutom litet insigt i byggnadskonst kunde han lära sig att "hugga till" timran och sätta upp en länga om så erfordrades. Dessa byggnader benämndes korsvirkeshus och kunde stå i alla väder, måhända ett och annat sådant hus ännu står qvar i dessa bygder. Mureriet ansågs alls icke för att vara någon konst, emedan det hette "der som icke stenen passar passar leret". Så var det bara att smörja på och täta å alla hål der det behöfdes. Dessa korsvirkeshus underhölls på så sätt att timret d.v.s. stolpar och löshult beströks med röd färg och väggarne som merändels vore s.k. "kleneväggar" vitmenades med handslagen kalk, för det mästa en gång årligen. Det hände visserligen att väggarne å boningslängan blefvo murade mellan timret för att det skulle se trefligare ut, men äfven detta murningsarbetet var af så enkel beskaffenhet att snart sagt hvem som helst kunde göra det förutom att derpå hafva vågat det ringaste lärdom.

Då de egentliga yrkesmurarne behöfde anlitas, var för att få eldstäder och skorstensrör gjorda så att man icke skulle få anmärkning af skorstensgranskarna för brandförsäkrings skull; äfven för murning af bakugnar sedan det gamla sättet att sjelfve "slå" dessa af rå lera. Detta sätt att uppföra bakugnar var rätt egendomligt och enkelt nog, hvilket sköttes af husets eget folk och tillgick på så sätt: att "lerättra" utsattes och tillstampades af hästar tills leran blef seg, så att den hängde tillsammans, så bars den, eller rullades, in med rullbår till plattsen, som vanligast var midt för köket dels i ytterväggen, dels (till största delen) utanför, i trädgården, der den för utrymmets skull skulle uppföras; der slogs denna byggnadsmaterial ihop till en bakugn som fick formen af en bikupa; den var mycket masif i s.k. väggen, så att den höll varmen länge och hade rykte om sig att den alltid bakade bra. Denna särskilta byggnad, som gick ut förbi stuglängväggen, var alltid öfvertäckt med ett s.k. bakungsskjul. Slagan hvarmed leran bearbetades till bakungen hade likhet med en sabelklinga eller ett schekteträd, hvilket hugg den ihop som om den varit gjuten; med detta redskap huggs den hemm och slät både innantill och utanpå. Under ungnen var lagder djup grund af gråsten, så att icke der var någon risk för att starka vintrar skulle förorsaka att bottnen skulle sjunka och derigenom springor skulle uppstå.

Bordvisa som sjöngs vid en väns födelsedag den 24/9 1922 och akompanjerades af piano.

Melodi: *den gang jeg drog af sted. Den tappre Landsoldat.*

De femti åren gått, att du nu lefva fått
och njutit godt af lifvet i alla dessa år,
ja mycket är dig gifvit och mera du än får
då flera växa till, ditt väl de alla vill

Hurra, Hurra, Hurra.

Till "Nissebo" du drog och Anna mot dig log;
med kärleksbref på fickan, din önskan vann gehör.
Du fick den vackra flickan, den som du svärmat för.
och jonelag blef byggd, i trohet, ära dugd.

Hurra, Hurra, Hurra.

Välsignelsen tillkom i barnens helgedom.
Så lyckliga ni blifvit; fick heta mor och far
och fick i bok inskrifvit en liten flicka rar;
en till, så var det bra, sen gossar tre i ra.

Hurra, Hurra, Hurra.

Musiken är ditt lif, ett ädelt tidsfördrif;
Du idkadt från barndomen och än i denna dag,
Kornetten var välkommen i Larssons sångarlag
Ja ljufligt var det då och skönt att höra på.

Hurra, Hurra, Hurra.

Och Larsson sa' en gång, ni hade öfvat sång:
"Nils kommit på fel hylla, till kantor är han född,
att röra här i mylla han icke varit nödd.
Men sköta ko och häst, det lönar sig väl bäst".

Hurra, Hurra, Hurra.

Han kan alltd hvad han vill, de känna alla till.
Beherska instrumenten och det af flera slag,
Dirigent vid regementen ej mera kan vet jag
Flöjtist och fiolist, och fortepianist!

Hurra, Hurra, Hurra.

Det gamla hemmet var alltjemt i tanken qvar;
det gällde att försaka, ni hade lungt och godt
men vända hit tillbaka, var jemt i tanken blott
ty ingenting der drar, så starkt der vaggan var

Hurra, Hurra, Hurra.

Nu har vi sjungit ut, för visan den är slut
och ingen som vill höra densamma en gång till
mer "madaro" förstöra vi icke gerna vill.

Nils lefve hipp hurra, trefaldigt skall det va

Hurra, Hurra, Hurra.

Tal, som hölls af undertecknad i Norrhviddinge prestgård den 26 april 1924:

"Herr Kyrkoherde och Fru Scholander! Med anledning af Eder förestående afflyttning till Edert nya pastorat hafva vi, såväl Dagstorps som Norrhviddinge kyrkorådsledamöter i dag kommit hit för att visa vår vördnad till Eder medels denna vår uppvaktning. Jag, i egenskap af den äldste medlemmen inom denna kår, har åtagit mig att föra dess talan. — Det är nu trettio års tid sedan vi herr Kyrkoherde för första gång benämde denna bostad "mitt föräldrahem", som nu de sednaste 7 a 8 åren fått heta min "kyrkoherdebostad". — Under denna för en menniskoålder icke så synnerligt korta tid har Ni Herr Kyrkoherde hunnit med att lära känna många, kanske alla bofasta pastoratsmedlemmar härstädes. — Ett presterligt embete gifver många tillfällen att sammanträffa med församlingsboarne. Första bekantskapen sker med barnet då det upptages till dop och kristendom; denna bekantskap fortsättes under hela skoltiden, då kyrkoherden har att vaka öfver deras kristliga undervisning, som vid examenstillfällen kan konstateras; sedan kommer konfirmationstiden, då bekantskapen ytterligare förmeras, också alltjemt hvarje Sön- och helgedag är det tillfälle att träffas i Gudshus vid förkunnandet af evangeliets sanningar som kan gifva tröst, förmaningar och varningar som leder in på den rätta vägen. — Då ett kristligt äkta förbund skall ingås är det prästen som skall fastställa detta och till sist skall han med de tränne skoflarne mull viga var och en af oss till den sista hvilan. Med få ord: Presten följer sina medmenniskor från vaggen till grafven.

Dessa alla af Eder utförda andliga och kyrkliga förrättningar har Ni alltid verkställt på ett i allo aktningsvärdt och värdigt sätt, så äfven vid våra besök hos Eder hafva vi alltid rönt ett vänligt och artigt tillmötesgående i alla våra ärenden. Pungtlighet har Ni alltid visat och alldrig låtit någon vänta på Eder, antingen förrättningar skolas i kyrkan eller i hemmen. — För allt detta vilja vi visa vår värdsamma tacksamhet och erkännande medelst Edra härvarande församlingsmedlemmars namnunderskrifter som följer med en av omkring 200 personer (pastoratsboar) sammanskjuten minnesgofva som vi nu bedja att få öfverlämna åt Herrskapet Scholander.

Jag vill nu afsluta mitt anförande med ett ord hvars innebörd har den största betydelse för en människas välfärd och framgång i lifvet, hvilket betecknar ett ting som varken kan köpas eller ärfvas, utan endast medelst ens lefnadsvandel och gärningar förvärfvas detta är "ett godt rykte", Kyrkoherde Scholander eger det! hade icke så varit förhållandet, hade han icke erhållit så stor röstmajoritet vid kyrkoherdevalet i Torrlösa; det nära afståndet härifrån gjorde att alla väljarna med lätthet kunde förvissa sej om att detta rykte var sannt, hvilket ländar Kyrkoherde Scholander till ännu större heder. Wi vilja nu önska Eder trefnad och lycka i Edert blifvande nya hem, samt att Gud vill gifva Eder hälsa och frid i alla Edra lifsdagar!"

som ofvan

Per Persson

En visa sjungen för Hospitalssysslomannen P. Håkanssons femtioåriga födelsedag i Stora Harie den 1 juni 1922.

”Den första sommardag kom Per till detta lag.
År sjuttiotvå det var, det glädde mor och far.
Och flera dela fröjden då han till verlden kom,
För det han var en gosse, som alla tyckte om
Både Farfar och Morfar sa’, att det var mycket bra.

Hurra! Hurra! Hurra!

Ja, Farmor, Mormor tog den saken lätt och log.
I pojken har vi del, den saken slår ej fel.
De voro alla glada och det är alltid så:
När gladlig nyhet händer, samt glädjen dela få.
Och många kommer till, som glädjen dela vill.

Hurra! Hurra! Hurra!

Nu femtio åren gått och Per har Greta fått
Och Sigge, Tuttan med, en lycka med besked:
Att önskebarn bekomma, som alltid trifves godt.
Ty ha besvär med många, ej kommit på den lott.
Ja: Hälsa, Lycka, Frid! i all din lefnadstid!”

Hurra! Hurra! Hurra!

P. P.

Den slättbygd österut från Wallåkrahöjderna som begränsas af söderåsen i norr, af öresund i söder till löddeströms utlopp deri, hvilken ström (å) sedermera fortsätter att göra gränsen i söder långt in i Frosta härad. Inom detta område befinnes Rönnebergs, Onsjö- och Harjagers härader. Det som numera är Rönnebergs domsaga. Inan år 1864 tillhörde Harjagers Torna och Bara härader. Samtidigt byggdes stambanan, men dessförinnan levererades till Landskrona från denna trakt den mästa der odlade spannmål, och till följd deraf räknades hela bemälda ort till Landskrona handelsområde samt benämndes Landskrona slätten. Från alla der befintliga herregårdar, såsom Barsebäck, Örtofta, Ellinge, Wedarp, Skarhult, Trollenäs, Trolleholm, Svalöfgården mfl. andra gårdar och byar forslades nästan alltsamman på axel till Landskrona. Under vintertiden afgick ständigt från bemälda gårdar "foror" på tjugo a trettio "ökar" med spannmålslass. Det var herregårdarnas arrendatorer, hvilka på den tiden benämndes "hoabönder" eller "godsare" som gjorde dessa åckor. — På deras hemresor från staden var det icke alltid vidare treffligt att råka ut för dessa "godsare" i fall de icke voro åtföljda af befäl, såsom gårdens inspektör eller ladufogde, hvilka alltid höll god ordning, så att under sådana förhållande att någon af dessa herrar voro med, hördes alldrig ett ohöfligt ord, ty dessa hade stor respekt hvar de drogo fram. De platser som på den tiden ansågs ligga i afkrokar och aflägsna från all samfärdsel äro nu blifna de mest centrala, t.ex. Eslöf. Det var många som icke ens viste var Eslöf låg, långt mindre hade varit der någon gång i hela sitt lif, fast än de voro födde i Harjagers härad och äldre menniskor.

De saker och ting man dagligen deltog uti och såg ständigt äro nu icke mera, de flesta äro nästan bortglömda, men så är kommit annat i stället, som man alls icke förstod eller hade en aning om hvad det skulle få för betydelse i samhällslivet. Det första och besynnerligaste var elektriska telegrafledningen som anlades i början af 1850 talet emellan städerna Malmö, Lund, Landskrona, Helsingborg o.s.v. Icke många här på landsbygden begrep hvad detta skulle göra för nytta. Åtskilliga historier diktades om dess användning; blandt annat var en af följande lydelse: "En familj som bodde nära en telegrafstation hade sin son som låg i Lund och studerade, han ville försöka att sända en depesch hem och dermed profva den nya inrättningen med följande anhållan: "Sänd mig nya stöflar, de gamle äro uppslitna". De ville naturligtvis uppfylla sonens önskan så fort som möjligt häst också sända dem med telegrafan, hvilket sonen begagnat sig af då han underrättade om sitt behof härvidlag. Sagt ock gjort! Fadren stälde ögonblickligen om anskaffandet af nya stöflar, som hängdes upp på telegraftråden, som var spänd alldeles invid deras bostad. Detta skedde straxt för kväll och morgonen derpå hängde ett par mycket uppslitna, nästan litet trasiga gamla stöflar der de nya haft sin plats. Då de gamle föräldrarna sågo detta, förundrade de sig mycket hvarför han (sonen) hade väntat så länge innan han tillsagt om skoombyte; men det hade han troligtvis gjort för att profva de nya fortskaffningsmedlet tänkte de. Det dröjde händelsevis icke länge för än det kom i dagen, att någon tillfälligtvis hade sett att en vandrade gesäll stått och med en stör

prekat ned de nya stöflarne och hängt upp sina gamle i stället." Denna förbindelse skedde ändå med tråd, nu går det, som är mycket märkvärdigare att begripa utan tråd. —

Det som åstadkommit de största omvälfningarna på landsbygden har varit järnvägarne. Många nya samhällen har genom dem uppstått och många tusen menniskor har äfven derigenom haft sitt lifsuppehälle. Landskrona—Helsingborg—Eslöf jernvägen, som kom till stånd 1865, var i många afseende, för jordbruket isynnerhet, till stort gang för denna ort, ehuru det var lika långt framme som på hvilken annan ort här i Skåne. Våra förfäder hade öfverallt rödjadt och brutit all stenbunden mark, våra fäder som varit näst före oss hade märgladt och till största delen äfven draineradt all åkerjorden, så att de som nu skjöta jordbruket äro befriade från dessa mödosamma och dyrbara arbeten. — På denna ort, Landskronaslätten, har varit åtskilliga föregångsmän, som visat huru ett mönstergillt landtbruk skall skötas. T.ex. Säbyholm med alla öfriga gårdar tillhörande Landskrona Sockerbruksaktiebolag, Weibullska fröodlingsgårdarne, Svalöf Utsädesförenings hela landbrukskötsel, Per Bondessonska afvelsgårdarna; äfven många andra både större och mindre gårdar med välskötta landtbruk, så att i detta fall är här mycket som är värdt att rätta sig efter. För 30 års tid sedan i början af 1890 talet börgades på allvar odla sockerbetor till de i dessa tränne härader nyuppförda sockerbruken, som äro icke mindre än fem stycken då saftstationerna medräknas. Ehuru icke denna odling gifvit någon direkt vinst till landtbrukarne, som dervidlag står stor risk, har det sina svårigheter att ändra den s.k. sädescirkulationen, sedan man väl kommit i gång med att odla sockerbetor å ett helt skifte, för den skull fortsätter man och hoppas att det någon gång skall blifva bättre resultat äfven för oss betodlare. Wisseligen är det indirikt någon vinst genom att jorden blifver vanligtvis något rensad från ogräs, luckrad och bättre kultiverad för efterföljande skördar; betaffallet och blasten är icke heller att förakta såsom foder åt mjölkboskapen. Sockerbruken har gifvit dess aktieegare och styresmän så oerhörda inkomster alltjemt att betodlarna borde förunnats litet mera än hvad de erhållit. "*Aktierna äro ju flera gånger dubblet*". Dess tjenstemän äro äfven rikligen aflönade. Jag vill här anföra en liten historik öfver huru det gått med betodlingen, betpriserna och betaktierna sedan denna första tid för sockerbetsodlingen i Skåne: För att få sockerbetsodlingen i gång inbjöds äfven till aktieteckning de som ville odla betor, ett visst antal aktier för hvarje tunnland, med rättighet att likvidera dessa aktier med vissa procents afdrag årligen vid uppgörelsen för de till sockerbruket levererade betorna. För den skull voro der, de första åren, icke så få landbrukare som fick rätt många sockerbruksaktier; dessa egare kallades naturligtvis att bevista sockerbrukssammanträden.

Wid ett sådant sammanträde i Kävlinge, der vi en hel del odlare och aktieegare voro komna tillstådes fattades följande kuriosas beslut. En af de våra hade väckt förslag att vinsten borde delas rättvisare mellan odlarne och aktieegarne, emedan aktierna gaf mycket mera än den vanliga penningräntan, deremot odlingen af sockerbetorna, om man räknade alla dermed följande kostnader och afbränningar, lönte sig föga, så att det nästan gick med förlust. Då yttrade en mycket känd gammal

konsul från Malmö som var styrelseledamot och mycket intresserad sockerbruksegare ungefär följande: Att för hans enkilta del ville han gerna vara med om denna förändring. De flästa odlarna hade ju också aktier och för dem borde det ju också komma på ett ut, men han ville framhålla en mycket viktig sak som troligen icke alla viste eller ens hade tänkt på, ock detta var: om sockerbetsodlingen ökte sig eller blef större, blef det snart öfverproduktion på socker; för den skull ville han varna för att öka på eller höja betpriserna, ty då blef följden den att man icke fick sållt sockret och då kom denna lofvande industri att helt och hållet gå om styr, derför var det enligt hans öfvertygelse till stor skada att höja betpriset. De öfriga, åtminstone större, aktieegarna hade precis samma åsigt, och konsulns förslag blef sammanträdets beslut. Det dröjde icke lång tid derefter för än sockerbruksaktierna föllo i värde emedan utdelningarne å desamma förminskades, de stodo icke fast utan fluktuerade, stundom voro de något öfver pari, men mäst under. Många, om icke de flästa af innehafvarne, hade icke lust eller råd till att spekulera utan sålde aktierna för hvad de kunde få. Högst få hade reda på att de millionfonder, som bildadt under årens lopp voro alldeles obehöfliga för driften, utan voro endast afsedda att vid passande konjunkturtid utdela till aktieegarne. Detta skedde också ganska snart och med sådant resultat att aktierna blefvo fördubblade mer än en gång. Sedan visade kursnoteringen anspråkslösa 5 % utdelning årligen, men i sjelfva verket blef det minst 20 %. Kallas icke *dyligt förfarande*, med denna en gång för landbrukarne — betodlarna — förespeglade så gynnsamma och lofvande industri: ett bra sätt att lura bönder? — Ett annat tillfälle fingo en del betodlande landbrukare ännu värre förluster då de försökte starta andelssockerbruket Lyckåkra. Hasslarp som blef namnet sedan andelsföretaget var störtat. Det gamla bolaget blefvo egare deraf och visade att de nu voro ensamne "herrar på täppan" sedan juden Nackman fått milionerna för sina begge sockerbruk och för det han icke vidare skulle konkurrera med dem i denna sak. De bestämma ensamma, d.v.s. det consortiet som har aktiemajoriteten — i all frid och endräkt aflöningen till sina direktörer, Ingeniörer, styresmedlemmar, revisorer mfl. till så höga belopp att man nästan tviflas på att revisionsberättelsen i berörde fall icke är sanningsenlig. För några få års tid sedan höjdes årsapanaget till ett par stycken från hvardera 40.000 kr. till hvardera 60.000 kronor. Vid samma tillfälle erhöll ingen styrelseledamot mindre än 10.000 kr. Om det sparades aldrig så litet i ofvan åberopade utgifter, jemte allt annat, som rent ut sagt, slösas bort, skulle det nog låta sig göra att betala ett högre pris för sockerbetorna till betodlarna som deraf äro i så hårt behof. Med hopp om att det någon gång skall härutinnan blifva ändring till något bättre fortsattes här att odla betor. (Här är icke mindre än fem sockerbruk då man dertill räknar saftstationerne i Teckomatorp och Eslöf) på denna s.k. Landskronaslätten. Kommunikationerna, i synnerhet vad jernvägar beträffar, äro så förmånligt inrättade att i detta fall är här icke mera att önska, station nästan i hvarje socken; då hållplattserna räknas med finns här 41 stycken. Ladugårdsskötsel och mejerihandtering är högt uppdrifven. På de sednaste fyrtio åren äro upprättade dels enskilda s.j. uppköp och dels andelsmejerier på lämpliga afstånd från hvarandra till ett antal af icke mindre än 14 stycken. Svinuppfödningen och svingödnigen är nästan öfverallt drifven i stor skala, så att slakterierna derigenom skaffar åt landtmännen stora inkomster som i icke ringa grad hjälper upp ekonomien här på lands-

byggen. En annan inkomstkälla har varit remontuppfödningen, som på denna ort varit ganska framgångsrik. Å uppvisningsplatserna — en i hvarje härad — Rönnebergs: Tågarp, i Onsjö: Marieholm, i Harjagers: Kävlinge, å alla desse trenne platser har årligen gjorts inköp af de mästa, bästa och dyrbaraste remonterna inom hela riket, har det påstås mer än en gång i tidningarna. På samma platser hafva även vid de årliga stopremieren visats många ädla djur och många sto bekommit de främsta "värdebokstäfverna" och skådepenningar i massa.

Det är allom känt att lagstiftningen har emellanåt äfven inverkat på betodlingen och betpriset; i så fall hafva icke alltid sockerbruksdirektörerna ensamma varit orsak till att det icke lönat sig mycket att odla betor.

Efter de s.k. rekordåren 1920—21, då betpriset var 7 kr. 50 öre per 100 kg blef det påföljande år icke allenast ett annat pris, äfven stor minskning af betodlingen emedan det befarades öfverproduktion å socker, för den skull blef det ringa odling, men så hade detta till följd att det behöfdes importeras mycket socker från utlandet efteråt. År 1906 blef betpriset något upphjelp, tack vare betodlareföreningens ständaktighet, med tilläggspris, beroende af sockerhalt, det året af 43 å 44 öre pr. 100 kg. betor, hvilket betydde en merutgift för sockerbruksbolaget på milionstal kronor. Ifrån den tiden har det alltjemt å ömse sidor prejats och prutats varje vår innan betpriset blifvit så pass antagligt att man vågade försöket att odla betor, ännu ett år. —

På dessa sednare femtio åren har här å denna landsbygd upprättats icke mindre än 10 stg. sparbanker som finansieradt företagen. På större platser är äfven filialkontor från de s.k. affärsbankerna, så nog är här lif och rörelse litet hvarstans å Landskronaslätten. En nödvändig ting saknades ofta i centern af denna slätt, jag menar Teckomatorpsorten, innan jernvägarne kommo till stånd, det var läkarehjälp, hvilket hade sig ganska svårt isynnerhet då det gälde brådskande sjukdomsfall. Läkarne som anlätades i dessa orter bodde antingen i Landskrona eller i Lund. Till hvilken af dessa platser var det en och en half mil; visserligen sedan stambanan var byggd bosatte sig läkare i Eslöf, men afståndet derifrån till Teckomatorp var likaledes en och en half mil, så att vi i detta fall blef föga hulpna. — 1883 inlämnades af mig o. en annan till landstinget i Malmö, motion om bidrag i någon form till inrättande af såväl läkar- som veterinär-distrikt på vissa platser inom länet, der dessa ansågs vara mäst i behof. Detta gick igenom så att vi erhöilo anslag af både landsting och hushållningssällskap för stationering vid Teckomatorp af Medicine docter och Veterinärläkare. — Denna utgång af dessa begge frågor blef en stor tillfredställelse för icke allenast upphofsmännen utan äfven för ortsbefolkningarna der läkarne fingo sin verksamhet, hälst derför att vi lyckades välja män som vi hade den största orsak att vara belåtna med. Dessutom är å denna plats inrättat apothek och epedemisjukhus. Således står Teckomatorp i anseende till hälsovård eller sjukvård för såväl meniskor och djur långt framme, om icke främst, bland alla de på sednare tid uppvuxna större stationssamhällen å Skånska landsbygden. Kamrer Carl Linderöth i Teckomatorp har varit den största drifkraften till dessa, som många andra, välsignelserika och samhällsnyttiga företag på denna ort.

Å landsvägen från norr som genomskär dessa trakter har alltid varit ganska stor trafik. Innan jernvägarne kom till var det till största delen göingar och skogboar som befor denna väg då de skulle söderut till Lund eller Malmö. Då de körde bort hade de fullt lass med skogsprodukter af alla möjliga slag, som de förvandlade till penningar för hvilka de till största delen köpte säd som åktes hem och användes till brödföda, emedan på den tiden, för 70 a 80 år sedan, var jorden i deras hemtrakter ringa uppodlad. Man kan icke göra sig en föreställning om huru det i många afseende skiljer sig förr mot nu. T.ex. dessa färder på landsvägarne gjordes hvarken på en eller två dygn för dessa, som på detta sätt nöddes dertill, för att skaffa det nödvändigaste brödet. — Visserligen hade de "madpåse" med sig som vanligen innehöll en kaka grofbröd, smör eller flott i en träask samt spekeskinke. Bränvin och dricka var der att få i hvarje stuga. Icke hade dessa resenärer alltid så särdeles godt rykte om sig. De voro t.ex. ständigt törstiga, så snart de träd in igenom dörren i en stuga, då alltid det var brukligt att dricka — kannan stod på långbordet, tog göingen och lyfte på kannelocket och såg om den innehöll något; var det något i kannan då sade han: "jag ska spörja mej löf och dricka" som också han gjorde, utan att afvakta svar, och det så grundligt att kannan blef tom, men så sade han också efteråt: tack för godt dricka! Förutom gästgifvaregårdarne i Åkarp och Käflinge var "här och der små krogar". Jag mins de sista krogvärdarne på denna orten. I Håstenslöf hette han Rossengren, i Norrhviddinge Måns Nilsson "darr" (detta sedanaste ord: "dörr" tillade han alltid till hvad han sade), de äldre eller jemnåriga med honom sade aldrig annat än: "krumånssen", derför att han var född på stället och tillika var en gemutlig och passande man för yrket. I Allarp var dit krögaren Nils Persson som förde spiran till han var öfver 80 år gammal, en storvuxen och mycket kraftig person, som var särdeles ihärdig att hålla sällskap med gästerna. Han var med öfverallt, kunde samtidigt dricka sin toddi vid ett bord, punsch vid ett annat, kognac och vatten vid det tredje bordet och med detsamma gick han in i "krustuan" till Lärkesholmarne och drack bränvin med spekefläsk och flottamat till "tilltogg". Detta kunde han fortsätta dag ut och dag in så framt det var någon kunder att passa upp. Vid särskilt ansträngande tillfällen måste han gå och hvila ut en timmas tid. men derefter kunde han fortsätta sin vanliga verksamhet. Han lefde ända till nära 85 års ålder, fast än de 3 a 4 sista åren utan idelig spritkonsumtion som han förut varit så vand vid. Det sista kroget, innan Käflinge gästgeveri, var i Söderhviddinge gry och innehades af en mycket trygg och allvarlig man, som hette Erland Jonasson gemenligen kallad "Älen i Gryed". — För öfrigt vore der många andra som "lån-te hus" till vägfärande, hvilka de vore bekanta med, för denna tjänst presenterade de till värdfolket gröna "äinereslor" att göra grant med på stugegolvet om söndag; någon annan valuta tänktes det aldrig på för herberget. Åtskilliga af de som kom och "lån-te hus" voro icke synnerligen nogräknade med att göra skiljnad mellan mitt och ditt, egentligen då det gällde småsaker. De hade ej heller stora anspråk på verken sitt personliga anseende eller förtjensterna för att kunna lefva som folk i allmenhet. — De ville hälst ligga i stallet, icke kom det i fråga att kläda af sig eller göra den aldra ringaste tvätt af händer eller ansikte. Någon påminde om att: du skall väl tvätta dig! nej svarades: "jag har tvatt mig i nåna och sextio år, men blaid längst ti laiare, så de gör ingen nötte för me", sade han på den bästa provinsialism. Natur-

ligtvis vore det många af dessa s.k. uppbyggdare som hade andra och sundare åsikter, men tyvärr var det en stor del af dem först omskrifna kategorien. Dessa körde alltid bara med en häst; denne var mager och långhårig, hvilken födde sig sjelf båd sommar och vinter, den orkade fördenskull icke draga något tyngre lass: endast några trafvar (tjog) (kvastar) "limar" och täckevedjer "(tilingar)" af björkris, som hade ringa värde. Han påstod att ifall han ville köra till andra sidan Lund, så kunde det fås en "tilletöl" rixdaler för alltsammans, om det ville lyckas. Då var det någon som anmärkte: detta är väl icke mera än hvad skjutsen kostar? Åja, "limana" och "tilingarna" gör jag sjelf. Jaså, men så kostar väl också riset, de göres af, penningar? Ånej, de själ jag ute i markerna, så detta ger jag ingenting för. Går detta an, detta tycker väl icke skogsegarne om? nej, de göra så "recksingen" heller. Är detta icke både synd och skam att på detta sätt taga det som andra rår om? Nej, sådant räknar jag icke för hverken synd eller skam bara man kan begå sig med det. — Man får gå långa omvägar när man skall hafva det hem, så icke nån skall se det. För öfrigt saknas det aldrig i skogen; det vexer fort nya skott ut igen, så är det ingen som har ondt af det. — En af samma skrot och korn tog skråning ur foderkistan på stället der han logerade öfver natten, men egaren observerade stölden och tvingade syndaren att återlämna det han taget olofligen och så fick han i flera personers närvaro bedja om förlåtelse för hvad han hade gjort. Han fick slippa åtal, men många förmaningar att aldrig göra så mer och förbjöds att icke mera komma till detta ställe och hafva sitt nattherberge. Då yttrade han: det sista husbonden sa, det var det tråkigaste af allt. Han begrep aldrig hur han kunde varit så dum att taga något der, för ett sådant ställe ville han inte mista för allt hvad han visste i hela verlden, nej inte för något pris, nej inte för "trej daler" = 50 öre. Det är också tråkigt för min häst om han intet får komma hit oftare. Han blir alltid så "grisk" när han inte får komma till de gamla ställena vi äro vana att "låna hus" i, så der blir nästan ingen reda med honom, han vill då hvarken äta eller dricka. När jag kör längre från hemmet, som jag alltid brukar under blåbärs och krösentiden då blir han alltid så "grisk".

Nu är det nästan slut med all dylik trafik medelst sådana fordon som drages af hästar på landsvägarna, endast Lärkesholmarna fortsätter att köra på det gamla viset då de skola transportera sina slöjdalster hit ner till slätthyggden. Dessa består vanligast af långa takstegar, trädumpar, "vigrakorgar" och sädeskoffor allt som de sjelfva fabriiseradt. Denna rörelse fortsattes på det gamla viset och har troligen pågått i århundrade, emedan samma har fortsatts från far till son i många generationer.

De förändringar som skett under de sednaste 70 a 80 åren, hvilka alla som då lefvat varit med om, är bank- och penningrörelsen icke den minsta. Benämningen å mynten t.ex. äro helt annorlunda. Förr var det rixdaler rixgäld rixdaler banko, rixdaler spesie hvars valörer jämfört med kronor voro följande: en rixdaler spesie lika med fyra kronor; närmaste storlek var två rixdalern lika med två kronor, dernäst en rixdaler lika med en krona. Sedan blandades de närmaste förut gällande myntslagen med ofvannämnda i den allmänna rörelsen, därför att de fortfarande voro gångbara. Dessa bestodo af fyra dalern som var lika med sextiosju öre, tre dalern eller tjugofyra skillingen, lika med femtio öre, en plåt eller sexton skilling lika med trettio-

tre öre, tolfskillingen lika med tjugofem öre, närmast derefter var en daler som var lika med sjutton öre, den sista och minsta silfvermynten var sex skillingen som gällde lika med tolf öre. Der efter var det s.k. skiljemyntet, som bestod af koppar, den största af dessa var sex skillingen af samma valör som förenämnde sex skilling af silfver, derefter kom tre skillingen som hade ett värde jämfört sex öre. — Man och man emellan användes vid vexling en äldre gällande myntsort, som var från föregående tid, nemligen en rubbel lika värde med fyra öre. — Närmaste storlek var en skilling banko jemte ett annat mynt som gälde lika, men var till formen olika — något tunnare och af äldre myntsort de s.k. sex styfrarne: detsamma som tre öre i nu gällande myntvärde. Samma form hade en skilling rixgäلت och lika med två öre, närmast i värde var ett mynt som gällde för tre styfver och af samma sort som förenämnde sex styfrarne, likaledes var halfannan styfverar och två styfvar från samma tidskede-präglade under — så var det också med en styfvarne, som var i värde med ett halft öre, slutligen var det runstycke som det gick tolf på skillingen d.v.s. man fick tolf stycken för två öre i våra dagars myntsort. Sedel mynten vore äfven af ganska liten valör. Den minsta sedeln gällde endast för sex mark lika med tjugofem öre. Den var tryckt på vanligt vitt ganska löst papper, som nästan liknade läskpapper, der var en hel del att läsa på denna lilla sedel, blandt annat stod: Den som förfalskar eller efterapar denna sedel han skall vara hängd.

Det varade ganska länge innan systemet *dalersräkningen* upphörde, isynnerhet om det gällde ingående af större affärer, såsom hemmanshandel: Då uttrycktes det med så och så många tusen daler, ända till det nådde ett hundra tusen daler, som var *en tunna guld* och lika med sextontusen sexhundra och sextiosex kronor och sextiosex och två tredje dels öre: (16.666:67).

Penningen som i alla tider varit förmedlare vid varuutbytet man och man emellan, liksom rättade sig efter det system eller rättare de system som var gällande under vissa tidsperioder samt dervidlag passade väl in i förhållandena. T.ex. vid sexdelningar både i ytmått (såsom Tunnländ sex skeppland, ett skeppland sex kappland) och i rymdmått likaledes: en tunna lika med sex skeppor, och sex kapper lika med en skeppa. Det passade då bra med att en riksdaler var delad med sex daler då priset skulle underhandlas om varor som också delades i sex daler. Den lagliga räntan för utlånta penningar var också sex procent. Nu sedan metersystemet kommit till användandet d.v.s. tiotalsdelningen, är det den gamle rixdalern som fått benämningen *krona* och fördelad i ett hundra öre; för den skull passar det förträffligt in på nästan allt. Huru länge dyngnet skall fördelas i tjugofyra timmar får "tiden" utvisa, liksom åtta timmars arbetsdagen, som också tager afstånd från det annars i allo bekväma metersystemet.

Nu är nästan all byteshandel med varor upphörd och affärlivet sådant både i stad och på landsbygd, så det är bara att köpa eller sälja mot kontanta penningar, därför äro dessa kommit mera i rörelse än fordom. Banker har uppstått af allahanda slag. Sparbanker äro upprättade, så att säga, öfverallt der det ansetts vara af behofvet påkalladt. Förr då en landtbrukare skulle skaffa något kapital, att hjälpa ett eller flera af sina vuxna barn med, då dessa skulle sätta eget bo, var det att vända sig

till Hypotheksföreningen i Lund för att erhålla lån på sitt hemman hvilket nästan alltid på den tiden var gravationsfritt, men der var så många omständigheter och formaliteter som skulle iakttagas innan ett sådant lån blef beviljad, att det nästan fordrades juridiska kunskaper till för att kunna erhålla ett dylikt lån. Det föreföll sig ganska både dyrbart och besvärligt att på den tiden sätta sig i skuld. Den enne lärde af den andre, så att den saken blef tyvärr ganska allmän, och nu deremot är det högst sällan att något hemman är gravationsfritt. I den s.k. gamla tiden behöfdes sällan några penningar. Utskylderna erlades "innatura" med produkter som alstrades i hemmet såsom säd och kreatur. Embets och tjenstemännen erhöello sina löner på detta sätt, att Presten skulle räkna sädesskylarne om hösten och egde rättighet att peka ut var trettonde (Detta kallades: stråtionde) som skulle köras till prestgården; så skulle han hafva qvicktionde af alla husdjur: med hvar tionde föl, hvar tionde kalf, får, gris, gås anker och höns. Dessutom skulle aflämnas julmat och påskmat i prestgården. — Dessa skulle bestå af s.k. "godsaker" såsom ett par mycket stora siktebrödkakar, en läcker stekt skinka, ett dito saltadt och rökadt "lammalår", om påsken skulle ett par tjog egg medfölja de fina påskakakorna. Ju större hemmanet var, hvarifrån dessa uppräknade brödkakorna m.m. kommo, desto större skulle också allting vara. Klockaren erhöell också sin lön i spannmål, men det var tröskad säd, som levererades efter hemmatal, af hvar och en åbo. Någon tionde fick icke han, men jula- och påskamat bars också till honom, men detta var i ringa värde mot vad prästen fick. Så var det en post som endast klockaren var berättigad till, neml.: "tigga to" som han kallade "taga upp ull", men denne fick han sjelf gå och hämta, på det sätt att han spatserade från gård till gård med en ganska vit s.k. "tvärpose" öfver den ena axeln, som blef, liksom klockaren sjelf, ganska fullproppad för hvarje dag denna expedition pågick. Denna sak hade gammal hävd. Skollärarens lön var alls icke bestämd, utan dett berodde mest på föräldrarnas till skolbarnen goda vilja. Wissnerligen, sedan förordning utkom att skolor skulle hållas i hvarje församling, beslutades och bestämdes på sockenstämma att äfven skolmästaren skulle hafva en bestämd årlig lön, som också bestod af spannmål innatura. Inom denna ort, som jag känner till och har tydligt i minne af voro nästan alla skollärarne afskedade gamla militärer, jag kan uppräknas en hel del. Här var gamle Modig i Trää, Drill i Håstenslöf och Åkerman i Norrhviddinge alla dessa hade varit husarar vid Landskrona sqvadron. Åkerman flyttade snart till Gryttinge som lydde under Trolleholm och fick plats som skolmästare der med större löneinkomst. Efter honom kom till Norrhviddinge som skolmästare från Åhlstorp, en f.d. korporal Dahlmann hvilken skref en särdeles fin och vacker handstil. I Dagstorp var Hörstedt skolmästare i många år. Hörstedt hade tjenat husar vid Mörnerska regimentet i Malmö. Hade varit med i slaget vid Börnhof 1814. På gamla dagar utgaf han en liten bok: minnesanteckningar från der han varit med i kriget 1814. — Att Åkerman flyttade till Gryttinge var icke allenast den högre lönen, som dref honom dertill, omtalte de gamle. Det var en för Åkerman otreflig händelse som gjorde att han icke längre trufdes i Norrhviddinge. Han hade nemligen börgat att hålla skola innan han tagit afsked från krigstjensten, socknens klockare tyckte förmodligen icke, att detta passade, isynnerhet emedan det var på sätt och vis ett ingrepp i hans rättigheter eller förtjenst: att "lära barn att två och två det är fyra" om han skulle allt annat bestyra? Fördenskull hade han sagt något

om denna sak som icke heller Åkerman tyckte om och därför tillrättavisade han på något sturskt sätt klockaren i mängas närvaro, att han krusade icke en "sådan gråpåse". Denne sednare som ansågs stå ett steg högre på samhällstrappan än en gemen husar, därför anmäldes han för ryttmästaren som bodde på Årups boställe vid Billeberga. Åkerman blef ditkallad dömd och bestraffad för denna missgärning med trenne "asprygel" af en korporal som var beordrad dertill och van vid sådan afbasning.

Ej heller gick der många penningar till löner åt den indelta militären — soldater eller husarer — medan dessa äfven erhöello endast spannmål i lön med tillägg af femton kronor om året i s.k. sparbankspenningar, hvilka skulle innestå i någon sparbank, så länge tills afsked togs; detta skedde vanligast efter trettioårs tjenstetid, i förening med femtio lefnadsår. Efteråt erhöell den, som oförvitligt fullgjort sin ganska långa tjenstgöring en årlig pension af staten med trettio kronor, som höjdes något hvar femte år. — Dugde han då också till skolmästare ansågs en sådan person vara "godt i behåll". Allt tröskningsarbete verkställdes af "pundtröskare" som till största delen var halläningar, hvilka kommo hit till Skånes slättbygd på höstetid och blefvo kvar tills detta arbete var fullgjordt och kunde ibland dröja ända in på våren, då det var rika skördar. Dessa tröskemän bevarade ständigt den gamla traditionen: att de alltid gjorde ett försvarligt och ärligt arbete på tröskelogan och de sökte få så stor förtjens sig göra lät af detta enformiga ganska styfva arbete. Om möjligt skulle de hafva sina pundskeppor spannmål — var trettionde tunna — med sig hem till Halland, emedan på den tiden derstädes, var icke mycken jord odlad, alltså var det af behofvet påkalladt att få sin säd med sig till sina efterlängtade anhöriga. Vanligast hade de ackorderadt då de togo sig trösket på att få skjuts till tröskelönen åtminstone upp till Laholm en för öfrigt ganska dryg transport. Men så hade vi ett lass präktig bokved i retur till vårt hem igen.

Ortens egna arbetare, de s.k. husmännen bekommo icke heller några kontanta penningar för sina arbeten, åtminstone icke något vidare, utan dessa erhöello foder till ko och får samt skjutsar efter eldbrand; satt potatis fritt; sått lin o.s.v. Här skulle penningar till kronoskatt och kyrkotionde samt brandförsäkringsavgift; dessa poster voro oundvikliga. Så tillgick det nästan oförändrad ända till 1863 då kommunalförordningen trädde i kraft. Samtidigt förändrades lönesystemet från spannmål in natura till kontanta penningar till alla. Här började också blifva bättre tillgång på penningar. Jorden var i allmänhet då nymärglad och torrlagd (visserligen oftast med öppna diken) — så att den gaf goda skördar. Mycken säd såldes till Landskrona och Hälsingborg därför att det blef stundom godt om penningar, och anledning till att sparbanker bildades äfven på landsbyggen här å Landskronaslätten. Den första var Onsjöharads sparbank, som i dagligt tal kallades Trollenäs sparbank, det var år 1861. — Denna bank hade sina sammanträde i många år på Trollenäs och Baron Trolle lade sig också mycket ut för denna banks framgång: Fri lokal på herregården för dess sammanträde. Till att börja med åtog han sig att förränta det belopp som icke uttogs eller blef bortlånt ifrån det ena sammanträdet till det andra. Detta gjorde att denna sparbank kom så fort i gång och då den i öfrigt skötts väl är denna den

största och troligen blir den alltjemt blandt dessa 10 st här i Rönnebergs domsagan. I de forna tiderna befarade man icke några arbetsinställelser, emedan man skötte i hemmen nästan allting sjelf, endast möllaren var man något beroende af, men några penningar slapp man att erlägga till honom, emedan han egde rättighet att taga lagstadgad tull: två kapper af tunnan för malning af säden som sändes till qvarnen. I hvarje boningshus fanns bakugn och "innemurad" gryta för bryggd och tvätt, hvarje husmoder såväl prestfrun, som nämndemansmorän och husmansqvinnan icke allenast förstod att ordna bak och bryggd m.m. utan de deltog oftast sjelfva i arbetet vid dess utförande, ty då var allting "tackadt och betalt" hette det. Korn till malt hade man sjelf, hvilket man beredde till malt i egen — eller gemensamt med grannen — malttorkehus: "kölnehus" var vanligaste benämningen; icke heller till detta erlades några penningar. Möllaren, hvilken jag nämnde att landtbrukarne var i beroende af, var i flera afseende en rätt respektabel personlighet. För det första så var han icke utsatt för så hårdt och ansträngande dagligt slit, som alla andra voro underkastade, för den skull var han jämförelsevis ledig och lätt i sina kroppsrörelser, men ändå mer än andra öfvad och vand vid att taga i och lyfta tunga bördor såsom tunga spannemåls- och mjölsäckar och att han derför ansågs ega stora kroppskrafter, detta hade stor betydelse i dessa dagar. Skötte han sig också bra i ekonomiskt hänseende, så krusade alla för honom. Oaktadt han vanligtvis icke kunde eller viste mer än andra var det han (Möllaren) som vid gästabuden alltid skulle sitta närms presten. I kyrkan hade möllaren sin plats ytters i stolen. Var der än så fullsatt så trängde han sig ned der han brukat sitta, och andra som kommit förut måste gå och söka sig plats i angränsande bänkar. Detta yrke hade en borgerlig prägel från äldre tider, de arbetsbiträde der voro benämndes icke drängar utan de kallades "svenner" — förmodligen ett namn från den tid Skåne hörde till Dannemark. Det är detsamma som gesell på svenska. Det heter ännu t.ex. vid Löddeströms gamla qvarner: mäter svän och ansvän; är der flera anställda är deras titel endast möllesven.

Fordom, jag menar för 60 a 70 års tid sedan, var det icke så sällsynt att herrar prostar — med hvilken titel nästan alla kyrkoherdar benämndes i biskop Faxes tid — voro ganska otillgängliga eller rent af ogina mot sina församlingsboar, då dessa kommo i något ärende, då det gälde någon embetsåtgärd. Det ansågs nästan som en nåd att få träffa och sjelf tala med prosten, emedan han i vissa afseende icke värderade folket stort mera än om de voro levande boskap. I kullabygden hade en f.d. professor fått förslagsrum och vald till ett mycket godt pastorat i s.k. reträtt plats=pension, såsom det på den tiden icke så sällan hände. Detta pastorat sköttes i det hela taget af ständig tillförordnad pastors adjungt, så att professorn hade föga att skaffa med den egentliga själavården. Någon gång kunde det likväl hända då pastorn tillfälligtvis var bortrest på några dagars tid, att professorn sjelf måste mottaga sina församlingsboar, då det gällde sådana ärende som icke kunde uppskjutas, men vid sådana tillfällen var det icke synnerligt behagligt att aflägga besök i prästgården. En gång hände det sig så att en landtbrukare — bonde s.k. — måste fara till presten för att anmäla sin faders död; det spörjdes emellertid att pastorn var bortrest och att professorn sjelf tog emot; sjärlingning skulle ju verkställas och anmälan derom måste ske. Det gick rakt icke an att försöka gå dirikt till hufvudingången och utan vidare knacka på der, utan han gick till köksdörren och bad om att få

komma till prosten och anmäla dödsfallet, som skett i hans hem. Husmamsellen som var i köket gick och kom strax tillbaka, sade att hon skulle öppna stora ingången och då kunde han få tillträde genast. Då han inträtt i pastorsexpeditionsrummet och ville hälsa erhöll han frågan: vad vill du. Jo, skulle säga ifrån till herr prosten att min far är död i dag. En skarp och tilltalande blick ställes på den besökande varför denne upprepade: far har dött i dag herr prost. Ja, det har jag hört och han var väl icke odödlig, för resten är jag icke prost ditt nöt, jag är professor. Efter diverse underhandlingar om ringning och begrafning m.m. ställes frågan: hvad blir jag skyldig herr professorn. Du blir ingenting skyldig utan du skall betala strax, men en annan gång då du kommer i dylikt ärende t.ex. då din mor dör, så kom hit innan jag ätit middag, kom ihog det. Fast det icke varit i så hög grad af oförsämdheter som utfvades af prostarne i allmänhet, så fanns det ändå åtskilliga som helst ville det skulle gå i samma tonart då det gällde ärenden som skulle verkställas i pastorsexpeditionen. Ett exempel vill jag här anföra som tyder derpå: En gammal korporal vid husarerna, som kom i något kyrkligt ärende till sin kyrkoherde, gick icke till köket utan direkt till hufvudingången och knackade på dörren till expeditonsrummet, då en barsk röst ropade: stigin! varpå korporalen öppnade dörren och började stega på, men då han endast fått det ena benet inom dörren skrek presten: vad ska du! varpå korporalen svarade: jag skall först stänga dörren, sedan skall jag göra ställningssteg och hälsa, derefter skall jag i höflig ton framföra mitt ärende; så har jag lärt och sjelf har jag lärt andra som derom varit i behof. Allt detta sades i så bestämt ton och takt, så att presten efter den dagen lät tala med sig utan att på förhand taga reda på hvad de skulle, som kommo i dylika ärende under expeditionstiden innan de hunnit stänga dörren. Numera är det högst sällsynt att icke presten är tillmötesgående och tjenstvillig vid alla tillfällen då det gäller förrättningar angående tid och platts m.m. Det nästan märkes att de haft en helt annan skola än förut emedan det visar som om de hade en annan åsigt om sin kallelse. Det är högst få undantag som vill följa den gamla sjelfherskareprinsipen, utan tvärtom vill upplysa folket om såväl deras rättigheter som skyldigheter; för resten den som betar sig annorlunda, blir det värst för honom sjelf, isynnerhet om hans framtid är beroende af folkval, ty då kommer otvifvelaktigt det gamla ordspråket att verka och besannas, nemligen: Ryktet går för mannen och i följd deraf har han aldrig något i den vägen att bekomma.

I följd af de lättare kommunikationerna såväl till lands som till sjöss har dessa utan tvifvel varit den största orsaken till de många förändringar som skedt med nästan allting under de sednaste 60 à 70 åren både i stad och landsbyggd, isynnerhet på landsbyggden. Högst sällan att någon flyttade från en socken till en annan, om det var möjligt att "sutgånge" kunde beredas der man var född, ty der ville man hellst blifva för alltid och flyttade icke gerna; så var det såväl med hemmansegarens som husmansbarnen. Ofta fans det äldre personer, isynnet bland qvinnorna som aldrig besökt någon stad eller ens sett någon sjö, så framt de icke hade sina hem i dess närhet d.v.s. på mindre än en mils afstånd derifrån. Här på orten nöjde ungdomen sig med att en gång om året att fara till Annelöfs marknad; dels för att se verdens beskaffenhet, dels för att göra inköp af nödiga husgerådsaker, om dylika behöfdes. Marknadslifvet var uteslutande för ungdomen hvad nöjena beträffade.

En annan sak var det att vara närvarande vid halshuggningen som tyvärr förekom icke så sällan; då ville alla vara med. Det påstods att det ackorderades vid städje tillfällen att tjenarne skulle hafva fritt vissa halshuggnings-dagar årligen. Detta ansågs deremot vara nyttigt både för unga och gamla, såsom en varning, till straff, till tuktan bättring och rättfärdighet.

Af samma skäl var det lika nödvändigt att åskåda spöafstraffningen hvarmed de manliga vedergælde sina synder, eller åse risbastun som de qvinliga brottslingarna fingo hålla tillgodo med. Dessa straff meddelades i allmänhet för tjufnadsbrott — antalet par spö, var beroende af det stulna värde — högst 40 par, 3 ett mindre, hette det, men för mordbrand var det halshuggning. För dråp i hastigt mod var det "hel mans bot = 100 riksdalers böter"; skedde det efter gräl som ansågs att den dödade sjelf varit vållande till förslog det med 50 riksdaler, som var "half mans bot". Dessa straffmetoder kostade icke staten så synnerligt mycket. Det hette "lif för lif". Några vidare undersökningar om delikventernas sinnesbeskaffenhet eller tillräknelighet fästes det icke mycket afseende vid. Manierna fjäskades der alls icke med på den tiden.

Ifrån ännu äldre tider (har man hört omtalas) då penningarne hade stort värde, voro böterna icke högre än 25 öre, efter nytidens myntvärde, för den som dräpte en s.k. ärelös eller fågelfri person. (En som gjort falskt vittnesmål) = försvurit sig, som det hette, fick derefter titeln: "sex marka karl". Kom en sådan i gräl, så der blef slagsmål och han råkade få för hårdt så att han dog, vore för dråparen icke större ansvar än att punga ut med sex mark för händelsen.

Denna sednaste beskrifna sak om "sexmarkakar" har jag visserligen aldrig någonsin förut sett verken i tryck eller skrift men mången gång af de gamle hört berättas att så varit förhållandet i forntiden, och jag tror att detta varit förhållandet i äldre tider, annars vore det besynnerligt om en så allvarsam och viktig sak hvilken gällde en medmenniskas lif skulle helt och hållet vara uppdiaktad.

Om Lennart Persson i Åhlstorp, som jag förut beskrifvit lefver ännu, fast det är öfver 100 år sedan, några af honom fälda yttrande vid tilldragelser der han varit medverkande, som jag också skall berätta, emedan de blifvit s.k. ordspråk efter honom. *Gud välsigne oss! sa Lennart då han satt i Heljars å.* I fordna tider förekom det på visa ställen, såväl vid saxån som löddeström att det saknades broar, men så var der i stället prämar tillgängliga, för att sammanbinda trafiken å landvägen vid bägge sidor om ån. Dessa prämar tillräckligt långa och breda, gjorda af plank, inrättade så att man kunde köra från vägen dirikt in på prämen och af densamme när den kom till andra sidan om ån. Vid prämarne voro alltid anställda kraftiga män, prämarkarlar, som skötte öfverfarten, och det gick till på så sätt, att vid färjestället, som det hette, var en grof trädpåle vid varje sida om ån som en bastand kabellina var fästad vid och spänd tvärs öfver ån. Medelst denna lina drogs prämen af karlarne från den ena sidan till den andra endast med händerna då de stodo på prämen. Dessa "pramkarlar", som de benämndes, hade alltid en viss respekt, lät icke gerna kommandera sig att raska på, utan det fick gå så fort det behagade dem att "asa" fram. Det skulle

erläggas en af lag stadgad afgift för var och en som skulle åka öfver, allt efter det transpiterade godsets skrymmande och tyngd; lades det till några extra runstycke, dessutom kunde det möjligen gå litet fortare att komma öfver.

Då Lennart Persson en gång kom körande från Landskrona mot sitt hem ganska sent en efterhöstdag och stannade vid pramstället, befann sig pråmen med sin besättning vid andra sidan ån. Om pråmkarlarne slumrat till eller de annars icke voro benägna att höra hans rop om att blifva pråmad öfver, talade dessa icke om, men Lennart längtade efter att komma hem till de sina, tyckte och tänkte det går att låta hästarne simma öfver, jag kan också sjelf simma om det kniper, ock det gör ingenting att der är djupt; vagnen är helt och hållet af träd till och med axlarne voro på den tiden äfven af träd, så att allt flöt; ej heller hade han några varor i vagnen som aktade väta, så det nog komme att gå bra. Hästarne fingo hvars ett rapp af snärten och marsch ut i ån. Personer som åsåg händelsen ropade: är karlen galen, men Lennart tyglade och körde på hästarna och sa *Gud välsigne oss*. Allt gick lyckligt och väl. Ingen följde exemplet och gjorde detta efter. "Jag fick malet hem med mig", sa Lennart. Detta yttrande som är öfver hundra år gammalt, fälles ännu denna dag vid utomordentliga timade händelser. Antagligen berodde det på glömska att den råg som var öst uti säckar och lassad på en vagn, vilken blifvit qvarstående på en loge, därför att den icke kördes till qvarnen såsom det var ämnadt. Lennart trodde att någon af sönerne eller drängen som var med vid lösningen hade af eget råd vid något tillfälle kört säckarne till qvarnen, ty alla visste att de skulle dit. Nu voro flera dagar gångna då hustrun frågade och undrade om mjölet var hämtat från qvarnen, ty det måtte väl vara färdigtmalet, för nu har jag börjat skära på den sista kakan och fördenskull tvungen att baka i morgon. Lennart Persson lämnade icke något svar på frågan utan gick ut på logen och såg säckarna ännu ligga der på vagnen, blef förargad på sig sjelf, emedan han annars höll en sträng ordning och nu sjelf egentligen varit vållande till försummelsen, som skulle blifva till en visa i hela byn: att de blifvit brödsläppe. Att få malet genast om jag kör säckarne till qvarnen kan jag icke tänka på. Möllaren, en sådan potentat, ändrar vist icke den gamla ordningen: att den som kommer först till qvarnen får först malet. Huru skall jag nu göra, resonerade han med sig sjelf. Möllaren gör alltid undantag för dem som bär säckarne till möllan, deras säd slår han alltid genast på, så framt qvarnen är tom detta har jag sjelf sett mer än en gång. Jag med mitt dryga hushåll är tvungen till att låta mala begge säckarna. Om jag skulle bära dem till möllan, det kan jag, om jag binder dem samman med starkt snöre så kan jag taga begge på en gång och då han icke kan neka mig att få malet strax såsom alla andra få, och då skall mor blifva glad, ty då kan hon sätta i deg i dag och baka i morgon som ämnadt var. Han lyftade säckarne upp på vagnskanten bandt dem tillsamman, tog en jernstång som tillfälligtvis stod vid ena väggen på logen. Denna stång var krökt i öfverste ändan till en s.k. ögla, hvilken han dels använde som spatserkäpp, dels som stöd under säckarne då han stod och vilade sig under färden, hvilket var behöfligt. En börda på omkring 255 kg. var slätt icke så lätt att bära i hundratals famnars längd. Emellertid nådde han till qvarnen med sina tvänne säckar på ryggen. Möllaren blef förvånad öfver ett sådant kraftprof då han såg Lennart komma bärande med säckarne, bevilljade att de genast skulle slås på qvarnen

och han skulle som alla andra hvilka var sin säd *få malet hem med sig*. Det dröjde icke mycket öfver en timmes tid för än det var färdigt så att Lennart kunde få bära sina säckar åter till sitt hem. Då mötte han i porten sin hustru, som frågade var han varit, om han icke körde och hämtade mjölet. Jag har varit i möllan bärande med rågen och nu har jag mjölet med mig här är det du förstår väl att *jag fick malet hem med mig*.

Jag har hört omtalas en annan händelse som också vittnade om att Lennart Persson var utrustad med jettelika kroppskrafter. Ehuru han alltid var mycket fridsam och efterlåten kunde det likväl hända någon gång att han icke tålte allt hvad som sades till honom; detta fick en kringresande halfskojare känna på. Det var en göing som brukade ständigt köra i kring här på slätten för att sälja qvastar och täckevigrar samt diverse andra skogsprodukter. Denne var känd öfverallt var han drog fram för sitt bråkiga och pockande sätt; var nästan fruktad därför att om han icke fick det han ville hafva af folk godvilligt, så tog han det utan något krusande. Han var med ett ord sagt: en riktig fribytare. Denne gynnare körde en gång in på Lennart Perssons gård, gick in i stugan och frågade om "blöder" var hemma? Han ställde frågan till Lennert sjelf som sade: ifall det är mig du vill tala vid, så hetter jag Lenner. Ja, det vet jag, men Lener och blöder håller jag för ett. Jaså, svarade Lennart, men säg icke detta en gång till för då får du en öronfil, och då skall du få känna om jag är blöder. A nej väl, sade göingen, jag är icke rädd för blöder, men så i samma ögonblick small en örfil så kraftig att karlen föll till golvet, men hvad värre var, en af halskoterna sträcktes ur led, så att göingestackaren kom sedermera i all sin tid att hålla på det ena örat rätt mycket och för den skull fick han heta "hällöringen". Aldrig kom han någon gång och frågade efter hvarken blöder eller Lenner sedan den gången, hvilket var både den första och sista.

Den sista tiden då mörgling försiggick å denna ort är nu öfver femtio år sedan. Detta arbete höjde båd hö- och sädesskörden i ganska hög grad, för den skull blefvo nästan alla jordar mörglade. Isynnerhet kalkämnet som mergeln innehöll var det som verkade till så goda resultat. Jorden blef derutaf lucker och på samma gång fri för vissa slags ogräs, så att det som skulle vexe, vexte med besked. Å sjuskiftesbruk låg jorden om våranne helt pulveriserad under hela cirkulationen nästan hurudant den i öfrigt sköttes. För att bibehålla jordens vextkraft gällde det att tillföra den tillräklig gödsel istället för den rika afkastning den gifvit, så vart det alltjemt och fortfarande goda skördar, men blef detta deremot försummadt blef jorden s.k. utsugen, gaf till följd deraf ringa afkastning, hvilket tyvärr stundom hände för t.ex. arrende som brukats af sådana innehafvare, som bara hade till syfte att få så mycken vinst som möjligt och klå jorden också så mycket som möjligt. Deraf kom ordspråket: "Mörgling gör rika föräldrar men fattiga barn". — Så hände det visst icke för den som brukade jorden så, att den bibehöll sin vextkraft utan snarare tvärtom: allt bättre och bättre blef det isynnerhet sedan rotfruktsodlingen kom till stånd. Alltså var mörglingsarbetet för såväl innehafvarne från den första tiden, som för de efterkommande till största nytta, då jorden brukades rätt alltjemt.

En sak var det, som var ledsamt: att så många olyckor skedde vid mörglingsarbetet vid undermineringen af mörgelbrinkarne, hvilket tillgick på det sätt, att en man medelst handhacka högg en s.k. ränna vid hvarje ända af bänken och så slutligen inunder densamme så långt man trodde sig, ju djupare in desto bättre, då var det tydligt att den underminerade väggen skulle att kila ut i mörgelgrafen der den vid fallet sönderlogs i kvadratiske bitar i passande storlek för en man att lyfta upp i mörgelkärran. Wäggens tjocklek var ungefär en meter; lyckades det bra vid nedslaget, så gick det dubbelt så lätt att lassa upp och få kört bort det. För hvarje bänk som fälldes blef grafven litet djupare, emedan det höggs nedåt alltjemt och reskablar för dem som högg under densamma, fördensull att brinken var hög var det svårare att komma undan då den stundom började spricka ovanifrån alldeles af sig sjelf och ögonblickligen föll utan det ringaste förebud på något vis. Stundom var det deremot mycket arbetsamt att med kilning af jernbeslagna ett par alnar långa tråkilar, som drefs ned ofvan ifrån der man önskade den s.k. bänken som skulle tagas ur den nu under arbete varande mörgelgrafen. 1885 företogs mörgling hos landbrukare Å. Tykesson i Hufvudstorp då en sådan olyckshändelse inträffade derstädes med en arbetare småbrukaren Per Pålsson på No. 3 Tröå då han icke kom fort nog undan en sådan af sig sjelf remnande mörgelbänk. Emedan jag blef ögonvittne till denne olyckliges svåra lidande. — Han fick knäckt ryggen det ena lårbenet blef krossad m.m., kom så fort sig göra lät till Lunds lasarett; det dröjde ett par dagar innan döden gjorde slut på hans stora smärtor. — Detta grep mig så hårdt att jag icke kunde komma i från den tanken, att försöka att uppfinna någon slags maskin hvarmed detta våldiga arbete kunde göras. Jag anmodade en mekaniker Anders Åberg, som var boende hos sina föräldrar här i Norrhviddinge; med hans hjälp fingo vi i hop en

roterande hacka som drefs medelst en hästvandring. Träarbetet dertill gjorde jag sjelf och det erforderliga jernbeslaget beställdes på Landskrona mekaniska verkstad — gamla gutteriet, som det vanligen benämndes — för en kostnad som uppgick till nära Trehundra kronor. Den blef pressis färdig så att den kunde förevisas på landtbruksmötet i Åkarp vid Marieholm den 18 juli 1884. — På landtbruksmötet der var bland andra bemärkta personligheter närvarande Professor Nathorst från Alnarp som mycket intresserade sig för den roterande nya märgelhacka och han bad mig komma till Alnarp en bestämd dag i kommande vecka, då der skulle vara landtbruksklubb och visa huru hackan arbetade och han skulle låta ställa en hästvandring till mitt förfogande, hvilket också skedde. Resultatet blef ett godt omdöme af de närvarande, alla tyckte att maskinen var praktisk. Emedan jag var Lanstingsman på den tiden och känd af en hel del af dessa der närvarande, erhöll jag måhända för den skull idel loford för hvad jag försökt göra, både i jordbruksintresse och intresset af att skydda lif och lämningar för de menniskor som ofta vore utsatta för lifsfara vid verkställandet af detta nödvändiga och nyttiga arbete. Emellertid var märglingsarbetet slut för detta året; endast å ett mindre ställe fortsattes det och der kom hackan till användning, men ett fel anmärktes mot den och detta var att hästvandringen upptog så stor plats i mergelgrafven att försummelse af arbetstiden i dess helhet derigenom blef för stor. Detta var faktiskt, men nu är den frågan löst medelst användande af fotogenmotor till drifkraft som icke tager upp någon plats som hindrar såsom hästvandringen gör.

En annan sak som kom till och gjorde märglingen öfverflödig: detta var användandet af konstgödsel och så länge som detta fortfar får min roterande märgelhacka icke komma till användning åtminstone för det ändamål den är gjord. Jag har ständigt förvarat denna maskin i ett ladugolf och är ännu väl bibehållen, men med tiden — nu har den stått der i 40 år — går väl denna pjes som allt annat, som är underkastadt förgängelsens lagar, all världens väg; trädet murknar upp och jernet förrostar, men det dröjer nog så länge till.

Per Persson

Då våren nu nalkas erindrar man sig en del saker och ting som minner om det som var rådande i ens ungdom under denna förhoppningsfulla årstid i synnerhet vid *vårarbetet*. — För omkring sjuttio år sedan, då hörde man dagligen och stundligen åtskilliga uttryck, eller rättare utrop, öfverallt på landsbygden, *ord* och *talesätt* som nu helt och hållet äro bortlagda eller rent af snart bortglömda. Om vår och sommar då dragarne, hästar såväl som oxar användes, icke allenast på åkern, jemnväl vid landsvägstrafiken, på de större s.k. stråkvägarne, — neml. mot Lund och Malmö — der det kördes oafbrutet, sommarn igenom, hördes samtal mellan kusken (körsvennen) och dragarne. Wisseligen svarade de sednare icke på annat sätt, än att de stannade då man sade *ptro* — detta ord är svårt att stafva, men man gör det så godt man kan. — Dem förstodo också då man smaskade på dem. ”Smaska”, vad är det för något? jo ett ljud som frambringas då läpparna öppnas efter att de varit tätt sammanslutna. Detta ljud kan icke tydas med bokstäfver, men dragarne, såväl hästar som oxar förstår att det är tid att då sätta sig i rörelse. Wanskligt är det då någon på detta sätt ”smaskar”, att icke hafva tyglarne i hand; ty då händer det att hästarna tager till schappen. Nutidens kuskar: Traktorkörare eller automobilchauförer kör deremot så ljudlöst som möjligt. — Förr användes åtskilliga ord som man aldrig nu får höra. Var det mer än ett par dragare för redskapet behöfdes en särskild kusk till det främsta paret. Denne kusk var oftast en halfstor dräng som hade titeln: ”körepåg”, han fick ständigt, så der på hälften, tillrättavisning af plogmannen, emedan, att de främsta paret sällan drog jemt. Ser du inte påg? ”*at de*”, ”*att de*, dit nöt, dra på temanstjeln” d.v.s. den vänstra hästens tygel, jag får ju ingen får (fåra). Nej nu går det åt — — — på det andra viset ”frå dej” nej: frå dej, dra better ifråmansstjeln ella får vi rent för bred får. Du kan väl begripa ditt fä, att en ente kan plöja på de viset; nu trängs hästarne kan du ente få dem te o komma sig letta begga två? *ptro*, du får stanna för du har gjort miltömmen rent för stacket; ”längen! kons en half aln”. Kördes det med oxar hördes andra kommandoord. Ville de vrida för mycket åt höger ropades: ”hit”, gick det deremot för mycket åt vänster skrek kusken: ”nämmer” ”nämmer”.! Märkvärdigt nog var det, att djuren liksom förstodo dessa s.k. kommandoord ty då det ropades nämmer, så drogo de åt höger med detsamma, men så måste det hållas igen att det icke gick för långt åt det hållet. Dagen i ända hördes dessa utrop, från bittida på morgonen till långt ut på eftermiddagen tills solen börgade ”dala” ner. — Der var naturligtvis raster ett par timmar om middagen och en timme om medafton vid fyra tiden. En sak som var litet besynnerligt med oxarne rörande kommandoordet: *ptro*, emedan ju mera man ”*ptroade*” desto fortare rörde dessa sig; detta uppfattade hästarne på det sättet att de stannade vid detta utrop ögonblickligen.

War väderleken så gynnsam, att man kunde köra trenne fårer i Mars månad blef det en ”runger” vår hette det. Tid tog det att bereda jorden, ty först skulle der plöjas och harfvas, sedan köras på tvart med åder — ”tvåras” hette det — och harfvas, sedan skulle den sådda seden ”yrkas ned” med åder och harfvas. Det var således tvänne gånger åkerjorden skulle bearbetas förutom det många harfvandet på kors och tvärs innan den sista proseduren: ”tromlingen” verkställdes. Detta vårarbete varade till midsommar stundom, då ibland äfven väderleken var ogynsam. Men

största orsaken var att, på den tiden sällan någon höstplöjning (s.k. skredning) företogs, därför måste detta arbete verkställas om våren. Ibland då höstvädret var otjenligt, spilldes ofantligt mycken säd på marken, denna säd grodde med detsamma, så att derigenom uppvexte ett rikligt bete, som benämndes *afrad*. Tog man icke nytta af det ansågs detta som en stor misshushållning, därför släpptes djuren lösa på stubbåkrarna; fäkreaturen vallades så länge väderleken tillät det. De fingo derigenom icke allenast ett högt hull, utan korna gaf mycke och särdeles god mjölk, varaf kärnades det eftersökta afradssmöret, som alla ville skaffa sig om detta lät sig göra. En god del deraf konsumerades vid julhögtiderna både i stad och på landsbygden. För att hästarne äfven skulle få sin andel af detta afradsbete hillades de oftast parvis tillsamman medelst en jernring, om karleden, så att högerhästen var fängslad vid vänstra frambenet och vänsterhästen om sitt högra. Dessa jernringar benämde "fjederbölmen" voro så inrättade att de kunde låsas och således icke tagas af hästbenet utan en särskilt nyckel. — Detta var anordnad som en säkerhetsåtgärd, därför att icke hästtjuvar skulle kunna taga hästarna, hvilken "sport" i forntiden utöfvades vid alla dertill lägliga tillfälle. — Emellan begge hästarnes "benbölmen" var en med "lekam" sammansatt jernlänk på en half alns längd, som hölls hästarne tillsamman. Oaktadt de på detta sätt voro sammankopplade öfvade de sig medelst att passa steg så att de kunde trafva rätt bra, när det så föll dem in.

Den talrika personal modernäringen på den tiden kräfde var i ständig verksamhet, ända från solens uppgång till dens nedergång. En stor del af denna tid ätgick till att intaga alla måltiderna emedan de voro många. Dagen börjades med frukost som vanligast bestod af en liten flottmat utan pålägg, blott omkring en timme derefter åts "dafre" — denna måltid intogs gemensamt af hela personalen inne i stugan vid långbordet och bestod af nykokta potatis och spekesill samt sypesmat, s.k. "drickablanning" = (ölost) som bestod af svagdricka och skörjad mjölk. Då erhöll alla drängarne vardera en syp brännvin, fruntimmerna också ifall de så önskade. Kaffe var föga känt; få viste huru det skulle tillagas på den tiden; det hörde således icke till dagransonen. Bortåt 10 tiden bars ut "lillemiddag" hvilken bestod af smörgås med ost eller korf som pålägg och dertill en sup brännvin. Alltid klockan tolf åts middag, som bestod af nylagad antingen af färsk köttsoffa, vitkålsoppa, ärtor med kokt rök skinka. Var soppan kokt på saltadt kött eller fläsk kallades dett "sö". — Händet sig att vid en sådant tillfälle någon extra matgäst var kommen till, ursäktade sig alltid matmodern med att hon icke kommit om något färskt, utan de fingo hålla tillgodo med att *äta sö* till middag. Under tiden det åts middag, var det sällan att något samtal kom i gång, ty dett hette: "du ska låta maten täppa munnen".

Var icke husbonden närvarande på sin platts, vid öfre bordsändan, intog störst-drängen denna, derefter sutto de öfriga på långbänken, efter rang och värdighet: "halfkarlen", "syssepojken", "harfvepojken", till sist "vaktepojken" vid andra sidan om samma bord satt matmodern som oftast hade en liten i "knät" och en vid var sida om sig, derefter störstpigan hvilken alltid bruka stå vid bordet vid alla måltiderna, så gjorde också de öfriga fruntimren, "Grebban", (mellanpigan), "barnpigan" och slutligen "gäsatösen". Regeln var den att så snart drängen slutat äta och lagt sin

sked, så följde alla exemplet, liksom det gjorts på kommando. Arbetet börjades igen vid två tiden och pågick till klockan fyra då der åts medafton, som oftast bestod af fläskpankaka och smör och bröd, stundom åts till smörgåsen rökadt fårkött eller spekefläsk alltid bestods der brännvin till den måltiden; slutligen var det kväll och då åts kvällsmat vid långbordet på sätt som först beskrifvits om frukosten, supenamat: "drickablandning". På detta viset tillgick det, vår, sommar och höst, men under vintern var det åtskilliga förändringar å såväl arbets- som måltidstiderna, då hade drängarne mindre arbetstid än pigorna. Förutom åtskilliga skogsresor samt resor till staden med spannmål, vilket icke förekom så ofta, gällde det blott för drängarne att hafva *ikringskött* — som det hette —. Innan det började riktigt att ljusna, var det tid att gå in i stugan och äta "dafre", frukostmaten intogs samtidigt; sedan var det ingen måltid för än middag vid 12 tiden. "Lillemiddan" såväl som medafton upphörde på samma gång som det s.k. utarbetet. Då det blef skymmning var det tid att gå i stugan och äta mörksmat och kvällsmat, hvilket var förenad i en måltid; dröjde man något tyckte icke tröskemännen om det. Maten var alltid satt på bordet i tid, så att der skulle icke vara något att säga om det, tyckte alltid matmodern. Tröskningsarbetet verkställdes oftast på beting af dertill antagne s.k. pundtröskemän, hvilka erhöilo för detta arbete förutom födan, var trettonde skeppa för vårsäd och för vintersäden var tjugonde. Detta var ett gammalt pris, som det aldrig särskilt ackorderades om. Dessa tröskemän förrättade detta sitt arbete temligen efter eget godtfinnande åtminstone vad tiden beträffade. Stundom voro de mycket morgongiriga, de stego upp ibland vid 3 tiden om morgnarna och började arbetet på logen, tröskade till fem tiden då de begafvo sig in i stugan der vanligast samtliga familjemedlemma sofvo i god ro. Tröskmännens "ottemat" var det ordnad om föregående kväll: af matmodern hade ställt dem maten i "bordlådan" till deras förfogande. Denna måltid bestod af en duktig stor smörgås jemte en flaska med vardera en bra sup brännvin. Förstugudörren var uppriglad, så att de gingo fritt in huru bittida som häls. De gingo in så ljudlöst som möjligt. — Satte därför träskorna i förstugan —, åto sina "ottemata" i all tysthet, så att de icke skulle störa husbondefamiljemedlemmarna, som nämnts alltid brukade hafva sitt sofrum derstädes. Loglyktan med deri befintlig tranlampa hade de med sig in hvilken stod och rök under måltiden samt naturligtvis spädde upp den förut inestängda sofrumsluften, men deta togs icke i betraktande på den tiden. När tröskemännen slutat måltiden hade de äfven i uppdrag att vid förbigående knacka på fönstern till såväl pigkammaren som drängahuset der de äfven passerade förbi och väcka upp dess innevånare. När dagen randades var det tid för alla gemensamt äta sin "dafre" liksom annars, de andra årstiderna på samma sätt. Pigornas arbetstid var alltid längre än drängarnes. Sedan mjölkningen fullbordats om morgnarne satte pigorna sig kring hänglampan inne i stugan vid spinnrockarne och snurrade på tills dagen sken ljus, samt emellan alla måltiderna fortsattes med spinneriet till klockan 10 om aftnarna på samma platts. Afbrått från detta göromål voro då det skulle bakas eller bryggas, samt då der gjordes stortvätt och bykning företogs. Allt detta åberopade nödvändiga för husets nödtorft gjordes alltid med eget folk. Man kan fullt säkert påstå att det icke köptes en kaka bröd eller en flaska öl på årvis af någon sort; allt som kunde åstadkommas i hemmen köptes aldrig. Många, ja kanske äfven landtmän, har måhända aldrig hört omtalats dessa här af mig beskrifna saker och gamla bruk,

vilka före nämde tid öfver allt på landsbygden var rådande, långt mindre i någon mån deltagit i desamma, för den skull har jag tecknadt upp dem. — För de få qvarvarande, som i sina yngre dagar varit med derom, är det numera snart endast ett dunkelt minne.

Norrhviddinge den 20 Mars 1926.

Per Persson No. 7.

Emedan jag tänkt att här sluta med uppteckningar af mina lefnadsminnen underskref jag mitt namn, men därför att här är ännu en hel del sidor qvar att ifylla och min hälsa tillåter att fortsätta med att skriva upp ytterligare saker och ting som jag ännu "har på lager" af tilldragelser som timat under min tid, vill jag fortsätta. Naturligtvis äro de äldste upplevelserna redan upptecknade, de som efterkomma äro av sednare dato och blifva som allt annat, även snart gammalt. Det är ju detta som skall gifva det något litet värde, ifall något af det föregående förtjenar detta ords betydelse: jag har intet anspråk på att få någon berömmelse härför; i alla fall gör jag så godt jag kan, såväl i detta som i allt annat jag företagit mig. Jag vill därför bedja dem som i en kommande tid ögnar igenom dessa rader, om det välvilligaste öfverseende häraf. Derför fortsätter jag med hvad som följer:

På 1880 talet tog det fart med jernvägsbygget i Skåne. Då var det på många orter att jernvägar kom till stånd. Alla tyckte sig vara i det största behof deraf, att få framdraget jernvägslinien så nära sin dörr som möjligt; de stora fördelarne deraf framhölls såväl i tidningspressen som å alla sammanträde, som här och var anordnadt i och för väntilerandet af dessa jernvägsanläggningar. En hade ett, en annan ett annat att åberopa, för sakens realiserande. Representanter för städerna infun sig äfven vid dessa sammanträden för att förfäktas dessas intresse: Handelsområdena m.m. påaktades för att icke få någon rubbning härutinnan. Alla sökte få behålla vad de hade, helst önskade mera tillslutning ifall det var utsikter dertill. Malmö, som hade först och främst stambanan att åberopa, så den dagliga sjöfartförbindelsen till Köpenhamn, Landshöfdinge residenset, husarerna m.m., så nog borde ju dit ställas alla jernvägarne för att få en gemensam och stor "jernvägsknut". — Lund hade sina många lärdomsinstitutioner, länslasarettet, hoptheksbanken m.fl. andra saker att framhålla, såsom Domkapitlet, Biskopsembetet m.m. så att man hade många ärende till den staden. — Landskrona hade sin stora spannmålshandel och sin i allo förträffliga djupa, nästan alltid för sjöfart tillgängliga hamn; det borde ju fortsättas med att leda jernvägar, helst då det hade visat sig att Landskrona—Eslöfs jernvägen gifvit, i alla afseende, så goda resultat.

Från Hälsingborg framhölls först och främst det kortaste afståndet till Danmark, dit det gick att i alla väder komma öfver till Hälsingör och sedan resa vidare till Köpenhamn med jernvägen derstädes o.s.v. Ystad var ju en gammal känd stad med sin bördiga på Herregårdar rika landsbygd och hufvudsäte för Skånes Enskildta Bank, så att det borde ju flera jernvägar än den för många år sedan — år 1865 — byggda Eslöf—Ysta jernvägen dragas. Malmö—Ystad jernvägen var också en af de allra första som kom till stånd, den s.k. "Grefvabanan".

Till Trelleborg, denna stad som var närmaste granne till kontinenten, dit måste med detsamma jernvägar byggas för att ångfärjerna skulle på ginaste stråt och så fort som möjligt, komma till Stralsund icke allenast med lefvande laster af menniskor och djur här från Skåne, utan ända från Norge med sina många "sillatåg". — Denna trafik är utan bilkonkurens och troligen blifver så fortfarande. Emellertid byggdes

jernvägar i rask följd så det bör anses vara tillräckligt. Man kan här inom Malmöhus län räkna ända till 25 jernvägar som användes i daglig trafik, mer och mindre lönande; en jernväg vid Skifvarp är numera upprifven, det kan befaras att andra kan få dela samma öde, så framt att icke staten tager dem under sitt beskydd, emedan underhållskostnaderna och aflöningen till nödig tjenstepersonal icke kunna medelst trafikförtjensten åstadkommas och att för den skull aktieinnehafvare icke med bästa vilja ens kunna fortsätta att alltjemt göra förluster härvidlag, och då stannar det af sig sjelf. — *Biltrafiken ökas i dess ställe dagligen.* Landsvägarne öfverallt blifva förbättrade så dett går fullt upp så bra för allmänheten, åtminstone för spannmålstransporterna, att använda bilarne, så framt det icke är fråga om allt för långa afstånd emedan lastningen numera sker på logan och aflastningen antingen vid qvarnen eller båtbyggnaden i händelse försäljningen sker för export. Förr skulle jernvägsvagn riqviveras, hålst ett par dagar i förväg och med risk att få betala extra vagnshyra, neml. i den händelse att t.ex. ångröskan gick sönder, så att icke lastningen kunde ske på den dagen som var bestämd. I lyckligaste fall var det ändå förenadt med dubbel kostnad att först transportera spannmålen till jernvägsstationen och derstädes pålasta, denna procedur var ett minus i vinsten för afsändaren; vid aflastningsorten var det köparen, d.v.s. lastemottagaren som fick vidkännas denna kostnad som på så vis minskade hans handelsvinst. Bilar användes numera som nämnts för nästan all möjlig landsvägstrafik; mjölkskjutsningen till mejerien sker med bil, så äfven till och med sockerbetskörseln sker, på ett och annat ställe, med bilar. Detta är beträffande landbrukskörslorna, andra transporter såsom till all byggnadsmaterial såsom tegel och alla slags timmer- och bräder, kan man gerna numera säga sker uteslutande pr lastbil. Alla slags till de dagliga lifsförnödenheter, såsom bröd, dricka, fisk, kött och fläsk transporteras nu uteslutande med bilar från det ena stället till det andra, så att allt är nytt och färskt. Här många om budet, men de hafva dessa "skaffare" varje sina bestämda dagar att komma. Under hela den tid jag lefvat, har jag icke för än nu varit, så länge på en gång, från detta mitt födelsehem som just denna sommar, neml. från den 4 april till 31 juli 1927. I fyra långa månader har jag alltså under innevarande vår och sommarmånader haft min vistelse oafbrutet såsom patient på Lunds Lasarett för en svårartad magåkomma, neml. en tumör på tjocktarmen, d.v.s. en kräftsvulst, vilken ovilkorligen måste bortopereras, så framt lifvet skulle kunna räddas.

Derför att denna tiden haft så stor betydelse för mig, vill jag, så mycket jag kan, uppteckna händelseförloppet, som rör min sjukdom och behandling å Lasarettet; således skrifver jag om mig sjelf.

Wid så hög ålder — jag är född den 26/10 1843, således i 84 året — har man orsak till tveksamhet i dylikt fall, huru man skulle göra, men på grund af Professor Gustaf Petrén goda rykte som skicklig kirurg och fullkomligt tillförlitlig vågade jag underkasta mig dessa svåra operationer, som detta fall kräfde. Icke mindre än 5 gånger måste jag intaga platsen på operationsbordet och stundom kände rätt stor smärta derstädes.

Tvänne dagar å rad opererad enl. Bloch Miculiz metoden. Tredje gång medelst 3-ne s.k. klämmor, göra en ny tarmöppning. Fjerde gång ytterligare 2-ne klämmor för att få öppningen ännu större och slutligen Femte gången då tillfälliga afföringsöppningen å högra sidan tätades medelst att tarmen samt ytterhuden ihopsyddes, var för sig å högra sidan. Det har nu haft sin öfvergång, och jag har den glädjande tillfredställelsen att känna mig fullt återställd från denna svåra sjukdom.

Jag känner nu behof att uttala min varma och hjertliga tacksamhet, men fattas ord för att rätt uttrycka mig som jag önskar. Emellertid: Tack Herr Professor Petrén och Herrar Doktorer: Ivarsson, Olinder och v. Wachenfeldt samt till sjuksystrar, vilka alla med ömhet och känsla gjorde de många ombyten, bestående i rengöring af såret för utrunden afföring stundom både natt och dag då så erfordrades.

Från åtskilliga af mina vänner har jag erhållit lyckönskningar för att jag genomgått denna svåra sjukdom. En patient, som blott ett par dagar delade rum med mig, skref bland annat: "man kunde icke annat än få stor medömkan med en person som skulle gå så svåra lidande igenom, ja nu till sist vill jag önska allt lyckligt och godt i en älskad familjekretts alla dina återstående dagar; jag är säker på att många instämma med i detta, icke minst Professorn och sköterskorna å Lunds Lasarett", och jag tror det emedan en annan patient vid sitt farväl till mig för 3 a 4 veckor sedan yttrade "jag tror du blir bra för Professorn är en riktig människovän". För min del har jag äfven att tacka 1-a stadsläkaren Doktor Hoffner i Lund för det han dels upptäckt vari det onda bestod, dels gaf han rådet att vända mig till rätta plattsen för operationen och slutligen, men icke minst för det stora intresse han visade i det han aflade besök regelbundet en gång i veckan då han tröstade mig och gladdde sig ständigt för det genomgående jemna förloppet då han alltid ögnade igenom temperaturuppskrifningarne. Först och sist vill jag tacka min dotter Ellen för hennes stora uppoffring af tid och vaka både dag och natt under hela denna tid jag måst vistas å Lunds Lasarett.

Ja nu är jag återkommen till mitt gamla hem, alla mina gladdes öfver min närvaro i hemmet. Assar hämtade mig i sin bil. Mor emottog mig med öppna armar, Bengta hade gjort diverse tillrustningar för att värdigt mottaga mig. Anders Andersson hade låtit reparera flaggstativet, som var bristfälligt då jag reste från hemmet, så att flaggan var i topp till min ära vid min hemkomst. Alla voro glada och välkomnade mig på det hjärtligaste. Nu är man kommen i de gamla gängorna igen, så att det skall nog gå att fortsätta med uppskrifningen af gamla minnen.

Emedan min mor dog då jag var endast ett half år gammal, tog min farmor särskildt hand om mig och min farfar var lika rädd att något illa skulle vederfaras mig, så jag var ständigt under deras beskydd under hela min uppväxt. Endast en tid efter eldsvådan här i Norrhviddinge år 1852 kom jag att vara i Åhlstorp hos mina morförlärdar, så att jag gick i skolan derstädes ett par terminer, men ifall icke väderleken hindrade gick jag hem till farmor varje Lördagseftermiddag och tillbaka till Ålstorp på Söndags eft.middagen. Derför att boningslängan var tegelmurad blef efter nödig anordning och takstolen var påsatt blefvo några rum gjorda beboeliga så att

mina föräldrar och farföräldrar flytta in i dessa under vintern, men jag måste tills vidare stanna kvar i Ählstorp tills sommaren var inne, sedan fick jag komma hit till mitt rätta hem der jag alltjemt stannat och är fortfarande, och nu är jag den äldste härstädes af dem som äro födde i Norrhviddinge och det är "vackert så" säger S . . . stedt.

Fast jag har haft kärlek till mitt hem har jag haft stor lust att se mig om, så att jag gjort icke mindre än trenne som jag kallar långresor inom mitt fädernesland, vilka lustfärder jag ur minnet här vill försöka beskriva. År 1865 den 15 Mars skjutsade min fader mig till Lund för att der köpa jernvägsbiljett så långt jernvägen rakte mot Stockholm. Jernvägen var icke färdig längre än till Hässleholm, så att den var öppnad för trafik i de dagarne, en sak som jag på förhand hade reda på, och för den skull hade jag beslutat att resa om Christianstad och Blekinge till jag kom till Karlskrona och så vidare med ångbåt sjövägen till Stockholm. Dagen förut var jag i Söderhviddinge i något ärende hos min der boende moster och der träffade jag bland andra då varande pastor Sjöberg. Alla hade reda på min, då tiden, storartade Stockholmsresa, så äfven Pastor Sjöberg. Han gaf mig åtskilliga råd huru jag skulle iakttaga all nödig försiktighet vid alla tillfälle. Så nämnde han: det var sant, det passar förträffligt för dig att taga ett bud för mig, nemligen: "att gå till Kyrkoherde Tibosius i Sölvesborg och hälsa honom från mig att han blifvit vald i dag till kyrkoherde här i Södervidinge och Annelöf". Jag har icke tid nu att skriva något, men du blifver i alla fall välkommen. Emellertid då tåget stannadt vid Hässleholm och konduktören öppnat dörren till jernvägskupén var det för mig, som var ensam pasagerare i den vagns-afdelningen, att stiga af och söka taga reda på rätta vägen mot Kristianstad.

Emedan jag var försedd med vägkarta hade detta sig icke så synnerligt svårt, så bar det iväg till fots mot en by som hetter Wanneberga der tog jag skjuts ända fram till Kristianstad och anlände dit bort åt ellovatiden på qvällen. Jag hade adress på en Snickaremästare der en god vän och barndomskamrat till mig neml. Nils Falek "stod i lära"; genom stadens nattvakt erhöll jag strax besked om var snickareverkstaden var belägen, vilken dörr jag skulle knacka på o.s.v., vadan den eftersökte kom sjelf och öppnade för mig sedan jag sagt vem jag var och mitt ärende, nemligen söka nattlogi hos honom, denna anhållan beviljades mig genast och på så sätt att han afstod sin säng-platts åt mig, så skulle han sjelf ligga på golfvet — detta kan man väl säga vara en vänntjenst som var att sätta värde på — jag fick alltså intaga hans platts i sängen och således blifva "sängkamrat" med den som der låg förut: en dansk snickaregesell som hade titeln: bildskär Mickelsen. En egendomlighet som jag nästan med detsamma upptäckte, att denne Mickelsen som hade endast ett ben, det andra stod bredvid sängen: ett träben. Det rätta benet hade varit i vägen för en kanonkula, men "det fick sega gå ändå". Han tröstade sig med att på hans brors kompani, der voro många fler som stupade i krien. Det lät som om brodern haft något högre kommando (då 1864) så jag därför frågade om brodern var kapten? nej han var trumslagare!

Det vilade godt i alla fall efter första dagsmarschen, helst därför att jag fick ligga ordentligt, fast det var tillsamman med en för mig helt okänd person; men den s.k. gesällkammaren var icke precis intill verkstaden så att man låg ostörd i alla fall och sof

godt då Nils Falek kom in och väkte mig och berättade att han hade frågat sig fri hela förmiddagen för att visa mig i kring i Christianstad: såg artilleriet och annat sevärdt derstädes. På eftermiddagen följde han mig åstad till gränsen mellan länen: ett litet vattendrag som hette "sissebeck". Jag tog sedan gästgifvareskjuts till Sölvesborg och anlände dit vid fyra tiden på efm. då jag styrde mina steg till dervarande prestbostad och framförde hälsningen från pastor Sjöberg till Kyrkoherde Tilosius, att han var vald till Kyrkoherde i Södervidinge pastorat. Ett kvarts timme förut hade han erhållit telegram om samma sak, men jag blef i alla fall mycket välkommen och inbjuden att stanna qvar hos dem i prestgården ett par dagars tid, och ännu längre om jag icke längtat efter att fortsätta min resa mot Stockholm. Hela påföljande dagen var jag med Kyrkoherden omkring i bygden, voro på en platts som hette ryssberget der det var en storartad utsigt liknande utsikten från Dagstorps höjderna; vi voro på Trolle Ljungby i kyrkan der som Ljungby horn och pipa voro förvarade.

På tredje dagen forsatte jag färden till fots mot Carlshamn men tog skjuts vid en gästgifvaregård som hette Norje, på denna platts var även tingställe och Tinget pågick vid tillfället. Då jag anländt till Carlshamn tog jag logi på ett hotell som låg nere vid hamnen. Der låg ett fartyg som hette "Orion" som var en s.k. lastdragare hvilken skulle afgå mot Stockholm på följande natt så fort lossning och lastning var verkställd. Detta blef icke färdigt att afgå för än vid tvåtiden om natten. Hotellets betjening kom och väckte då det var tid att gå ombord. På hotellet var en resande utom mig som också skulle resa samma väg. Det var en bokhållare som hette Karlsson; en del kamrater till honom hade någon slags utsparkningsfäst för honom på hotellet i en lokal som var intill mitt rum, der pokulerades och sjungs hela tiden så att jag icke fick sofva en blund på hela natten. Då nu äntligen tiden var inne att båten skulle afgå knackades på min dörr och jag steg upp, var det fråga om liqvíd för härbärg. Fyra kronor deri ingick äfven ersättning till den som kom och väckte mig. Sömnig var jag, men det var väl att komma härifrån så kan jag väl få sofva på ångbåten. Då fartyget var väl kommit ut om hamnen gick jag ner i salongen, men före mig var der andre pasageraren som redan låg; ehuru det var mörkt märkte han ändå att jag kom så ville han ovillkorligen veta vem jag var, men jag svarade endast: var nu tyst Karlsson för här vill jag åtminstone sofva. Tyst eller kallar jag på styrman, sedan gick det an att få ro.

När det så blef ljust så man kunde se kusterna blef man hälst på däck; vackert väder var det. Fartyget lade till vid samtliga städer längsåt Östersjökusten och ofta dröjde det ett par timmars tid i varje hamn, så att man fick tid att se sig riktigt om ganska bra. Öland och Gottland fick man nöja sig med att se på afstånd. Till Stockholm anlände vi mitt i natten, så att för den såsom jag, som icke hade någon att säkert kunna gå till var det litet obehagligt emedan det icke var öppet på något vårdshus eller hotell så dags på dynget; jag hade adress på tvänne Norrhviddinge infödingar, men vid den tiden på dynget var alla portar stängda. Jag höll mig i trakten af der en här ifrån socknen bodde neml. Måns Anderssons son Anders från Träa som jag var litet i släkt med, han var student och inskriven vid "verken" som det hette. Fast än jag hade hans adress var det icke möjligt att

komma in i gården ens före kl. 7 om morgonen för än porten öppnades. Portvakten trodde icke det lönade sig för mig att gå upp i våningarne åtminstone före kl. 8 ty alla sofvo nog ännu, det vore bara att störa i otid och knacka på förgäfves. När jag tyckte det kunde icke genera någon tog jag mig friheten att spatsera upp i femte våningen enligt adressen och det lyckades mig att finna en dörr med namnplåten A. Andersson der jag knackade på och han öppnade dörren, igenkände mig, bad mig vara välkommen, hade en annan skåning som kommit dagen förut också en släkting Ivar Esbjörnsson, som hade logerat hos honom under den gångna natten och skulle bo hos honom några dagar. Således slog det fel för mig som jag tänkt, att få bo hos honom under de dagar jag skulle vistas i Stockholm, men jag var välkommen till honom varje dag.

Nu tog jag min tillflykt till den andre Norrhviddingebon, som jag hade adress på neml. Håkan Nordström, vilken icke bodde långt derifrån. Han var smedgesäll, jag råkade honom på verkstaden der han hade arbete, icke han hade någon platts men han hade en kamrat även en skåning som var gift och hos honom var det nog platts för mig om jag ville hålla tillgodo som han hade det yttrade denne. Jag erhöll logi hos honom för en billig penning en veckas tid under hela min Stockholms vistelse, den var på No. 8 Holländaregatan. Det är sent att uppräknat alla sevärdheter i Stockholm och dess omgifningar, statyer, kyrkor, slott och öfriga inrättningar, för resten äro de beskrifna på bättre och tydligare sätt än vad jag för-mår göra, så att det i detta fall är helt öfverflödigt. En sak vill jag ändå omtala neml. att skarpskyttesaken då stod i sitt flor och öfningar på ladugårdsgårde pågick med sådan energi att det var otroligt. Det var en skara på öfver tusen man som vore i verksamhet. Jag hörde nämnas att sjelfva lifgardet icke skulle kunna reda sig mot dem om strid skulle ifrågakomma. Sedan jag sett mig om i Stockholm några dagar for jag åstad med ångbåten till Uppsala. På ditresan stannade jag en dags tid på Ultuna landtbruksinstitutet ett par dagars tid, jag hade en bekant J. Kristensson från Alstorp som var lärare i Kemi derstädes, men det oturades för mig på så vis att han var även ute och reste, han hade ferier och var rest till Finland. Derför att jag var bekant med honom och tillika var landtbrukare från Skåne blef jag väl emottagen af institutets föreståndare, fick bo i Kristenssons rum der jag låg öfver natten, blef visadt ikring öfverallt, blef bjuden som gäst på det allra vänligaste sätt, att man icke kunde önska sig bättre.

Derifrån följde jag med båten till Uppsala, då vi kom dit höll jag på att blifva förskräkt emedan båten skulle gå under en ganska hög bro, just då vi skulle under, kastades en massa blommor ifrån bron ned på oss passagerare att jag aldrig varit för värre, men det var så brukligt att en del unga flickor på detta sätt välkomnade studenter från Stockholm som kommo på besök. Det var med båten just en hel del vita mössor med, så att detta hyllningssätt var egnat åt dem, men jag fick troligen den största "välta" öfver mitt huvud, vilket visst icke var meningen, förstod jag sedan. Jag nämnde vita mössor, på den tiden brukade endast Uppsalastudenter bära vita mössor, medan Lundastudenternas mössor voro blå. Sedan jag beskådat den särdeles vackra Domkyrkan vilken ligger midtuti en stor grupp

ansenliga byggnader, botaniska trädgården och märkvärdiga byggnader såsom Uppsala slott med flera begaf jag mig åstad mot Danemora der jag såg den stora jerngrufvan som jag äfven var nere uti och högg en bit jernmalm hvilken jag ännu innehar såsom ett minne. Ett i sitt slag ver der ett ganska kraftigt pumpverk som ständigt höll grufvan fri från vatten. Detta drefs af ett s.k. ofvanfalls vattenhjul på som det påstods vara 40 fot i diameter. Dennas stora höjd utvecklade en ofantlig kraft vars rörelse fortplantades öfver en half fjärdingsväg medelst en s.k. stånggång från vattenforsen inne i skogen till gruföppningen der det pumpades med besked, så att vattnet strömmade så skarpt att det icke behöfs mera vid en vanlig vattenqvarn. Det berättades att den på sin tid beryktade mekanikern Polheim hade uppfunnit detta jettepumpverk. Det var icke långt derifrån att Österbybruk var beläget, der hyrde jag nattlogi i en stuga som hörde till bruket. Besynnerligt nog då jag var färdig att lägga mig inträdde en gammal 60-års man, som var från Ystadtrakten han var kommen dit ett par dagar innan för att lära dem att bereda torf s.k. "mosa". Någon aktieegare derstädes hade äfven egendom vid Ystad. Denne man berättade att der var ofantliga fält med ypperlig torfjord, men folket hade icke någon lust att befatta sig med den saken, så att han trodde att der icke blef något af, ty de verken kunde eller ville jelpa till med att bereda torf.

Dagen derpå reste jag åstad mot Uppsala igen, jag legde skjuts med en som körde med posten ifrån bruket till Uppsala. Denne var andligt sinnad, blef särdeles glad för det han fick en trosfrände att skjutsa. Han såg neml. att jag hade en bok i fickan, att det var min resekaländer kunde han icke veta utan han tog för gifvit att det var en bönebok jag dagligen begagnade mig af. Naturligtvis ville jag icke upplysa honom om misstaget och vi blefvo fördenskull särdeles goda vänner. Att jag var i från Skåne intreserade honom också emedan han hade hört att den som skulle lära dem att taga upp torf även var ifrån Skåne. Han tyckte att det var mycket syndigt att bränna upp jorden emedan Gud låt skog växa varje dag. Om icke man skulle använda skogen till detta vad skulle väl denna vara till? Då upplyste jag honom om huru det i verkligheten stod till med den saken men han hade svårt för att tro att det kunde vara på det viset. Jag kunde lätt fatta hans åsigt härvidlag emedan skog var der mycket mera än det var möjligt för dem att använda till bränslebehof, en stor del låg och rutnade upp var man såg der vägen gick fram.

Wi anlände till Uppsala så att jag kom i god tid för att komma på ångbåten som gick mot Stockholm dit jag skulle och kom om några timmar då jag kände mig så godt som hemmastadd derstädes. Jag hade ännu kvar några ställe som jag skulle besöka hvilka icke var tillgängliga för allmänheten vilken dag som helst näml. Kungliga slottet, Nationalmuseum, Riddarholmskyrkan mfl. plattser såsom Mosebacke och Strömparterren som jag äfven ville besöka då jag var i Stockholm. Några dagar senare derefter begaf jag mig åstad mot mit hem, men det blef på en omväg. Kanalvägen till Göteborg skulle ju också befaras hade jag beslutat. Att resa kanalvägen tager jembeförelsevis lång tid, men är man kommen åstad för att se detta storverk som benämnes "Göta kanal" måste man följa med på denna tur som går

tvärs öfver Sveriges rike dels igenom Sjöarne Vänern och Vättern dels på "torra land" der kanalen är grävd och vattnet regleras medelst slussar som fyllas med vatten och på detta sätt lyfter båten än upp och än ner så att man ständigt är någorlunda i jemn nivå med jordytan man far förbi. Detta kanalarbete blef fulländad år 1832 så att segelleden sträckte sig från haf till haf tvärt öfver landet, utom sjöar och älfvar som följdes måste sprängas och grävas något öfver åtta mil kanal, således blef en sammanhängande segelled af något öfver trettiosex mil. En tid ansågs detta arbete som ett av "verldens sju underverk". Kanalen har fem s.k. bestämmande och femtiotre sänkslussar. Samtliga sifferuppgifter som här äro uppgifne, är enligt Sveriges Statistik från år 1861. Ångbåten gjorde en afstickare till Norrköping der det vid tillfället låg i hamnen en ångbåt Monitor som den store uppfinnaren Jon Eriksson sjänkt åt Svenska Staten. På detta fartyg var ett rundt torn deri tvänne kanoner som drefs rundt då det gälde strid. Jag tror att denna ångbåts kanoner aldrig ens blefvo profskjutna, detta kan jag icke med bestämdhet påstå, men jag har hört af sjömilitärer att det hela icke var praktiskt efter nutidens krigsuppfinningar. Slutligen efter paserlandet en massa slussar vid Trollhättan mfl. andra ställen voro vi med kanalbåten framme i Göteborg.

Detta var på föremiddagen och västkustbåten skulle icke afgå för än kväll så att jag hade hela dagen på mig för att se mig ikring. Der var mycket att se i denna stora staden, så att jag icke på långt när hann med mycket, men jag gjorde i det fallet vad jag kunde. Att beskrifva något dervidlag är icke värt att jag befattar mig med, men jag vill ändå nämna något, t.ex. den stora hamngatan med de lika höga husen nästan så lång man kunde se var i sitt slag det som väckte min största uppmärksamhet; ja allt var storslaget i sig sjelf och det måste vara så, emedan det är rikets andra stad. Om aftonen avgick båten, det var nu efterlängtadt att komma mot hemmet så att man gladde sig deraf, allt gick bra men då vi kommit ut på sjelfva stora sjön blåste det upp till storm, så att jag icke kunde tänka på att komma lyckligt ifrån denna, som jag tyckte, lifsfarliga sjöresa. En del saker som var på däck blåste över bord, ingen pasagerare vågade sig vara på däck; bland dessa voro tvänne lotsar tillockmed dessa voro ganska sjösjuka; allt vad man hade i magen måste aflägnas, jag satte inne i en sådan der nödvändighetshytt och en sjö kom så skarp och slog mig bakifrån så att jag flög på den stängda dörren och ut på däck med byxorna oordnade att jag säkert kommit över bord om den s.k. relingen icke varit så hög att jag derigenom blef räddad. Någon af besättningsmännen som var på däck åsåg äventyret med det fäste de sig icke vid; det var måhända för dem en vanlig företeelse. Vi voro neråt mot Torekof då detta hände. Sedan det började "dagas" aftog stormen så småningom att då vi anlände ner förbi kullafyr blef det vackert väder; qväljningarna aftog så småningom, att när man gick i land i Landskrona hamn blef man strax en "annor menniska".

Nu var man så godt som hemma, man kände de flästa man såg; det var nu bara att tänka på huru man skulle komma snarast möjligt till hemmet här i Norrhviddinge. Jag hade en särdeles tur att få åka med tåget gratis till Teckomatorps grusgraf lyckades mig derigenom, att en klass skolynglingar med dess lärare hade bereds

att få en tågtur på den under byggnad varande jernvägen så långt att det var färdigt. Denna sak hörde jag händelsevis omtalas och emedan jag var litet bekant med sjelfva öfverläraren, vände jag mig till honom och anhöll att följa med såsom medpasagerare i hans sällskap, denna anhållan villfors mig, det var god platts, men jag fick skynda mig upp ty nu skulle tåget genast afgå. Icke blef jag den siste att äntra upp i grusvagnen och taga platts såsom en skolyngling bland de öfriga resenärerne. Rätt vad det var gafs det signal och skolgossarne stämde upp "Sätt maskinen i gång herr kapten", utan uppehåll gick tåget så långt det då kunde komma; på plattsen jag nämt grusgrafven som var belägen på närmaste afstånd till mitt hem stannade det och jag steg af. Det var precis som om det var anordnad enkom för mig. Detta skedde den 15 juni 1865 och om en half timmas tid blef jag välkomnad af de mina här i huset och min Stockholmsresa var ändad för denna gång.

Trettio två år derefter i juli månad bar det i väg igen mot Stockholm men denne gång var det med sällskap. Det var för att bevista jubileumsutställningen, som hade tillkommit med anledning af Konung Oskar II tjugofemte regeringsår. Utställningen öppnades på Sofidagen den 15 maj som var Drottningens födelsedag och slutade 15 september. Det var ett ständigt vallfärdande till Stockholm under hela denna tid. Jag reste den 3 juli i sällskap med Bengt Assarsson och hans då unga Fru samt Ida Hoffner från Huvudstorp. På ditresan var mycket trångt i alla jernvägskupeerna så att, reste man sig upp för att endast se ut genom vagnsfönstret eller i något annat ärende, man kom att lämna sätet blef detta med detsamma genast upptaget af någon som hade haft ståplats en fem sex mil eller måhända ännu längre; denna tiden var i beroende mycket af huru långt det var emellan stationerna, emedan att vid alldrig så litet uppehåll hände det att någon antingen afgick eller tillkom; vagnarna voro stundom så proppfulla med pasagerare att Konduktörerna med möda kunde komma fram för att göra sina åligganden. Då äntligen tåget var inne vid centralstationen voro våra flickor der och mötte oss. Flickorna som voro Elever hos Handarbetets vänner (Ellen, Bengta och Måns Pers Bengta från Hufvudstorp) bodde tillsammans i Brunkebergsgatan, som är belägen ganska nära järnvägsstationen. Det var godt att få vila ut hos dem några timmar innan man skulle begifva sig åstad till utställningsplatsen; de hade arrangerat för oss, så att vi kunde bo hos dem och vi voro genast så godt som hemma med detsamma. Sedan vi vilat ut ett par timmars tid var det att begifva sig till utställningsplatsen som hade namnet "gamla Stockholm"; nog trodde jag, som varit i Stockholm förut, att det skulle varit lätt att orientera sig, så att man icke behöfde fråga någon efter verken det ena eller andra, men de trettio två åren som gått sedan jag varit i Stockholm hade totalt förändradt allting tyckte jag, det var godt att vi hade dervidlag kunniga vägvisare (ciceroner) att tillgå — det var alltid någon af flickorna som hade tid att gå med oss — så att i detta fall hade vi det bättre än de flesta andra främlingar därvidlag. Min dotter Bengta satt i nationaldräkt på utställningslokalen och vid gobelängvävstolen vid det första tillfället vi kommo dit ut, vilket arbete de turades om att verkställa under utställningstiden för Handarbetets vänner. Bengta hade vid ett tillfälle äran att tala med dåvarande danske kronprinsen, som väl förstod och han förstod henne. Han frågade om hon varit i Köpenhamn m.m. därför att hon var ifrån Skåne.

På utställningsområdet var mycket att beskåda, isynnerhet "gamla Stockholm" med torn och Konungaborg från sextonhundratalet, väckte stor beundran. Carl tolfte lokaler, sångarna deri drabanterna hade legat m.m. sågos vara särdeles enkla, men då dessa hade begagnats af Carl XII-ts bussar voro de i alla fall beundransvärda. Jag vågar mig icke på att vidare beskrifva denna särdeles lyckade utställning, men storartad var den i alla afseende och arrangemanget väl genomfört så att besökande från både fjärran och när antingen med jernväg eller sjöledes, med anordnande s.k. billighetsresor vissa tider, så att icke alla skulle komma dit samtidigt från hela landet. Den 11 juli, samma dag som André begaf sig i "skinnbalong" mot nordpolen, reste jag tillbaka med jernvägen till Norrhviddinge, Bengt Assarsson och hans Fru reste en annan väg för att besöka någon bekant i Östergötland eller var det var, Ida stannade kvar i Stockholm för att ingå i Handarbetets vänner vävskola. På min hemresa i jernvägsvagnen var minst lika trånkt om plattsen som vid uppresan. Mitt resällskap bestod af några skollärare, som varit och äfven bevistat ett möte utom Stockholmsutställningen — jag tror det var i Uppsala mötet varit — emellertid voro dessa — somliga af dem — mycket ansträngda af resan, en isynnerhet vilken var liten till vexten bad sina kamrater om de ville lägga honom upp på bagagehyllan, så att han kunde få vila sig och sofva lite gran. Jo bevars, han lyftades upp och fick god ro derstädes. Konduktören som passerade emellanåt såsom vanligt, frågade: Äro alla med om att hafva detta kolli bland edra andra saker, så får det gå, men för all del hjälp honom då han skall ner igen så att han icke kommer i någon förtret vid uppvaknandet. Innan tåget kom till Eslöf blef han nedflyttad, der skiljdes jag från detta sällskap och om en liten stund var jag i Marieholm och slutligen hemma der allt var godt och väl. Mor hade hemma såväl Assar som Christin och sin dåvarande trolovade Johan Jeppsson och allt var som då jag reste, så att allting stod bra till, men jag var i alla fall mycket trött, så att det dröjde flera dagar innan jag blef fullt utvilad efter denna min Stockholms resa.

År 1921 öfverlämnade jag mitt landtbruk på arrende till min svärson (min dotter Bengtas man) Anders Andersson i Allarp; för den skull hade jag numera icke landbruket att tänka på, därför hade jag särdeles god lust för att antaga min sons erbjudande på en biltur till Östergötland i sällskap med hans söner jemte Mauritz från Allarp. Vi blefvo alltså sex man högt neml.: Jag som då var i 79 året, Assar, Stig, Yngve och Helge som var 7 år samt Mauritz, han skötte kameran, Assar och Stig turade om vid ratten, Yngve och jag upptecknade var vi voro samt hade hand om vägkartan, Helge hjälpte mig att se efter vilken af sjöarne han trodde det var lönt att sätta fisksnöre i, nästa gång vi skulle komma att köra där förbi. Färden började den 19 juli 1922 kl. 10 f.m. sattes bilen i gång i St-harie, upptog först Mauritz, så mig och det bar i väg mot Landskrona der intet uppehåll gjordes. I Hälsingborg voro vi vid två tiden på eftm. då vi stannade vid Hotell Mollberg der vi drack caffe, sedan fortsattes resan till Engelholm, ej heller der gjorde vi något vidare uppehåll, utan vi körde strax till Skelderviken der det var bestämt att vi skulle hafva vårt första nattläger. Bilen kördes in i ett litet busksnår och det medhafda tältet sattes upp på några få minuter och den oljade pressningen spändes öfver bilen som stod brevid tältet, gossarna samlade ihop ljunng som vi skulle ligga på, och så kunde vi krypa

i våra medhafda präktiga sofsäckar när vi behagade. Innan jag lämnar västkustens landsbygdsbeskrifning får jag omtala att vi även besökte det natursköna Mölle och Kulla fyr innan vi hunno till Engelholm.

Vi sofvo i god ro allesamman tills morgonen inbröt men då märkte någon af oss, att tältet var vått på innersidan, detta gjorde att vi sågo efter huru dant vädret var; det regnade ganska stridt, så det var icke lönt att rätta på, därför togo vi morgonturen i sofsäckarne till det upphörde att regna, detta var vid 10 tiden, då stego vi upp och frukosterade medan tältet hann att torka, sedan blef det vackert väder och bilen sattes i gång mot Torekof, som vi passerade sedan vi betraktat de väldiga hafsdynningarna strax utanför byggningarne. Nu hade vi Båstad som närmaste mål och det dröjde icke synnerligt länge för än vi nådde till denna särdeles vackra platts med sina härliga trädgårdsanläggningar under den ur bergslutningen anlagda minst en kilometer lång ur själfva hälleberget utsprängda vägen, i lagom lutning och tillräcklig bredd, till den vackraste landsväg der trädgårdarne äro belägna långsamt. Således utgör vägen den ena gränsen och bostäderna den andra, allt var fint och väl vårdadt. Då vi lämnat Laholm låg badorten Malen strax intill också voro vi i Halland. Bilen sattes i rask fart mot staden Laholm dit vi anlände vid femtiden. Der fick man se forsens vilda fart; det var Lagan som brusade fram att man kunde "hisna" att åse huru vattnet virvlade genom bron vi passerade. Då vi nu voro riktigt komna in i Halland, skulle taga i betraktande den växande grödan derstädes och den var ganska vacker der vi körde förbi. En stork ståtade till och med på taket å en gård som låg utmed landsvägen, men någon storkredde syntes icke till derstädes. Klöfverskörden pågick, den syntes ganska god var vi åkte förbi i hela Halland. Till Halmstad anlände vi snart, vi körde direkt till en släkting, som idkade bagerirörelse, men denne var icke hemma vid tillfället. Sedan vi besett staden som hölls fin och vacker öfver allt, så att det syntes vara ett väl ordnadt samhälle.

Vi fortsatte i bilen utåt bygden och passerade i rask fart den ena till tältning inbjudande skogsdungen efter den andre tills vi slutligen bestämde oss för att göra allvar af göra förfrågan i en gård vars egare hette Anders Bengtson i Getinge, om det tillåts oss att slå upp vårt tält i hans derintill belägne ekskog. Bredvid skogen var ett stackat klöfverfält, egaren deraf erbjöd sig släppa till så mycket hö vi behöfde att ligga på i tältet. Behagligt var der i alla afseende, men då det blef dag på nytt var i alla fall vår tid bestämd för vidare fortsättning på vår resa. Frukosten var fort expedierad emedan resmaten från hemmet ännu räckte till en dag åtminstone. Så snart vi druckit kaffe voro vi färdiga att fortsätta vår resa då vi först kommo till Falkenberg. Denna stads gator vore belagda med tuktrad sten, men öfverallt stigninger och motsvarande lutningar. En särdeles vacker och närpå ny kyrka i s.k. Svensk Stil. Nu surrade bilen åstad mot Warberg, vägen låg icke långt från stranden för den skull beslutade vi att bada i Kattegat detta var den 21 juli, sedan voro vi strax i staden. Der var mycket att taga i betraktande, vi legde oss en ciceron, som hade grundlig kännedom om den gamla fästningen vilken vid tillfället medelst nödhjälpsarbetare reparerades här och där, gjorde de nedrasade tegeltrapporna gångbara,

gjorde det ofarligt att pasera under fallfärdige valfven, tog bort sådana saker som voro helt uppmultnade af det gamla murverket etc. etc. En hel del af den gamla fästningen var likväl ganska väl bibehållet, t.ex. General Täcklins fängelserum var att syna till lika beboeligt nu som det var för hundra år sedan, då omnämnda general mfl. försmäktade i fängelserna i egenskap af landsförrädare i Gustaf tredjes tid.

Solen började dala mot sin nedgång och fördenskull var det att knalla sig åstad så fort som möjligt mot Knallabygden. Vägen gick i viskadalen och vi kommo till en platts som hette Berghem — der var även jernvägsstation — icke långt från vägen låg ett litet hemman der egaren af marken som vi tyckte passa till att tälta bodde; vi frågade denne om han tillåt oss sätta upp tältet? Jo bevars, jag skall visa var "zigenarna" brukade sätta upp sina tält, för der tycka dessa är den bästa platsen. Denne välvillige man hette August Ericson. Der var mycket lungt och en storartad utsigt öfver den vackra viskadalen, men det var på helleberget i ordets fulla bemärkelse; der fans ingen annan vexlighet utan ljung på stenklippan, således kunde bädden fort göras i ordning så snart tältet blifvit uppställt; svårast var det att hitta någon bregskrefva att fästa tältpinnarne uti. Det härligaste väder man kunde önska sig var det, så att det gick att sofva lika bra om man låg i tältet eller utanför detsamma. Detta var natten mellan den 21 och 22 juli. Sedan vi frukosterat och druckit caffè skref brev till våra hem och sändes från Berghems jernvägsstation. Nu togo vi afsked från denna härliga och fridfulla platts och fortsatte resan mot Borås på den utan tvifvel allra vackraste trakt som fins i Sveriges rike. Det är i Wiskans ganska breda ådal som här vägen går, efter att synas till tämligen fruktbart å vissa plattser, begränsad å begge sider dels af skogsbeklädda stenklippor, dels af mins tvenne gånger så höga bergväggar som det är vid Skärålid; den ena landskapsvyen vackrare än den andra, slutligen anlända vi till Borås der man först fraperades af Elfsborgsregementets härligt anlagda militärbyggningarnas lochemänt. Om det den dagen var marknad i staden gjorde jag mig icke underrättad, fullt med salustånd å torget var der, det fans allt möjligt till och med sådant västgötakrams som det i min barndom bars omkring och bjöds ut till försäljning i stugorna på landsbygden då dessa handelsvaror breddes ut på bord, sängar eller var det var platts för dess förevisning. Det är sent att uppräknat allt vad som der salufördes; vi köpte ål som var kommen på jernväg från Göteborg samt annan proviantförstärkning emedan matförrådet minskades synbart efter varje måltid. Sedan vi kört litet rundt om i staden och sett oss omkring tillräckligt, som vi tyckte, styrdes kosan dirikt mot Ulricehamn en stad som hade ett särdeles natursjönt läge.

Vi fortsatte att bila åstad tills vi hunnit fram till en plats der det ansågs lämpligt att vila ut samt spisa middag stannades bilen, steg af och rättade ut benen, sedan var det ett nytt göromål som skulle skötas, neml. försöka att få skinnet af ålen som gick ganska bra, emedan jag varit med om detta göromål förut; de läckra bitarna kommo snart i kokpannan som stod färdig öfver primusköket vilket aldrig strejkade. Rätt vad det var stod bordet — gräsmattan — serverat. Rätterna blefvo fort färdiga, vi åto ål och potatis så mycket vi orkade och vi blefvo nästan mer än mätta, därför uppsköts caffekokningen tills vi stannade

efter cirka 4 mils färd; detta var vid en liten insjö, belägen utmed landsvägen der det även var ett litet buskage vid detta låg fiskeredskap som mycket intresserade Helge isynnerhet, även vi öfriga hade nog haft lust att pröfva vår fiskelycka om vi dertill varit berättigade. Vi drucko kaffe och vilade ut en god stund härliga platts. Nu fortsattes resan mot Wiskafors der de präktiga galoscherna tillverkas. Sedan hade vi sikte på Ulriehamn, som vi körde förbi utan att göra något vidare uppehåll. Denna stad är belägen på en särdeles vacker platå söder om Viskadalen och man har härifrån en så härlig utsigt att det skulle sökas efter någon vackrare. Då vi sedan kom till en kronoskog som låg vid Ledhästra vilket denna platts hette, var ett spår i gräset som ledde in i skogen vilket vi följde till en öppen platts det var efter en kolmila der det var fritt för all slags vextlighet, så att man kunde tälta och taga nattlogi inuti den stora vackra skogen; straxt intill fanns riklig tillgång på ljun som gossarna som vanligt bäddade med uti tältet. Der var lungt och fridfullt i alla afseende så att det skulle sökas efter en platts som vore såsom denne. Detta var den fjärde natten å rad vi sofvo i tält, så att nu voro vi vanda turistresande som få.

Om morgonen då vi vaknade var det ett strålande solsken. Furudoft från den urgamla skogen, måhända hundraåriga träd som bildade valfet öfver oss. Medan vi höllo på med att packa i hop "nattgrejorna" koktes kaffet och frukosten var serverat hade vi endast att passa på i denna behagliga platts i den passande dagern att blifva porträtterade såsom vanligt vid dylika tillfällen. Mauritz skötte kameran för den skull kom aldrig hans bild med på något kort. Nu hade vi varit borta så länge att skägget började blifva väl långt, men detta hjälptes lätt emedan vi hade rakedon med oss, som nu blef använd, så att vi voro i detta fall fina nog för att visa oss i Smålänningarnas hufvudstad: Jönköping dit vi snart anlände sedan vi hade lämnat vårt härliga Ledhästra. Nu började Malmöhusläns bilnummer bokstafven M blifva sällsynt, vi blefvo mera observerade för den skull, men detta gjorde ingenting fast än då vi stannade kom strax en polis och gaf noga akt på huru många vi voro eller det var något annat det var fråga om, voro vi lika kloka på. Jönköping såväl som de städer vi förut passerat hade ett särdeles vackert läge; der är många vackra och dyrbara byggnader förutom de storartade melitäretooblisemanten. Der var mera än säkerhetståndstickorna att tala om, ifall man skulle här beskrifva något af denna stads sevärdheter. Nu ställdes bilen mot Husqvarna vilken stad vi passerade utan att göra något uppehåll derstädes, vi måste tänka på att det var lång väg vi hade ännu att färdas, derför bar det åstad längs åt Vättern och vi voro snart framme i Per Brahes stad: gamla Gränna med Brahe bysten och Brahe ruinen. Denna stad verkade mycket gammal. Ruinen var belägen högt uppe på berghällen eller rättare ovanför denne på en dominerande höjd, der man har den bästa utsigt över Wissingsö. Då de öfriga klättrade upp till ruinen blef jag nere i bilen hos bagaget der jag slapp att sitta ensam. Gården der vi höll låg utmed vägen och hette Mattsagård och dess egare hette Rundqvist, han och frun voro borta men deras 10 barn voro hemma — 9 gossar och 1 flicka — hon hette Lisa var då 10 år gammal, var mycket rar och pratsam. Hon blef så förtjust för hon fick sitta upp i bilen då den stod stilla, trycka på signalknappar, hade icke haft något emot att följa med oss.

Efter besöket på ruinen fortsattes strax resan mot Wadstena, men vi hade icke kört långt för än vi kom till en plats som hette Ödeshög. Der var vägen nästan sperrad af ett par bilar som kört ihop, den ena en omnibus, den andra en vanlig personbil — men lyckligtvis var det ingen som blifvit vidare skadad, personbilen låg delvis upp och ned i diket och var mycket sönderkörd. Wi fortsatte så snart vi kommit förbi och anlände till en hamnplats som hetter Hästholmen der det arbetades på att lyfta upp det för 3 års tid sedan förolyckade ångfartyget "Per Brahe" som innehöll liken efter ett tjugtal pasagerare samt mycket värdefullt gods. Emedan det var söndag stod upptagningsarbetet stilla, och det var långt lidet på eftermiddagen, beslutade vi att bila åstad till Omberget för att söka upp ett passande herberge derstädes, vilket lyckades öfver förväntan; der var äfven en kronoskog att tillgå som vi begagnade oss af, ett julpår följdes in i skogen pressis mitt för Allvastra Klosterruin; det var lika bra der att logera såsom jag förut skrivit om natthärbergen. Då vi körde der ifrån mot Hästholmen kommo vi förbi ett gammalt historiskt svenskt minnesmärke. I en sten var det inhugget följande: "Här har enligt sägen Svärker den äldre blifvit dräpt". Wi voro snart framme och fick åskåda upptagningsarbetet af det förolyckade fartyget, vilket tillgick på det sättet, att vid begge sidor om det som skulle upptagas lågo fartig der det var anbrakt s.k. spel liknande "drejstolarne" som användes i fordna tider vid väderqvarnerne, som medelst ifrån dessa gingo grofva linor under detta och på så sätt gick allt så småningom upp i dagen. Då vi voro der var det endast ett par meter af masttoppen som var synlig öfver vattnet. Det dröjde endast ett par dagar till för än de började att kunna lossa såväl gods som liken efter de drunknade. Anhöriga till dessa från skilda orter inom landet, kommo då i tillfälle att hämta de sina och begrafva dem enligt kyrkligt bruk i dess hemorter. Nu voro vi på färden mot Per Brodins gård Jernevik der vi voro efterlängtrade och mottogos på det hjertligaste; vi gästade även i Wadstena der Brodin bodde under vintermånaderna i hans der belägna fina statsfastighet som han även var egare af.

Tvänne dagar dröjde det innan vi fick lämna dessa gästfria och treffliga hem i staden och på landet. Wi medförde från Brodin, hans fader Håkan Perssons, Brodins Fru och Dotter, hälsningar till alla. Den 26 juli var nu inne då vi togo farväl från ovannämnde och begaf oss åstad mot staden Schenninge vilken vi körde förbi utan att göra något uppehåll, sedan kommo vi till gamla exercisplatsen Malmslätt der tvenne flymaskiner företogo öfningar som gick lyckligt, sedan stannade vi i Linköping en gammal känd stad der vi sågo oss ikring så mycket tiden tillät; vi besökte den särdeles stora domkyrkan det var mycket värdefullt att skåda. Waktmästarfrun som var ciceron hade allt på sina "fem fingrar" fast hon talade mest danska — hon var dansk född — hon gaf fullkomlig förklaring öfver gamla svenska ätters begravningsplattser i kyrkan, samt andra historiska saker kunde hon redogöra för så att kunde icke önska sig mera i den vägen. Allt var väl underhållet och i den bästa ordning. Sedan vi träffat Sigge Håkansson som gick i Linköpings skolläroverk begaf vi oss åstad mot det beryktade fabrikssamhället Åtvidaberg, som är särskilt känd för tillverkning af kontorsmöbler. Derefter anlände vi till ett stadsliknande samhälle som heter

Gambleby med salutorg och handelsbodas m.m. som är beläget vid ändan af Gammelbyviken som kommer från Östersjön och är segelbar för rätt stora farkoster i hela sin längd vilket påstods vara fyra mil; faller ut i Östersjön vid Staden Wästervik dit vi nu vore komne och stannade med bilen hos Sysslomannen Per Håkansson, Assars svågar, som innehar befattningen som föreståndare för Wästerviks hospital. Hos herrskapet Håkansson stannade vi nu så länge vi kunde vara från våra hem; Fastän det var vid en anstalt för sinnessjuka var der så fridsamt och hemtrefligt i Håkanssons bostadslägenhet att det alls icke märktes något obehag i något afseende. Beläget cirka en half mil från staden utmed viken, så att det är trafik både på sjö och land. Då vi voro der lossades stenkolan till inrättningen från en skuta som kommit direkt från Irland. Post från staden Wästervik ankom ett par gånger dagligen. Platsen tycktes vara väl vald i alla afseende. Det vore mycket att skriva om man skulle berätta något vidare om denna jemförelsevis nya vårdanstalt; något vill jag likväl här omnämna: Det finns många byggnader såväl för patienter som till vaktpersonal, läkarebostäder samt för tjänstemän var det väl sörgt. Dessutom tillhörde der en landegendom som dref landtbruk hufvudsakligen för mjölkproduktion till den talrika personalen. Ett eget elektrisitetsverk var der även inrättat uteslutande för Hospitals behof m.m. Särdeles vackra trädgårdsanläggningar i terrassafdelningar ifrån Bostadsbyggningarne ända ned till stranden. Der var segelbåt, brygga och badhus så att man kan säga att det togs nytta af Gammelbyviken. Att vårdanstalten är en af de största i riket visas derigenom att patientantalet var öfver tusen, vårdare till dessa förslog det icke med ett hundra dessutom flera slags handverksverkstäder, vattentorn och alla andra nutidsbekvämligheter af flera slag. Den årliga kostnaden för att uppehålla det hela belöper sig till öfver en miljon kronor, och Sysslomannen Per Håkansson förestår och skall svara för det hela, vad ordning och ekonomi beträffar, således har han anförtröts en maktpåliggande platts i detta samhälle.

Idag är det den 31 juli och kl. 11 f.m. togo vi farväl med dem alla som gifvit oss så mycket nöje och trefnad i Wästervik och så suto vi ånyo i bilen och börgade vår hemfärd på fullt allvar, styrde mot Kalmar mfl. städer vid den s.k. östkusten. Först passerade vi Oskarshamn, Påskallevik, Mönsterås samt några andra rätt stora samhällen innan vi nådde Kalmar som var den förnämsta plattsen på denna rout. Der stannade vi och stego af bilen för att riktigt kunna se denna beryktade stads märkvärdigheter, såsom det urgamla slottet samt en del andra fornminnen som voro värda att taga i skärskådande, men vi tänkte på den långa vägen, så att vi för den skull gaf oss åstad och försökte att slippa ligga öfver mer än en natt innan vi nådde till våra hem och detta lyckades. Nu gällde det att hitta rätta vägen ut i från Kalmare stad, detta gick icke så lätt emedan den gamla vägen var stängd till följd af vägförbättringsarbete pågick nästan var man försökte köra, man måste köra omkring på flera ställen, slutligen lyckades vi att komma på en framkomlig väg der vi kunde rätta oss efter den medhafda vägkartan. Jag måste omtala att vid den tiden företogs storartade vägförbättringar i hela detta län, åtminstone mot Blekingetrakten der vi skulle köra, på flera mils längd. Berghällar sprängdes och vägkrökar som rätades der det behöfdes, t.ex. då det var stenklippta vid ena sidan om vägen och kärrmark

vid den andra, var ställt skydd antingen med en meter höga bastanda kilade gråstenar eller räck af järn; allt var gjort omsorgsfullt så att det väl uppfylde sitt ändamål, till och med är det sprängt dike utmed vägen der denne gick bredvid hälleberget. God tillgång var der på passande väglagningsämne längs åt vägen på långa sträckor låg kilad s.k. gatsten, som antagligen var för export till städerna eller måhända till utlandet.

Denna dag var snart till ända, så att det var tid att söka upp passande tältplats, som fans i en skogsdunge i Hossmo socken i Småland. Innan vi kröpo i sofsäckarne för sista gången åto vi en god aftonmåltid som Fru Greta Håkansson hade försett oss med sedan börgade det att kvällas, så att någon fotografering kunde icke företagas därför lade vi oss till ro och sof godt till tolf tiden, men då börgade det att knalla över tältet; det var blifvit den förste Augusti då andjagten var loflig, icke lång från vårs viloläger var kärrmark, der antagligen vildänder hade häckat. Om det föll något villebråd eller det var endast saluter, togo vi icke kännedom om, utan vi lade oss till ro igen och sofvo godt tills det var uppstigidags, men tyvärr regnade det då ganska stort så att vi måste hålla oss "inhyses" till vid 9-tiden då solen börgade att skina, så att vi kunde få tältet torrt nog att packa ihop på dess plats, men då voro vi, så fort sig göra lät, i bilen och åstad mot Blekinge, vi hade ännu trettio mil till våra hem; det vackra Blekinge borde vi ju även beskåda så noggrant sig göra lät.

Här började det att finnas bekantskaper: Mauritz såg en klasskamrat från Lunds realskola och Stig talade med en af sina, men fram måste det gå. En sådan härlig skogsväxt der finns i Blekinge: Många träd är der, som äro behänge med skyddsplakat för åverkan — det var således vackra bokar som antagligen staten hade inlöst — vackra äro de, så att den som icke sett dem kan svårigen göra sig en föreställning af att sådana finnes i vårt kära fosterland. Vi passerade många plattser med kända sockennamn såsom Semsjö, Ramdala mfl., så voro vi Karlskrona der vi stannade och stego af för att bese de storartade flottanläggningarna, Greve Dahlbergs staty m.m., skaffade oss litet chokladförfriskningar innan bilen surrade iväg mot sydligare trakter, som passerades gratis förbi såsom städerna Ronneby, Carlshamn och Sölvesborg, derefter gick det så rakt som möjligt mot "vårt land igen". Jag nämner "så rakt som möjligt" emedan till följd af vägfspärrningar måste vi köra rätt långa omvägar, ty i Blekinge pågick ännu mera storartade vägbyggningar än vi sett i Kalmar län der vi farit förbi, ty här fick man se stenkrossarna i verksamhet på vägen efter en lokomobil, derefter ångvältar som packade ihop; detta pågick oafbrutet, så att det var ett arbete som gick undan för undan så långt man kunde se. Der som i Småland var överflöd på ypperligt vägbyggnadsämne. På samma sätt som i Småland rätades vägkrokarne så mycket som sig göra lät; höjderna, backarne sänktes och de sankta ställen påfyllades så att "det som ojämt är skall jämnat varda".

Det dröjde icke länge för än vi voro i Skåne; Kristianstad kommo vi till då klockan var sju, vi spanade efter att möta eller eljest träffa någon bekant, men det var förgäves, vi sågo oss om i staden en stund innan det fortsattes mot Hörby, men då måste för första gången på hela resan lyktorna tändas, vi passerade Orup o. Widarp sedan direkt till Bilens och Assars hem i Storaharie, Fornhög, som det numera benämndes och då var klockan 10 på qvällen, då resan var fullbordad, liksom mina anteckningar i öfrigt äro.

Norrhviddinge den 22 april 1929

Per Persson

Denna bok önskar jag att min son Assar L. Persson skall förvara såsom ett enkelt minne från mig och den långa bilturen vi gjorde 1922.

REGISTER

Efter att jag har börjat mina anteckningar på denna boks första sida med saker och händelser som rört militära förhållande vill jag ävenledes på denna sista sidan avsluta dem med något i den vägen, då jag vill meddela namnen på skvadroner och kompanier som voro förlagda på denna ort — nordvästra Skånes regementen — vilka nu äro ett minne blott:

Skånska Husarregementet:

Lif Skvadron
Sandby Skvadron
Silfåkra Skvadron
Koleberga Skvadron
Bjärre Härads Skvadron
Fleninge Skvadron
Fjärestads Skvadron
Landskrona Skvadron
Hoby Skvadron
Arie Skvadron

Norra Skånska Infanteriregementet:

Lif Kompani
Norra Åsbo Kompani
Wästra Göinge Kompani
Gärds Kompani
Frosta Kompani
Rönnebergs Kompani
Luggede Kompani
Onsjö Kompani

Å Nordiska Museet och Skansen i Stockholm, hos Professor Andreas Lindblom, har förestående anteckningsbok varit bortlånat i tre månaders tid för Etnologiska undersökningar, vilka företagits af Sigurd Erixon samt signerat af S. O. Jansson, samt återlämnat i godt skick då det på samma gång på det hjertligaste tackats för lånet och upplyste mig om att afskrift gjorts af sidorna 17—26, 35—70, 119—141, 159—160, 169—173, 190—203 intygas af Norrhviddinge den 14 Februari 1930.

Per Persson

Denna bok har nu gått i arv till folkskollärare Helge Assarsson, Stora Harrie, son till Assar L. Persson. — Boken har tryckts och utgivits i ett antal exemplar 1964.